

Op deze uitgave is de CC-BY-NC-licentie van toepassing.

Het is toegestaan om deze uitgave te kopiëren, distribueren, vertonen en op te voeren, en om afgeleid materiaal te maken dat op dit werk gebaseerd is zolang dit geen commerciële doeleinden heeft en uitsluitend als de auteur vermeld wordt als maker: J.C. Pronk/Theologische Universiteit Apeldoorn

Viva vox Dei

De levende stem van God

Een evaluatief onderzoek naar het theocentrische karakter van de prediking in de
Christelijke Gereformeerde Kerken aan de hand van een jaargang
van de prekenserie *Uit de Levensbron*.

Masterscriptie Praktische Theologie
Theologische Universiteit Apeldoorn

Student	: J.C. Pronk
Datum	: 30 januari 2018
Begeleider	: Prof. dr. M.J. Kater

Toen kwam de HEERE en stelde Zich daar, en riep gelijk de andere malen:

Samuël, Samuël. En Samuël zeide: Spreek, want Uw knecht hoort..

1 Samuël 3:10

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Problematiek	7
1.3	Onderzoeksvraag	9
2	De theologisch-historische analyse.....	11
2.1	Historisch-theologische achtergrond van de vraagstelling	11
2.2	Subjectief en/of objectief	16
2.3	Bevinding en prediking	19
3	Methode van preekanalyse	24
3.1	Diverse methoden van preekanalyse	24
3.2	Eigen analysemethode	25
3.2.1	Fase 1: eerste impressie	26
3.2.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	26
3.2.3	Fase 3: evaluatie	28
4	Preekanalyse.....	29
4.1	2017-1A	29
4.1.1	Fase 1: eerste impressie	29
4.1.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	29
4.1.3	Fase 3: evaluatie	32
4.2	2017-1B.....	32
4.2.1	Fase 1: eerste impressie	32
4.2.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	33
4.2.3	Fase 3: evaluatie	35
4.3	2017-1C.....	36
4.3.1	Fase 1: eerste impressie	36
4.3.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	36
4.3.3	Fase 3: evaluatie	40

4.4	2017-1D	40
4.4.1	Fase 1: eerste impressie	40
4.4.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	40
4.4.3	Fase 3: evaluatie	43
4.5	2017-2A	44
4.5.1	Fase 1: eerste impressie	44
4.5.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	44
4.5.3	Fase 3: evaluatie	47
4.6	2017-2B.....	47
4.6.1	Fase 1: eerste impressie	47
4.6.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	48
4.6.3	Fase 3: evaluatie	50
4.7	2017-2C.....	51
4.7.1	Fase 1: eerste impressie	51
4.7.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	51
4.7.3	Fase 3: evaluatie	54
4.8	2017-2D	54
4.8.1	Fase 1: eerste impressie	54
4.8.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	55
4.8.3	Fase 3: evaluatie	58
4.9	2017-3A	58
4.9.1	Fase 1: eerste impressie	58
4.9.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	58
4.9.3	Fase 3: evaluatie	61
4.10	2017-3B.....	61
4.10.1	Fase 1: eerste impressie	61
4.10.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter.....	62
4.10.3	Fase 3: evaluatie	65

4.11	2017-3C.....	65
4.11.1	Fase 1: eerste impressie	65
4.11.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	65
4.11.3	Fase 3: evaluatie	69
4.12	2017-3D	69
4.12.1	Fase 1: eerste impressie	69
4.12.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	69
4.12.3	Fase 3: evaluatie	73
4.13	2017-4A	73
4.13.1	Fase 1: eerste impressie	73
4.13.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	73
4.13.3	Fase 3: evaluatie	77
4.14	2017-4B.....	77
4.14.1	Fase 1: eerste impressie	77
4.14.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	77
4.14.3	Fase 3: evaluatie	80
4.15	2017-4C.....	80
4.15.1	Fase 1: eerste impressie	80
4.15.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	81
4.15.3	Fase 3: evaluatie	84
4.16	2017-4D	85
4.16.1	Fase 1: eerste impressie	85
4.16.2	Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter	85
4.16.3	Fase 3: evaluatie	88
5	Conclusie.....	89
6	Samenvatting.....	93
7	Literatuuropgave	95
8	Bijlagen	97

8.1	Samenvatting 2017-1A	97
8.2	Samenvatting 2017-1B.....	98
8.3	Samenvatting 2017-1C.....	98
8.4	Samenvatting 2017-1D	99
8.5	Samenvatting 2017-2A	100
8.6	Samenvatting 2017-2B.....	101
8.7	Samenvatting 2017-2C.....	102
8.8	Samenvatting 2017-2D	102
8.9	Samenvatting 2017-3A	103
8.10	Samenvatting 2017-3B.....	104
8.11	Samenvatting 2017-3C.....	105
8.12	Samenvatting 2017-3D	106
8.13	Samenvatting 2017-4A	107
8.14	Samenvatting 2017-4B.....	108
8.15	Samenvatting 2017-4C.....	109
8.16	Samenvatting 2017-4D	110

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 24 mei 2016 stond in het Reformatorisch Dagblad een interview met ds. D. Quant naar aanleiding van de intentie dat de CGK en de GKV met elkaar in gesprek zouden gaan over de prediking.¹ In het

5 interview stelt Quant: 'In de Christelijke Gereformeerde Kerken is vanouds de drieslag ellende, verlossing en dankbaarheid – die terugkomt in de Heidelbergse Catechismus – de leidraad in de prediking. Hij vraagt zich echter af of die „geestelijke tonen” nog wel overal te horen zijn. „Een mens heeft altijd maar een deelindruk, op basis van gelezen preken en gesprekken met gemeenteleden ben ik daar niet geheel gerust op.” Kenmerkend voor de prediking in de Christelijke Gereformeerde

10 Kerken is volgens Quant dat predikanten proberen de stem van God dicht bij het hart van de hoorders te krijgen. „Het liefst ín het hart, maar dat is het werk van de Heilige Geest. Wij moeten onder de bediening van het Woord van God de gedachte krijgen: hier kan ik niet meer onderuit, dit roept om een persoonlijke overgave.”

15 De vraag die Quant zichzelf stelt of die geestelijke tonen van ellende, verlossing en dankbaarheid nog wel overal te horen zijn, houdt mij ook bezig. En vooral ook zijn vervolgoepmerking over de stem van God. Als het altijd voor de Christelijke Gereformeerde prediking kenmerkend is geweest dat het Woord van Góð bediend moet worden en dat Góds stem hoorbaar moet worden, in hoeverre komt de praktijk van de prediking daar nu mee overeen? Anders gezegd: als men binnen de Christelijke

20 Gereformeerde Kerken altijd theocentrisch heeft willen preken, dan kan het zinvol zijn daarop een serie recente preken te onderzoeken.

1.2 Problematiek

Om te komen tot een goede onderzoeksvraag, is het nodig twee zaken helder te krijgen. In de eerste plaats de inhoud van het begrip 'theocentrisch preken' en in de tweede plaats de veronderstelling

25 dat theocentrisch preken in de Christelijke Gereformeerde Kerken altijd het ideaal is geweest. Hiervoor lenen zich auteurs die breed in de Christelijke Gereformeerde Kerken als gezaghebbend worden beschouwd, namelijk J. Calvijn (Institutie), W. Kremer (Priesterlijke Prediking), J. van Genderen en W.H. Velema (Beknopte Gereformeerde Dogmatiek), maar ook een bron als de Christelijke Dogmatiek van C. van der Kooi en G. van den Brink, die een grote plaats heeft op de

¹ <http://www.rd.nl/kerk-religie/cgk-en-gkv-in-gesprek-over-prediking-in-kerkverband-1.547132>
[05-01-2018]

30 theologische opleiding.² Daarnaast zijn er studies waarin aspecten van dit onderzoek terugkomen, onder andere van A. de Reuver, H.J. Lam en H.J. Couvée.³

De oriëntatie op ‘theocentrisch preken’ kwam onder andere uit bij twee krantenartikelen van Lam. Lam heeft een analyse uitgevoerd op preken van Gereformeerde Bondspredikanten.⁴ Hij constateert
35 dat het opvallend is dat je bij een heilshistorische preek niet ontkomt aan vragen die van heilsordelijke aard zijn.⁵ Zaken en waarnemingen gaan door elkaar lopen. Gelijk komt de vraag naar voren of subjectief is heilsordelijk van aard is, en dus ook of objectief is, wat in de lijn van het heilshistorische staat. Lam geeft aan dat de indeling niet waterdicht is. Het komt voor in - door hem geanalyseerde - preken dat die heilsordelijk zijn maar sterke heilshistorische accenten bevatten.
40 Omgekeerd komt het ook voor dat in heilshistorische preken heilsordelijke passages niet ontbreken.

In het eerdergenoemde interview wijst Quant erop dat het kenmerkende van theocentrische prediking in de Christelijke Gereformeerde Kerken is dat predikanten de stem van God dicht bij het hart van de hoorders proberen te krijgen. De kerk bezit en leeft bij het wonder van het spreken van
45 God in Zijn Woord.⁶ In de prediking gaat het om de levende stem van God. Het is zijns inziens belangrijk om hier een streep onder te zetten, het gaat niet over het spreken van God, maar het gaat in de prediking om het spreken van God.⁷ Die gedachte verwoordde Heinrich Bullinger in 1566 in een marginale notitie bij hoofdstuk 1 van de Tweede Helvetische Confessie ‘Prediking van het Woord van God is het Woord van God.’⁸ Het geeft de diepe overtuiging weer dat ‘er sprake is van een werkelijk

² Calvijn, J., *Institutie*, deel I & II, (Houten: Den Hertog, 2009), Genderen, J. van, Velema, W.H., *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, (Kampen: Kok, 1992), Kremer, W., *Priesterlijke prediking*, (Amsterdam: Uitgeverij Ton Bolland, 1976)

³ Brink, G. van den, Campen, M. van, Graaf, J. van der (red.), *Gegronsd geloof*, (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 1996), 332. Tekst ‘Geloven in drieluud’ is benaming van het artikel van Reuver, A. de. Couvée, H.J., *Calvijn en Calvinisme, een studie over Calvijn en ons geestelijk en kerkelijk leven*, (Utrecht: Broekhof N.V./ V/H Kemink en zoon, 1936)

⁴ <http://www.digibron.nl/search/detail/1010c88ed0f1e1d284c18942901cfb32/de-heilsordelijke-draad/1> [05-01-2018]
<https://www.digibron.nl/search/detail/81e07ad2e075854ca0c34babd0970381/de-heilshistorische-draad/0> [05-01-2018]

⁵ Lam, H.J. *De heilshistorische draad*. Lam zegt: ‘Want in preken uit hervormd-gereformeerde kring, van zowel vroeger als van meer recente datum, zijn in de meer heilsordelijke prediking tal van heilshistorische accenten te ontdekken, en omgekeerd’. Hij draagt een aantal zinnen aan van kerygmatische passages in een sterk heilsordelijke preek.

⁶ Kremer, W., *Priesterlijke prediking*, (Amsterdam: Uitgeverij Ton Bolland, 1976), 12.

⁷ *Cursivering*, CP.

⁸ Kater, M.J., *Liever langer luisteren*, (Apeldoorn: Theologische Universiteit, 2017), 12. Meijer, J.A., *De man in de schaduw, Heinrich Bullinger en zijn Tweede Helvetische Confessie*, (Willem de Zwijgerstichting, 2005), 18-19, 31. Zie ook bespreking van het woord ‘est’ in: Bohren, R., *Predigtlehre*, (Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1993), 51; Ruijter, K. de, *Horen naar de stem van God, Theologie en methode van de preek*, (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 2013), 80-85; vgl. Bert de Leede & Ciska Stark, *Ontvouwen. Protestantse prediking in de praktijk* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2016), 28-39.

50 spreken van God door middel van de menselijke stem.’ Het woordje is ontvangt invulling van Gods kant. Een prediker heeft het niet in eigen kracht, maar ontvangt.⁹ Kremer stelt dat ‘God de geestelijke mens door het Woord wil doen geboren worden en hem daardoor leren en leiden, opdat Christus een gestalte moge hebben en er een opwassen in de kennis en genade van Jezus Christus zij.’¹⁰ Het gaat om het werkzame spreken van God.

55

Kremer merkt hierbij op: ‘Het geloof mag op geen enkele wijze rusten op wijsheid van mensen, maar op kracht uit God.’¹¹ Hierbij dient echter weer beseft te worden dat wijsheid uit verschillende delen bestaat. Calvijn schrijft hierover in het begin van zijn Institutie dat de hoofdinhoud van onze wijsheid uit twee delen bestaat: kennis van God en kennis van onszelf.¹² Voor hem geldt dat er geen kennis van onszelf mogelijk is los van kennis van God.¹³ De Christelijke Dogmatiek wijst er op dat de antropologische inzet in boek 1.1.1 vervolgens gewijzigd wordt naar een theocentrisch karakter van de christelijke geloofsbeleving in 1.1.2.¹⁴ Calvijn schrijft daar dat de mens nooit tot een zuivere kennis van zichzelf komt, als hij niet eerst Gods aangezicht aanschouwd heeft en vervolgens in 1.1.3 positioneert hij de mens tegenover Gods majesteit. Couvée sluit hierbij aan en zegt dat het niet goed zou zijn om het christocentrische tegenover het theocentrische te zetten.¹⁵ Hij wijst in zijn studie naar een uitspraak van E. Brunner die aangeeft dat de betekenis van de openbaring van God in Jezus Christus, God hierdoor als het centrum gekend wordt, dat Hij, in plaats van onszelf, ons middelpunt wordt.¹⁶ Daarom is het christelijk geloof een geloof in de Drie-enige God.

1.3 Onderzoeksvraag

70 Uit het voorgaande blijkt dat theocentrisch preken inderdaad altijd het ideaal is geweest in de Christelijke Gereformeerde preken. Daarbij gaat het erom dat de levende stem van GóD in de prediking klinkt waardoor de Drie-enige God in het centrum staat en de mens tegenover deze God wordt geplaatst. Daarom kan nu als onderzoeksvraag worden geformuleerd:

⁹ Kater, M.J., Liever langer luisteren, 12.

¹⁰ Kremer, Priesterlijke prediking, 13.

¹¹ Kremer, Priesterlijke prediking, 14.

¹² Calvijn, J., Institutie, (Houten: Den Hertog, 2009), Boek 1.1.1, 55-56.

¹³ Calvijn, Institutie, 1.1.2, 56-57.

¹⁴ Brink, G. van den, Kooi, C. van der, Christelijke Dogmatiek, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2013), 234. Christelijke Dogmatiek zal verder afgekort worden als CD.

¹⁵ Couvée, H.J., Calvijn en Calvinisme, een studie over Calvijn en ons geestelijk en kerkelijk leven, (Utrecht: Broekhof N.V/ V/H Kemink en zoon, 1936), 139.

<http://www.theologienet.nl/documenten/Couve%20W.%20Studie%20Calvijn.pdf> [05-01-2018]

¹⁶ Brunner, E., Vom Werk des heiligen Geistes, (Tübingen 1935), 6.

75 In hoeverre is de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken A.D. 2017, blijkens de christelijke gereformeerde prekenserie Uit de Levensbron, theocentrisch? Een evaluatief onderzoek aan de hand van de 86^e jaargang 2017 van de prekenserie Uit de Levensbron.

2 De theologisch-historische analyse

Het is zinvol eerst de historisch-theologische achtergrond van de in paragraaf 1.3 verwoorde
80 onderzoeksvraag na te gaan. Dat zal gebeuren in paragraaf 2.1. De twee daarop volgende paragrafen
gaan over de problematiek met betrekking tot - wat in de moderne context van deze tijd gebruikelijk
wordt gedaan- het onderscheid maken tussen objectief en subjectief (2.3) en over de bevinding in de
prediking (2.4). Door deze theologisch-historische verkenning van de vraagstelling wordt het beter
mogelijk om de resultaten van het onderzoek van de preken serie (hoofdstuk 3) te duiden.

2.1 Historisch-theologische achtergrond van de vraagstelling

Door de eeuwen heen heeft er, zo beschrijft de Christelijke Dogmatiek, een grote verschuiving
plaatsgevonden van een theocentrisch karakter van de christelijke geloofsbeleving, naar een
antropocentrisch karakter, dus eerst van God naar de mens en vervolgens van de mens naar God.¹⁷
De eerste eeuwen van onze jaartelling richtte de bezinning zich op de vraag wie God is, wie Jezus
90 Christus is, en welke status de Heilige Geest heeft. De mens kwam naar voren als betrokkenheid op
God als scheppel. Tot na de Middeleeuwen bleef dit zo. Door de Renaissance en het humanisme
begon er een nieuwe wind te waaien waar onder andere Calvijn door is gestempeld.¹⁸ De zekerheid
van het christelijk geloof was een gegeven, maar de heilszekerheid was dat absoluut niet. In de
Reformatie was het Luther die deze essentie naar voren bracht. Luther bracht die zekerheid in God
95 naar voren dat 'het voor ons volkomen moest vaststaan dat wij in de genade van God zijn. Wij zijn
immers volkomen zeker dat God tevreden is met Christus en dat Hij heilig is.'¹⁹ Dit is niet zomaar bij
Luther opgekomen, hier is een bange strijd aan voorafgegaan. Bij Luther kwam de vertwijfelende
levensvraag hoe hij ooit met God in het reine moest komen en Gods genade kon verwerven. Het
inzicht dat God de schuldige en niet de heilige rechtvaardigt was bevrijdend voor Luther.²⁰ In
100 hetzelfde spoor volgde ook Calvijn. Calvijn zag de Godskennis, net als bij Luther, ten diepste gelegen
in kennis aan Zijn vergevende genade. Deze kennis is onlosmakelijk verbonden met zelfkennis. Een
diep verlangen naar heilszekerheid doortrekt vanaf de Reformatie de hele geloofsleer.²¹
Vanaf de Reformatie is voor alle belijdenisgeschriften kenmerkend dat zij het geloof definiëren als
een vast vertrouwen dat de Heilige Geest werkt door het verstand te verlichten zodat wij God
105 kennen als barmhartige en genadige Vader.²²

¹⁷ CD, 234.

¹⁸ CD, 234.

¹⁹ Belt, H. van den, Meten, weten en jezelf vergeten, het geheim van de geloofszekerheid, (Heerenveen: Royal Jongbloed, 2015), 17.

²⁰ Reuver, A. de, De driestukken in de theologie van Luther, Calvijn en Kohlbrugge, (Heerenveen: Groen, 2004), 9, 10.

²¹ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 20.

²² Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 24.

Uit Gods handelen, uit Zijn heilsplan vloeit de gehele heilsgeschiedenis voort.²³ Gods heilsplan is het heilgeheim dat al in zijn raad bestond, toen het nog niet aan mensen geopenbaard was. Het was vóór de eeuwen vastgesteld en het is in de tijd geopenbaard.²⁴ Het is in de geschiedenis realiteit geworden en dat betekent dat Gods heilsplan het geheimenis is en het voorwerp van de

110 verkondiging.²⁵ Het 'geheimenis', waarvan 1 Kor. 2:7 spreekt, dat eerst 'verborgen' was en dat nu geopenbaard is, óók inhoud van de verkondiging mag zijn. Dan gaat het niet om de mens, want die zal niet in het middelpunt staan, maar 'het gaat er allereerst om, wie de Heere onze God is, wat Hij doet, wat Hij schenkt en wat Hij vraagt. Onze God wil, dat wij leven van zijn genade en tot zijn eer.'²⁶

115 Het gaat nu om de vraag op welke wijze dat heil 'toegepast' wordt op mensen in het heden. Van den Brink en van der Kooi stellen zich in de CD de vraag of de geschiedenis van het heil eenmalig is en de toepassing van het heil in een min of meer vaste orde telkens opnieuw plaatsvindt.²⁷ De CD stelt dat de aanduidingen 'toepassing van het heil' en 'orde van het heil' opkwamen in de tijd waarin men zichzelf en zijn wereld voor het eerst niet meer direct beleefde als ingebed in het heilshandelen van

120 God, namelijk in de zeventiende en achttiende eeuw. De CD vindt dat het nadeel van de genoemde tweedeling (geschiedenis van het heil eenmalig en toepassing van het heil herhalend) is, dat deze niet zo in de Bijbel voorkomt.²⁸ Dit lijkt op een andere benadering die de BGD op grond van Calvijn stelt. Calvijn heeft zijn derde boek van de Institutie de titel meegegeven: 'Over de wijze, waarop de genade van Christus verkregen wordt, en welke vruchten daaruit voor ons voortkomen, en welke

125 werkingen daaruit volgen.'²⁹

In de zeventiende eeuw gingen de voorgenoemde aanduidingen een grote rol spelen. De aanduiding heilsorde wordt herleid tot Romeinen 8:29-30.³⁰ De CD geeft aan dat deze passage bekend staat als

²³ Genderen, J. van, Velema, W.H., *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, (Kampen: Kok, 1992), 193, verder af te korten als BGD.

²⁴ BGD, 192. Wordt verwezen naar 1 Kor. 2:7: Maar wij spreken de wijsheid Gods, bestaande in verborgenheid, die bedekt was, welke God tevoren verordineerd heeft tot onze heerlijkheid, eer de wereld was;

²⁵ BGD, 192.

²⁶ BGD, 518-519.

²⁷ CD, 581.

²⁸ CD, 581.

²⁹ BGD, 523.

³⁰ CD, 581, CD schrijft dat het gaat van voorkennis via voorbestemming naar roeping, rechtvaardiging, en verheerlijking. Calvijns opvolger Beza werkte met een diagram, waarin de diverse stadia van het geloofsleven in het omvattende kader van Gods verkiezing werden geplaatst. William Perkins (Beza's leerling) schreef een boek met als titel *A Golden Chain*.

Rom. 8:29-30: Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen. 30 En die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt.

de 'gouden ketting'. Er wordt mee bedoeld dat de opgesomde daden van God die aan de mens ten goede komen, als schakels zijn in een keten van heil. Het gaat om een bepaalde orde in de daden waarmee God de Zijnen opneemt in de gemeenschap met Zijn Zoon. De CD wil duidelijk aangeven dat er geen sprake kan zijn van een vaste temporele volgorde als Romeinen 8 vergeleken wordt met 1 Kor. 1,30; 6,11.³¹ Hieruit zou blijken dat men geen vaste heilsorde rechtstreeks uit de Bijbelteksten kan destilleren. Ook geeft de CD aan dat men moeilijk kan zeggen "dat het verband tussen de diverse schakels causaal is, want van elk ervan geldt dat God het subject is."³² Echter de CD zwakt deze uitspraken af door aan te geven dat er wel een zekere logica in de volgorde aanwezig is, maar die kan toch niet al te strak getrokken worden.³³

Afsluitend wordt gesteld dat 'juist in de gereformeerde theologie, als het gaat om de verwerkelijking van het heil, strikt theocentrisch gedacht wordt: het gaat steeds om wat God – in dit geval door zijn Geest – doet jegens de mens, niet om welke bijdrage de mens zelf levert aan zijn heilsproces.'³⁴

De CD concentreert zich op wat de 'weg van het heil' betreft op drie bijbels-theologische kernnotities: schuld en berouw/bekering, rechtvaardiging en geloof, en heiliging en volharding/verkiezing.³⁵ Hiermee wil de CD rechtdoen aan de centrale plaats van de rechtvaardiging, want in de rechtvaardiging vindt de bemiddeling van Gods heil naar de enkeling haar centrum en brandpunt. Men wil niet de rechtvaardiging reduceren tot slechts één schakeltje in een langere reeks van wat dan al gauw voorwaarden worden waaraan voldaan moet worden.³⁶ De CD geeft aan dat niet staande gehouden kan worden dat de vernieuwing van de mens beperkt is tot het rechtvaardigend oordeel van God. Er gaat immers iets aan Gods vrijspraak vooraf en er volgt iets op. Er gebeurt wat aan en met de mens. De Heilige Geest werkt het in het hart.³⁷ Vervolgens gaat de CD aangeven dat het gekunsteld is om elke gedachte aan temporaliteit en 'volgordelijkheid' geheel uit te bannen. Gewezen wordt op het spirituele leven van de christen die als een weg getekend is en men

³¹ 1 Kor. 1:30: Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing; 6:11: En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd, in den Naam van den Heere Jezus, en door den Geest onzes Gods;

³² CD, 582. CD stelt: 'Het is niet zo dat de roeping als vanzelf tot rechtvaardiging leidt; er staat juist dat God degenen die Hij roept ook rechtvaardigt.'

³³ CD, 582. (Cursivering, CP).

³⁴ CD, 583.

³⁵ CD, 584. (Cursivering, CP).

³⁶ CD, 584.

³⁷ CD, 584. De CD brengt hier de drie kernnoties naar voren: wat er aan voorafgaat, brengen we hier onder de noemer: schuld en berouw en wat erop volgt: transformatie en volharding.

wijst op de Heidelbergse Catechismus met de aansprekende driedeling in het geloofsleven van ellende, verlossing en dankbaarheid.³⁸

155 Dat de driedeling aansprekend is, komt door een van de kenmerken van de Heidelbergse Catechismus dat er grote aandacht wordt geschonken aan de pastorale en geestelijke toespitsing van de leer van de Schrift.³⁹ De Heidelbergse Catechismus begint met een opmerkelijk mensgericht of anders gezegd antropologische vraag: 'wat is uw enige troost (...)?' en het antwoord dat ik niet mijzelf toebehoort. Het
160 antwoord van de Catechismus is een heel ander antwoord dan de negentiende- en twintigste-eeuwse existentialisten geven.⁴⁰ De tweeledige overtuiging van de gelovige dat hij niet zichzelf toebehoort maar zijn Zaligmaker, vormt een verdedigingslinie tegen diverse antropologische stellingnames van filosofen na de publicatie van de Heidelbergse Catechismus, zoals die van Descartes.⁴¹

De CD wijst op het beroemd geworden boek van John Bunyan *The Pilgrim's Progress*. In dat boek zie
165 je datzelfde beeld terugkomen van de ontwikkeling van het geloofsleven. Bunyan beschrijft de bewuste ervaringen die een christen op zijn levensweg opdoet. Die levensvragen als: 'Hoe hebben de levenservaringen die ik opgedaan met God en mensen mij gemaakt tot wie ik ben? Welke dingen moest ik daarin loslaten? Welke voortgang en ontwikkeling vallen er te bespeuren, op welke manier is er al of niet sprake van geestelijke groei en volwassenwording?'.⁴² De CD pleit voor eerherstel
170 binnen de protestantse kring voor 'geestelijk leven' of de 'geestelijke weg'. Ze verstaan daaronder 'een stilering van het bestaan in relatie tot God, geholpen door een concreet ritme van gebed en meditatie'.⁴³ Dit hangt direct samen met het werk van de Geest van God, die tegelijk de Geest van Christus is. Dan brengt de CD naar voren dat het geestelijk leven in direct verband staat met het werk van de Geest van God. Het christelijk geestelijk leven 'onderscheidt zich dus doordat ze betrokken is
175 op de beweging van Vader, Zoon en Geest naar ons toe en die beweging als het ware in omgekeerde

³⁸ Brink, G. van den (red.), *Gegronnd geloof*, tekst 'Geloven in drielvoud' is benaming van hoofdstuk 10 van Reuver, A. de., 333, 356-364.

³⁹ Baars, A., 'De eenvoudige Heidelbergse ...!', *Een korte geschiedenis van de Catechismusprek in Nederland*, (Apeldoorn: Theologische Universiteit, 2012), 63. Citaat: 'Zo worden bij verschillende onderdelen van de leer vragen gesteld als: 'Welke troost schenkt u dit leerstuk van het geloof?', 'Wat nut u dit gedeelte van onze belijdenis?'. Interessant is om het vervolg van Baars te lezen. Hij gaat in (66-69) op de driedeling van HC en de discussie rond de chronologie. Van al de preken die hij onderzocht heeft, concludeert hij dat tot ver in de 20^e eeuw het standpunt van Ursinus gevolgd wordt dat er een chronologische volgorde is. Dit is overigens al eerder aangegeven door C. Graafland. Maar het interessante is wanneer Baars aangeeft dat de laatste decennia de klassieke interpretatie onder kritiek wordt gesteld. De bezwaren richten zich vooral tegen de 'voorwaardelijke manier van denken' waar de uitleg toe kan leiden. En is dat bezwaar tegen wat de critici noemen het 'voorwerpelijke' terecht? De uitersten laten zien dat verschillende benaderingen consequenties hebben voor de geestelijke leiding die in de preken aan de gemeente wordt gegeven. (73).

⁴⁰ Huijgen, A., Fesko, J.V., (red.), *Handboek Heidelbergse Catechismus*, (Utrecht: Uitgeverij Kok, 213), 249.

⁴¹ Vliet, J. van, *Handboek HC*, 253. Dat deze alinea apart genoemd wordt, is omdat vanuit de CD op het aansprekende van de HC wordt gewezen. Van Vliet wijst op de christocentrische antropologie van de HC, 253.

⁴² CD, 585.

⁴³ CD, 585.

richting maakt.’⁴⁴ Door de Geest worden christenen in de gemeenschap met Christus gebracht, en daarmee in de gemeenschap met de Vader.

180 Tot zover zien we de CD het theocentrische benadrukken in de orde van het heil. Naast de CD willen we ook zien op welke wijze de BGD hierover schrijft. De BGD wil dicht bij de zienswijze van Calvin blijven.⁴⁵ ‘De vruchten van Christus’ werk omvatten ook het feit, dat Hij ze door zijn Geest ons toeëigent. Zonder dat werk van de Geest zouden de vruchten ons vreemd blijven.’⁴⁶ De BGD kiest het vertrekpunt niet in de mens en zijn ervaringen, niet in de zekerheid die hij zoekt of langs welke weg hij die verkrijgt. Het gaat om wat Christus als Zaligmaker voor de Zijnen heeft verworven en hoe Hij
185 dit de Zijnen deelachtig maakt.⁴⁷ De BGD kiest voor de term ‘orde’ om de innerlijke samenhang tussen de verschillende weldaden aan te duiden. Hierbij verwijzend naar dezelfde teksten die de CD gebruikt. De BGD geeft heel duidelijk aan dat er een innerlijk verband van de weldaden aanwezig is. Wel wordt benadrukt dat er geen belevingsorde, dus geen chronologische orde van gemaakt mag worden. Het gaat om de theologische samenhang van de weldaden.⁴⁸

190 De BGD verwijst hierbij ook naar wat Kremer schrijft dat: ‘een theologisch verantwoorde prediking niet alleen een trinitarisch, maar ook een heilsordelijk karakter moet dragen.’ Dat betekent niet dat de heilsorde methodisch moet worden gehanteerd, maar dat de gegevens van openbaring, zoals die tot ons heil geschonken zijn, moeten worden gezien en gelaten in de orde, waarin God ze zelf gesteld
195 heeft.⁴⁹ Kremer noemt een belangrijk accent, dat ‘over veel preken vandaag een vreemde gespannenheid hangt. Dit vloeit voort uit het feit, dat heel wat preken liggen onder de kramp van een theologisch systeem en daarom niet kunnen komen tot de volheid en de vrijheid van een Schriftuurlijke theologie.’ Kremer citeert ds. J. Overduin dat ‘Wie de geestelijke macht mist om het Evangelie te brengen, vlucht in allerlei schema’s. En er zijn er vele: bekeringschema’s, verbonds-,
200 mandaten-, wets-, ambts-, kerk- en levensschema’s. Daarin worden bepaalde elementen van de waarheid gepromoveerd tot de waarheid en vervolgens bevroren.’⁵⁰ Voor Kremer is het essentieel dat wie de HEERE Zelf ontmoet heeft in Zijn Woord, kan als een wijs gezant een medicijn zijn.

⁴⁴ CD, 585. De CD gebruikt hier het woord spiritualiteit dat samen hangt met Spiritus, de Geest van God. Spiritualiteit is samen te vatten met het geestelijk leven dat door de Geest van God is gewerkt.

⁴⁵ BGD, 523, zie eerder genoemde titel van derde boek van de Institutie.

⁴⁶ BGD, 524.

⁴⁷ BGD, 525.

⁴⁸ BGD, 525.

⁴⁹ Kremer, Priesterlijke prediking, 24.

⁵⁰ Kremer, Priesterlijke prediking, 25.

Is het dus in lijn met de reformatorische preektraditie dat de CD het theocentrische in de orde van
205 het heil benadrukt? Het antwoord is ja. Echter wel met de kanttekening dat de rechtvaardiging ook
een schakel in de orde van het heil is, zoals de BGD dat aangeeft en dat al de schakels onlosmakelijk
met elkaar verbonden zijn.

Samenvattend kan nu gezegd worden dat de besproken theologen, die als gezaghebbend erkend
210 worden in de CGK, allen in dezelfde richting wijzen ten aanzien van het karakter van de prediking: die
dient theocentrisch te zijn. Dat houdt in dat het theocentrische in de prediking duidelijk naar voren
moet komen. Dat de hoorder moet beseffen dat de Stem van de Heere tot het hart klinkt, immers de
prediker brengt niet God ter sprake, maar God spreekt Zelf. Dat de hoorder hoort vanuit het
tekstgedeelte wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, doet en doen zal in de geschiedenis van het
215 heil. Het christelijk leven is betrokken op de beweging van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest
naar ons mensen toe én in de beweging andersom.

Als we het voorgaande van de weergave uit de CD, de BGD en Kremer op ons in laten werken, dan
zien we dat er een spanningsveld is ontstaan tussen subject en object.

220 2.2 Subjectief en/of objectief

Om helder te krijgen waar het bij het subjectieve en objectieve om draait, volgen we de
gedachtengang van H. van den Belt. Hij geeft met een verwijzing van Herman Bavinck, uit het boek
'De zekerheid des geloofs' aan dat wetenschappelijke zekerheid rust op rationele gronden terwijl
geloofszekerheid rust op openbaring.⁵¹ Zelfonderzoek is moeilijk geworden vanwege het onderscheid
225 tussen objectieve waarheid en de subjectieve zekerheid, tussen de buitenwereld van harde feiten en
de binnenwereld van het denken. Hij geeft aan dat zekerheid in de moderne context immers altijd
subjectief is. Na de Reformatie is het geloof verschoven van het door de Geest verlichte verstand
naar de terreinen van de wil. Van den Belt concludeert: dat je je aan God gewonnen moet geven, en
van het gevoel moet je iets ervaren. Geloven is geen zaak van kennis, maar van overgave en
230 bevinding.⁵²

Van den Belt vindt het kenmerkend voor al de reformatorische belijdenisgeschriften dat zij het geloof
definiëren als een vast vertrouwen dat de Heilige Geest werkt door het verstand te verlichten zodat
wij God kennen als barmhartige en genadige Vader. Alleen in de beloften van het Evangelie vindt het

⁵¹ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 10. Van den Belt verwijst naar Herman Bavincks' boek 'Zekerheid des geloofs'. (Cursivering, CP).

⁵² Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 12.

235 hart van de Christen rust. Dit in tegenstelling tot de opvattingen van de Rooms Katholieke Kerk die de christen terugwerpt op de goede werken als voorwaarde voor geloofszekerheid.⁵³ De problematiek rond subject en object in het denken wordt door Van den Belt duidelijk gemaakt aan de hand van het citaat van Descartes die zei: 'Ik denk dus ik ben'. Vroeger draaide alles om God, maar nu om de mens. Het gaat bij de mens om het ontdekken van de zichtbare en meetbare werkelijkheid. De
240 scheiding tussen objectieve waarheden en subjectieve kennis van de waarheden leidt tot de spannende vraag hoe je zeker kan weten dat er een overeenstemming is tussen dat wat je ziet en wat je meet, en wat je denkt en weet.⁵⁴

Hiermee komen we uit bij de verschuiving die plaats had in de Verlichting. Toen verschoof het
245 antwoord op de vraag hoe wij de waarheid kunnen kennen van God naar de mens, van de openbaring, naar het verstand.⁵⁵ Waarheid is relatief geworden, het is geen absolute waarde meer waar je het mee eens of oneens kunt zijn, maar een kwestie van oprechtheid en authenticiteit.⁵⁶ Christenen, stelt Van den Belt, zijn geneigd bij het zelfonderzoek, bij zichzelf te beginnen en in zichzelf te eindigen. Zij beginnen niet bij de openbaring van God, bij Zijn belofte en bij het werk van
250 de Heilige Geest. Zij nemen hun uitgangspunt in hun eigen bevinding. De vraag die gesteld kan worden, kan dit ook voor de prediking gelden dat eigen bevinding als uitgangspunt gaat gelden om de code van de echtheid voor te houden?⁵⁷ Door die verschuiving wordt de mens zelf de belangrijkste bron van kennis en zekerheid.⁵⁸ De mens wordt het uitgangspunt, het denkende subject. De mens is het middelpunt en maatstaf van alle kennis en zekerheid. Dit heeft als
255 consequentie dat de waarheid geobjectiveerd wordt en de zekerheid gesubjectieerd. Waarheid moet je kunnen aantonen en zekerheid is iets dat tussen jouw oren zit. Het is altijd jouw zekerheid.⁵⁹

Dan geeft Van den Belt scherp zijn waarneming weer dat in de geloofsbeleving van orthodoxe protestanten de waarheid volstrekt objectief geworden zou zijn, dat deze de waarheid belijden, maar
260 de zekerheid is volstrekt subjectief geworden, een zaak van bevinding. En dan niet de bevinding in de Bijbelse zin van het woord: ondervinden dat Gods Woord waar is, maar in de moderne zin: ervaring, emotie. En aan de andere kant van de gereformeerde gezindte, de verbondsmatige, heeft juist een

⁵³ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 24.

⁵⁴ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 40.

⁵⁵ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 57.

⁵⁶ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 58.

⁵⁷ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 58.

⁵⁸ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 59. In de filosofie wordt het 'wending naar het subject' genoemd.

⁵⁹ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 59.

objectivering van de waarheid plaatsgevonden. De geloofszekerheid is daar een conclusie vanuit bepaalde feiten waar je niet aan mag tornen.⁶⁰

265

De conclusie kan hier getrokken worden dat de objectieve lijn de waarheid van het geloof benadrukt, maar maakt van de geloofszekerheid een conclusie uit de feiten. De subjectieve lijn benadrukt het feit dat echte kennis altijd subjectief is, het is jouw visie op de werkelijkheid. De consequentie hiervan is dat je nooit zeker weet of het echt zo is, je weet alleen maar zeker wat je van binnen voelt.

270

Het Woord van God is wel waar, maar het moet ook waarheid in het hart worden. Hierdoor is de kloof tussen objectief en subjectief in de kerken bijna niet te overbruggen volgens Van den Belt.⁶¹

Kernachtig wordt het moderne probleem omschreven dat het probleem niet zit in het onderscheid als zodanig, maar in het feit dat de verbinding tussen de objectieve waarheid en de subjectieve zekerheid verbroken is, omdat we – net als Descartes – geneigd zijn om van binnen naar buiten te denken.⁶² Met deze laatste vaststelling wordt erop gewezen dat door ons denken van binnen naar buiten er sprake is van een antropocentrische visie in plaats van het theocentrische van buiten, misschien beter gezegd van boven naar de mens toe.

275

280

Op het moment dat men in de prediking de verbinding tussen de objectieve waarheid en de subjectieve waarheid verbreekt, wordt ook de verbinding tussen het voorwerpelijke en onderwerpelijke in de prediking verbroken. Je zou aanvullend kunnen zeggen dat de verbinding die er is tussen heilshistorische prediking en heilsordelijke prediking verbroken wordt. Van den Belt zegt 'een goede preek bestaat altijd uit uitleg en toepassing van het Woord van God.'⁶³

285

Samenvattend kan gezegd worden dat in de prediking het voorwerpelijke verbonden moet zijn aan het onderwerpelijke. Het gaat om de prediking die de grote werken van God verkondigt en het Evangelie van Jezus Christus aan het hart legt. Dan wordt het ook onderwerpeeljk doordat de Heere door Zijn Woord en Zijn Geest dicht bij het hart wordt gebracht. Het heilsordelijke element moet nadrukkelijk verbonden zijn met het heilshistorische element. Belangrijk is ook om te zien hoe de mens tegenover God wordt geplaatst. Wordt de mens dat als schepsel, als zondaar of als gelovige?⁶⁴

290

⁶⁰ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 60.

⁶¹ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 60-61.

⁶² Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 63. Van den Belt voegt er aan toe dat Descartes zijn filosofie begon met methodische twijfel. Twijfelen aan alles wat je ziet, voelt, hoort, proeft en ruikt. Je weet niet zeker of het waar is. Als je droomt, lijkt alles ook echt, maar toch is het een droom.

⁶³ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 63.

⁶⁴ Belt, Meten, weten en jezelf vergeten, 66. Van den Belt geeft dat ook prachtig aan rond het punt van zelfonderzoek met 'Je moet eerlijk nadenken over ellende, verlossing en dankbaarheid, de drie stukken van de

2.3 Bevinding en prediking

In het voorgaande kwam de essentie van de verbinding tussen het voorwerpelijke en het onderwerpelijke naar voren. Als het Woord tot lijdend voorwerp wordt gemaakt van de communicatie, lijkt de kerk vergeten te zijn dat ze zelf door dat Woord (als subject) gevormd is.⁶⁵ Hiermee wordt aangegeven dat als het bij de mens gaat draaien om zijn ervaringen en verlangens, je niet verder komt dan de monoloog binnen de gesloten cirkel van het eigen bestaan. Het is belangrijk om te beschrijven in termen van het Woord, de bediening en uitwerking ervan (of het uitblijven ervan) in het leven van een enkeling, de gemeente en de samenleving.⁶⁶ Bij dit laatste handelt het om - met een kernwoord aan te geven - bevinding. Het draait bij het woord bevinding, om '(geloofs)ervaring' (experientia).⁶⁷ Calvijn kan ons hier bij verder helpen. Het woord 'experientia' komt herhaaldelijk voor in zijn werken. In algemene zin betekent het: 'De algemene ervaring van ons mensen laat duidelijk zien, dat wat hier geschreven staat inderdaad zo is.'⁶⁸ Calvijn wilde zijn theologie en Schriftuitleg in de werkelijkheid van ons leven plaatsen. Vervolgens verbindt Calvijn dit woord ook met het Woord van God, door aan te geven 'Het Woord én de ervaring leren ons.' In een passage uit de catechismus van 1537 plaatst Calvijn 'de Schrift en de ervaring van het geloof in relatie naast elkaar als 'leermeesteressen' die ons de rechte kennis verschaffen van de drie-enige God.' Hij zegt: 'Zowel de Schrift, als ook de ervaring van de vroomheid laten ons echter in de volstrekt eenvoudige eenheid van God de Vader, Zijn Zoon en Zijn Geest zien.'⁶⁹ Bij de kennis van de drie-enige God gaat het immers om de praktische geloofskennis van Hem en de levende ontmoeting met Hem.⁷⁰ Dus niet een puur intellectualistisch bezig zijn met de waarheid van de Bijbel. Ervaring ontspringt aan het Woord en is daarom aan het Woord genormeerd.⁷¹ Voor Calvijn is het duidelijk 'dat God precies zo is als Hij Zich in Zijn Woord openbaart.'⁷² Maar Calvijn ziet ook dat er een spanning zit tussen geloofskennis en ervaringskennis. Het existentiële karakter hiervan komt naar voren in: 'Dit is vaak het geval bij de gelovigen, dat zij uit het Woord slechts een beperkte blik ontvangen op de kracht van God, en pas later tot de verwondering komen als ze die werkelijk ervaren.'⁷³ Samenvattend zou je kunnen zeggen dat enerzijds de ervaring de zekerheid van het geloof

catechismus en van het avondmaalsformulier, maar dan moet dat zelfonderzoek je niet op jezelf terugwerpen, maar je juist op God werpen'.

⁶⁵ Kater, *Liever langer luisteren*, 13.

⁶⁶ Kater, *Liever langer luisteren*, 13. In voetnoot.

⁶⁷ Baars, A., e.a. (eds), *Charis*, opstellen aangeboden ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. J.W. Maris als hoogleraar dogmatiek aan de TUA, (Heerenveen: Groen, 2008), 15

⁶⁸ Baars, *Charis*, 16.

⁶⁹ Baars, *Charis*, 17.

⁷⁰ Hoek, J., Verboom, W., *Met hart en ziel geloven, Over bevinding*, (Utrecht: Uitgeverij Boekencentrum, 2017), 58-76.

⁷¹ Baars, *Charis*, 17.

⁷² Baars, *Charis*, 17.

⁷³ Baars, *Charis*, 18.

ondersteunt en doet groeien en anderzijds dat het uitblijven van de ervaren vastheid van het Woord, het geloof in de aanvechting brengt.⁷⁴ Het Woord normeert de ervaring en dan is de ervaring aan het
320 Woord ondergeschikt.

Maar in de loop van de tijd is er een ontwikkeling op gang gekomen die de band tussen het Woord en de ervaring lossen maakte. Eerder is de invloed van Descartes al genoemd. In de negentiende eeuw was het Schleiermacher die zijn bijdrage leverde in het losmaken van de band tussen Woord en
325 ervaring.⁷⁵ De ervaring is meer een eigen leven gaan leiden. Bij deze Duitse theoloog krijgt de 'vroomheid' van de mens een centrale plaats en definieert hij haar 'als het gevoel van volstrekte afhankelijkheid.' Hij stelt dat de gezamenlijke geloofservaringen van de gemeente van nu de geldigheid van dogmatische leeruitspraken uit het verleden bepalen. Hier wordt de verhouding tussen Schrift en ervaring zoals Calvijn die aangaf, radicaal omgekeerd.⁷⁶ De consequentie hiervan is
330 dat de ervaring van de gemeente en van de enkeling een eigen leven gaat leiden ten opzichte van het Woord. Het draait nu in onze tijd om 'de ervaring van de gemeente van nu' en 'de leefwereld van de moderne mens.' Dit wordt onderstreept door K. de Ruijter die aangeeft: 'In de huidige culturele situatie is er reden genoeg om in te gaan op de tegenstelling tussen horen en zien. In een visueel ingestelde cultuur is al gauw verborgen wat niet gezien wordt. Zo is voor veel mensen God vandaag
335 een verborgen God. Zien staat in dit verband ook voor waarnemen.'⁷⁷

De Ruijter laat in zijn homiletiek zien dat er in zijn visie grote aandacht moet zijn voor de hoorder. Zijn vertrekpunt ligt wel in de Reformatie, maar langzaam verschuift zijn aandacht van het Woord dat in het centrum staat naar de mens als hoorder. De nadruk komt te liggen op de 'homo respondens'.⁷⁸
340 De Ruijter stelt: 'de preek heeft pas haar doel bereikt als de horende gemeente zich geroepen voelt om God het antwoord van haar eredienst te geven.'⁷⁹ In de postmoderne situatie is ervaring belangrijker geworden dan begrijpen.⁸⁰ Het is tegenstrijdig als hij aangeeft dat 'God het Zelf is die door Zijn taaldaad met de Bijbel de afstand overbrugt en de Bijbellezer roept tot het gebruiken van de Schrift en zo tot het horen van het Woord.'⁸¹ Om vervolgens het lezen van het Woord in een
345 ander perspectief te zetten door de rol van het subject (methodisch uitgangspunt van Descartes) als

⁷⁴ Baars, Charis, 18.

⁷⁵ Baars, Charis, 19.

⁷⁶ Baars, Charis, 19.

⁷⁷ Ruijter, K. de, Horen naar de stem van God, theologie en methode van de preek, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2013), 77.

⁷⁸ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 93.

⁷⁹ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 101.

⁸⁰ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 102.

⁸¹ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 105.

zeer belangrijk te zien en de subjectiviteit van de lezer als een stempel op de hermeneutiek te accepteren.⁸² Objectiviteit en neutraliteit bij het lezen zijn voorgoed een illusie geworden.⁸³ De Ruijter neemt op grond van nieuwe hermeneutische keuzes een ander standpunt in want hij stelt: 'subjectieve perspectief is dan geen kritische contra-instantie waarmee wij de betekenis van de tekst vaststellen', maar 'het is een factor die nodig is bij het metterdaad vinden van onze eigen plaats in het grote geheel.'⁸⁴

Dit onderzoek laat het punt van de verandering in de hermeneutiek verder liggen. Wel is het goed om hier nog wel een kanttekening te maken. Op 4 en 11 januari 2018 verschenen twee artikelen in 'De Waarheidsvriend' over de gedachtengangen in het boek 'Gereformeerde hermeneutiek vandaag, Theologische perspectieven.' De auteurs van het artikel citeren Van der Dussen met 'het subject krijgt een centrale rol; het eigen perspectief waarmee een mens in de wereld staat en de Bijbel leest, krijgt zo veel meer aandacht; het historische denken wordt verdisconteerd.'⁸⁵ Consequentie is dat wanneer het subject centraal komt te staan, het moeilijk is om het objectieve van de tekst als het Woord van God vast te houden. Het gevolg is dat het gezag daardoor wordt 'verlegd van de objectieve tekst naar de interpretatie van de gelovigen.' De auteurs van het artikel spreken hun verontrusting uit dat de Theologische Universiteit van Kampen met de ontwikkeling van de nieuwe hermeneutiek niet de goede richting op gaat. De auteurs spreken uit: 'Het lijkt wel alsof – uit vrees voor de beschuldiging van fundamentalisme – er geen ruimte meer is voor een eigensoortige gereformeerde hermeneutiek die niet bij voorbaat uitgaat van een theorie over verstaansprocessen, maar de regels opspoort voor de uitleg vanuit de geïnspireerde tekst van de Bijbel zélf.'⁸⁶

Het zou ook gemakkelijk zijn om met de vinger te wijzen naar bijv. de ontwikkeling van de opwekkingsbeweging in de Angelsaksische wereld, waar de mens met zijn religieuze beslissingen en ervaringen meer centraal is komen te staan en die naar het Europese vasteland is gekomen.⁸⁷ Maar dat zou onterecht zijn. We moeten dichterbij huis blijven en ook naar de uitlopers in de ontwikkeling van de Nadere Reformatie kijken, waarin de band tussen Schrift en ervaring losser wordt. Er is een

⁸² Daarmee is niet gezegd dat de moderne heerschappij van het subject (à la Descartes) hetzelfde is als het postmoderne subject dat zelf zijn eigen 'object' schept en ontwerpt. De scheiding tussen object en subject lijkt daarin opgeheven door een soort 'ineensmelting' van subjectief en objectief. Verbindend tussen moderne en postmoderne - visie in verband met dit onderwerp - is dat het 'object', het 'tegenover', het 'gegevene' of hoe men het ook wil zeggen niet beslissend is.

⁸³ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 106.

⁸⁴ Ruijter, De, Horen naar de stem van God, 108. Ik heb gezien dat m.b.t. de hermeneutische keuzes die De Ruijter maakt, er meer toegelicht zou moeten worden, maar vanwege het specifieke van dit onderzoek, laat ik dat verder liggen. Ik wil laten zien met deze alinea, dat er een verschuiving is van het theocentrische van de reformatie naar het antropocentrische wat De Ruijter naar voren brengt.

⁸⁵ Kuijt, M.A., Ommeren, N.M., 'Bijbel is gezaghebbend, Gereformeerde hermeneutiek vandaag [2, slot]', De Waarheidsvriend 2, 15-17 (jaargang 108, 2, 11 januari 2018) 15-16.

⁸⁶ Kuijt, Ommeren van, De waarheidsvriend 2, 17.

⁸⁷ Baars, Charis, 20.

concentratie op het innerlijke van de gelovige ontstaan.⁸⁸ De tendens wordt zichtbaar en komt ook in onze tijd naar voren dat nadrukkelijk in bepaalde delen van de reformatorische gezindte een beroep wordt gedaan op het gezag van 'wat Gods volk leert'.⁸⁹ Hiervan kan gezegd worden dat wat Gods volk heeft geleerd een norm boven of naast het Woord gaat worden.

375

Maar nu naar het verband tussen bevinding en prediking, want in een bijbels-gereformeerde prediking heeft de ervaring van het geloof een wettige plaats. Ten eerste is dat één van de ontdekkingen die de Reformatie heeft voortgebracht. De Reformatie waarin Luther en Calvijn zagen de 'nauwe verbondenheid tussen het Woord van God en de geloofservaring: in de geloofservaring wordt bevonden dat het Woord waarachtig en betrouwbaar is.'⁹⁰

380

Als tweede laat de Schrift zien dat de geloofservaring het werk is van de Heilige Geest. De reformatorische theologie, met name die van Calvijn wordt gekenmerkt door aandacht voor de pneumatologie.⁹¹ Daarnaast is het essentieel te verstaan dat geloofservaring uit de Schrift opkomt en daaraan ondergeschikt is. Wanneer de geloofservaring in de prediking uit de tekst opkomt, zal ook recht gedaan worden aan de Bijbelse veelkleurigheid van de bevinding. Maar dan moeten weer niet alleen de momenten uit de heilsorde de aandacht krijgen.⁹² Baars noemt een aantal elementen die in het licht van de Schrift zeker met enige regelmaat aan de orde dienen te komen: Het gemis van God, het vertrouwen op God, de verbijstering over het onbegrijpelijke, de zekerheid, de vernieuwing, de vreugde en de (innerlijke) strijd.

385

390

Als derde wordt verwezen naar het gegeven dat in de ervaring van het geloof de werken van de drie-enige God zichtbaar worden. Dit wordt onderstreept met de woorden van Kremer: 'Zo dient (...) de prediking, die geestelijk leiding wil geven, een sterk besef te tonen van de Triniteitsopenbaring in

⁸⁸ Baars, Charis, 20-21. Baars noemt een karakteristiek figuur als Johannes Verschuier (1680-1737). Hierbij kan ook de ontwikkelingen in het gezelschapsleven gevoegd worden. Hierover heeft M. Golverdingen geschreven in de biografie van ds. G.H. Kersten.

⁸⁹ <https://www.rd.nl/opinie/voorganger-moet-niet-demonstreren-maar-gemeente-bij-het-woord-houden-1.1451353> [19-01-2018]. Ds. De Wit brengt in het RD van 07-12-2017 naar voren 'Toen ik de foto's met al die borden zag, dacht ik: Zouden Gods kinderen zich daar nu thuis voelen? Zijn ze maatgevend? Nee, dat is het richtsnoer van Gods Woord. Daarom ben ik daarmee begonnen. Maar, als we letten op onze eenvoudige wortels... dat mag toch wel? De kracht van Gods volk ligt in het bidvertrek.' Dit laat zien de nadrukkelijke plek die ds. De Wit geeft aan het gezag van Gods volk naast het Woord van God. (Het gezag van het Woord zou voldoende moeten zijn.)

⁹⁰ Baars, Charis, 21. Zie ook: Vlastuin, W. van, 'Bevindelijke prediking', in J. Hoek (ed.), *De preek werkt, Bezinning op christelijke verkondiging*, (Heerenveen: Royal Jongbloed, 2015), 204-215.

⁹¹ Baars, Charis, 22.

⁹² Baars, Charis, 22. Baars verwijst naar Velema, *Ervaring in de prediking, verrijking of vervlakking?*, *Theologia Reformata*, 1-03-1987, 40. <https://www.digibron.nl/search/detail/012e368deb73bc3865495587/ervaring-in-de-prediking-verrijking-of-vervlakking/0> [12-1-2018].

395 heilsbeschikking, heilsverwerving en heilsbediening. (...) De prediking zal dit niet theologiserend, maar verkondigend de grote werken van deze Drie-enige God, moeten doen uitkomen. Dan treedt aan de dag, wat dit in voorwerpelijke en onderwerpelijke zin voor de gemeente betekent, dat zij met zulk een God te doen heeft, die een zeer overvloedige fontein aller goeden is.⁹³

400 Als vierde komt het pastorale kader naar voren die in de Reformatie en de Nadere Reformatie een grote rol speelde. Er is een diepe intentie gekomen om mensen tot de kennis van de genade van Christus te brengen. Het ging om het geestelijk welzijn van de individuele gelovige én van de hele gemeente. Schriftuurlijk-bevindelijk preken leren we in de verborgen omgang met God en met het Woord. Het Woord zal door onszelf heen moeten gaan, het is in de weg van het ootmoedig luisteren
405 naar de Schrift en het gebed tot God.⁹⁴ Kremer geeft aan 'Alleen in een bewuste geloofsgemeenschap met Christus worden de vragen van de ziel beantwoord en opgelost. De Heilige Geest wil daarheen door de bediening van het Woord leiden.'⁹⁵

Samenvattend kan gezegd worden dat met de laatste genoemde vier punten 'bevinding' en
410 'prediking' bij elkaar worden gehouden. Dat het gaat om wat in de Reformatie naar voren werd gebracht door Luther en Calvijn dat in de geloofservaring het Woord waarachtig en betrouwbaar is. Dat geloofservaring door de Heilige Geest met het Woord gewerkt wordt. Dat het werk van de Drie-enige God centraal moet staan. Dat de intentie gekomen is om mensen tot de genade van Christus te brengen.

415

⁹³ Kremer, Priesterlijke prediking, 23.

⁹⁴ Baars, Charis, 24.

⁹⁵ Kremer, Priesterlijke prediking, 31.

3 Methode van preekanalyse

Hoornbeeck omschrijft de preek als: een heilige handeling, uitleggend het Woord van God en dit toepassend tot opbouw van de Gemeente.⁹⁶ Wie zou zich daartoe in staat en bevoegd achten om een homiletisch oordeel te geven over de prediking in de Christelijke Gereformeerde kerken?⁹⁷ Laat staan dat het de pretentie is van dit onderzoek om dat te doen.

Om dit onderzoek uit te voeren dient een analysemethode gebruikt te worden die wetenschappelijk verantwoord is en de prediking op zijn merites beoordeelt. De analyse van preken kan zijn diensten bewijzen om schadelijke stoffen op te sporen die het zuivere water van het Woord tijdens het proces van de vertolking vertroebelen.⁹⁸ In dit hoofdstuk zullen diverse methoden kort worden weergegeven en uiteindelijk zal de methode die voor dit onderzoek wordt gebruikt uitgebreid worden toegelicht.

3.1 Diverse methoden van preekanalyse

In het collegedictaat van A. Baars worden een aantal methoden van preekanalyse voor het voetlicht gehaald en toegelicht.

- Er zijn analyses op basis van een kerk- of dogmenhistorische achtergrond. Deze analyses zijn doorgaans sterk historisch-beschrijvend getoonzet en richten zich vooral op de inhoud van preken uit het verleden.⁹⁹
- Ook zijn er methoden die preken analyseren met het oog op een bepaalde thematiek.¹⁰⁰ Het gebruik van de klassificatiemethode binnen de preken van de Nadere Reformatie of een onderzoek naar met name het element van geloofsbeleving in preken.¹⁰¹

⁹⁶ Hoornbeeck, J., *De eerste Nederlandse Homiletiek, Ontstaan, vertaling, inhoud en verwerking van de homiletiek De Ratione Concionandi*, vertaald en ingeleid door dr. T. Bienen, (Kampen: De Groot Goudriaan, 2009), 59.

⁹⁷ Velema, W.H., *Wegen en wensen, enige homiletische reflexies n.a.v. het lezen van 60 jaargangen preken in de serie 'Uit de Levensbron'*, (Kampen: uitgeverij Kok, 1993), 10. Aldus de mening van Velema, die ik van harte onderschrijf.

⁹⁸ Baars, A., *Op zoek naar een methode van preekanalyse*, Syllabus diakonologie deel 1, Apeldoorn 2010, 3.

⁹⁹ Baars, *Diakonologie deel 1*, 4-8. Voorbeelden hiervan zijn: proefschrift van P.H. van Harten m.b.t. de prediking van Ebenezer en Ralph Erskine, kerkhistorische studie van C.A. van der Sluijs die gewijd is aan Spurgeon.

¹⁰⁰ Baars, *Diakonologie deel 1*, 7. Het onderzoek van T. Bienen naar de preken van een aantal vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie.

¹⁰¹ Baars, *Diakonologie deel 1*, 8. Het onderzoek van P. Buitelaar naar verantwoorde bevinding in hervormd-gereformeerde preken.

- In het onderzoeksveld wordt ook gebruik gemaakt van een analysemethode naar de preken van één bepaald persoon. Om zo een antwoord te vinden op de vraag hoe de preekmethode van deze persoon homiletisch vruchtbaar kan zijn.¹⁰²

440 - Er zijn ook vormen van vergelijkend onderzoek, waarbij gekeken wordt naar overeenkomsten en verschillen tussen de desbetreffende theologen in hun prediking.¹⁰³

- Als laatste analysemethode wordt de analyse en evaluatie van kerkdiensten en preken genoemd binnen de Klinisch Pastorale vorming. De nadruk ligt hierbij in trainingen aan (aanstaande) pastores om ze toe te rusten en om de uitwerking die de kerkdienst en de preek hebben op de hoorders. Het gaat vooral om het analyseren van de gevoelens en belevingen die de preek oproept. Het inhoudelijk beoordelen van de preek wordt afgewezen, of krijgt nadrukkelijk een secundaire plaats toegewezen.¹⁰⁴ De bedoeling van deze methode is dat de prediker een beeld krijgt hoe zijn preek 'overkomt', welke communicatiestoornissen optreden en hoe hij daarin verandering kan aanbrengen.

450 Geen van deze methoden sluit geheel aan bij het specifieke van dit onderzoek. Dat is wel het geval bij de methoden van Velema en die van Rudolf Bohren.¹⁰⁵ Nu is het mogelijk om deze beide methoden uitgebreid weer te geven, maar na de diverse onderzoeken is dat overbodig. Daarom wordt nu alleen de eigen methode weergegeven.¹⁰⁶

3.2 Eigenanalysemethode

455 De methode van Bohren is uitgebreid door Baars omschreven in zijn analyse methode.¹⁰⁷ De kern ervan is dat Bohren de aandacht heeft gevraagd voor het theologische karakter van het analyseren van preken. Voor dit onderzoek is vooral het structurele aspect van belang. Dat houdt in: dat er een algemene indruk wordt weergegeven en een aantal vraagcomplexen die betrekking hebben op het onderzoek. Ook de methode van Velema is uitgebreid omschreven door Baars. De kern van deze
460 methode wordt gevormd door de vijf uitgangspunten die Kremer heeft gesteld voor de prediking. Voor dit onderzoek is vooral het materiële aspect van belang. Dat houdt in dat de uitkomsten van de

¹⁰² Baars, *Diakonologie* deel 1, 9. Het onderzoek van M.J.G. van der Velden over 17 preken van Miskotte uit diens laatste levensperiode.

¹⁰³ Baars, *Diakonologie* deel 1, 11-12. Voorbeeld van dit soort van onderzoek is A.W. Velema die een homiletisch onderzoek verricht naar de vooronderstellingen van de prediking bij Karl Barth in vergelijking met Hans Joachim Iwand.

¹⁰⁴ Baars, *Diakonologie* deel 2, 2.

¹⁰⁵ Velema, W.H., *Wegen en wensen, enige homiletische reflexies n.a.v. het lezen van 60 jaargangen preken in de serie 'Uit de Levensbron'*, (Kampen: Kok, 1993), 7. Baars, *Diakonologie* deel 2, Apeldoorn 2010, 6-16.

¹⁰⁶ J.M.J. Kieviet 'onderzoek naar het eigene van de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk gedurende de periode 1869-1892', 1998, 15-21 en A.C. Uitslag 'Een analytisch-homiletisch onderzoek binnen de gereformeerde gezindte naar de plaats van het oordeel in de prediking', 2002, 59-63.

¹⁰⁷ Baars, *Diakonologie* deel 2, Apeldoorn 2010, 6-16, Bohren, Rudolf, Jörns, Klaus-Peter, *Die Predigtanalyse als Weg zur Predigt*, (Tübingen: A.Francke Verlag GmbH, 1989), 59-61.

vragen die vanuit diverse gezichtspunten gesteld worden, met elkaar vergeleken kunnen worden op grond van een gelijksoortige basis.

3.2.1 Fase 1: eerste impressie

465 Het gaat in deze eerste fase om de algemene indruk die de analist heeft bij het lezen van de preek. Kort wordt weergegeven: of de preek voor een bepaalde gelegenheid dient, de Schriftlezing, de tekst, eventuele thema en verdeling, de wijze waarop de gemeente wordt aangesproken en als laatste een samenvatting van de preek. Aangezien het niet goed zou zijn om de inhoud van de desbetreffende preken in de scriptie of als bijlage toe te voegen, zal een samenvatting gegeven
470 worden. Deze samenvatting zal bestaan uit een maximum van ongeveer 350 woorden. De samenvatting geeft een impressie weer die verder in het onderzoek niet gebruikt wordt, daarom zijn de samenvattingen in de bijlagen geplaatst.

- Gelegenheid
- Schriftlezing
- 475 - Preektekst¹⁰⁸
- Thema en verdeling
- Aanspraak van de gemeente
- Samenvatting van de preek

3.2.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

480 In de tweede fase gaat het om de eigenlijke analyse van de preek en de vraag of die correspondeert met de doelstelling van het onderzoek, zoals geformuleerd in paragraaf 2.1. Deze fase heeft de intentie om handvatten aan te reiken om te onderzoeken of het theocentrische karakter in de prediking naar voren komt.

485 Dit gebeurt allereerst door middel van een (formeel) homiletische analyse, waarin vooral naar een aantal preekkundige en structurele facetten gekeken wordt. Dit tegen de theologisch-historische achtergrond die in hoofdstuk 2 geschetst is. Vervolgens een (materieel) theologische analyse, in de vorm van een nadere oriëntatie, waarin naar enkele specifieke theologische aspecten wordt gekeken. Eén specifiek punt is apart belicht, omdat juist op dat punt zal blijken of en wat het
490 theologische gehalte van de prediking is: de bevinding in de prediking (waarin naar het Woord en de bijbehorende geloofservaring ten opzichte van het verwoorden van de gevoelservaring in de prediking wordt gekeken).

¹⁰⁸ Indien de vertaling niet wordt vermeld, wordt de Statenvertaling gebruikt.

3.2.2.1 Homiletische analyse:

In dit vragencomplex gaat het erom te onderzoeken of de hoorder vanuit het tekstgedeelte hoort

495 wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, doet en doen zal in de geschiedenis van het heil en hoe dit (mede) blijkt uit de structuur van de preek:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden? ¹⁰⁹
- 500 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?
- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?
- e) Eindigt de preek met de mens of met de verheerlijking van God?

3.2.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

505 In dit vragencomplex gaat het om de wijze waarop gesproken wordt over de Drie-enige God, het werk van God de Vader, van God de Zoon en God de Heilige Geest. En het gaat om de vraag of de preek heilshistorische en/of heilsordelijke aspecten heeft.

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?
- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?
- 510 c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? ¹¹⁰ In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

3.2.2.3 Bevinding en prediking:

In dit vragencomplex gaat het om onderzoek naar de geloofservaring dat het Woord waarachtig en betrouwbaar is en of de besproken geloofservaring uit de tekst voortkomt. Zo kan zichtbaar worden

515 hoe het object en het subject in de prediking zich tot elkaar verhouden.

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)
 - b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
 - c) Waar richt zich de preek op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God.) ¹¹¹
- 520

¹⁰⁹ Zwan, A. van der, Ambtelijk Contact, jaargang 56, nr. 5, 10.

¹¹⁰ Zwan, A. van der, AC, 11. Heilshistorische prediking laat daarbij allereerst de grote lijn zien, die God getrokken heeft in de geschiedenis van Israël en de volken bij het realiseren van Zijn verlossing. Heilsordelijke prediking laat de weg zien waarlangs de Heilige Geest het door Christus verworven heil uitdeelt en toepast. (Roeping, wedergeboorte, bekering en geloof, rechtvaardigmaking en heiligmaking en tenslotte heerlijkmaking.

¹¹¹ Zwan, AC, 11. Van der Zwan geeft aan: Richt in de preek het geloof op de grote werken van God? (Hnd. 2:11b, de grote werken Gods) (=voorwerpelij) Of richt de preek zich op de mens, die onder de prediking tot geloof en bekering wordt gebracht en persoonlijk met het werk van God te maken krijgt (onderwerpelij)?

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

3.2.3 Fase 3: evaluatie

In de evaluatie zal gekeken worden of de preek theocentrisch is. Daarin is bepalend of in de preek
525 naar voren komt: wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

4 Preekanalyse

De preken die gebruikt worden bij de analyse komen uit de prekenreeks Uit de Levensbron van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het betreft zestien preken van de 86^e jaargang 2017. Deze
530 zestien preken zijn uitgegeven in boekjes van vier preken. De genoemde bladzijden in de analyse corresponderen met de bladzijden van deze jaargang.¹¹²

4.1 2017-1A

4.1.1 Fase 1: eerste impressie

	Gelegenheid:	Adventsprek
535	Schriftlezing(en):	Lucas 9: 28-43 en 2 Petrus 1: 12-21
	Preektekst:	2 Petrus 1: 16-19
540		16 Want wij zijn geen kunstelijk verdichte fabelen nagevolgd, als wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst van onzen Heere Jezus Christus, maar wij zijn aanschouwers geweest van Zijn majesteit. 17 Want Hij heeft van God den Vader eer en heerlijkheid ontvangen, als zodanig een stem van de hoogwaardige heerlijkheid tot Hem gebracht werd: Deze is Mijn geliefde Zoon, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb. 18 En deze stem hebben wij gehoord, als zij van de hemel gebracht is geweest, toen wij met Hem op den heiligen berg waren. 19 En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uw harten.
545	Thema en verdeling:	De verkondiging van de kracht en de komst van Jezus Christus 1. Wat die kracht en komst zijn. 2. Wat de vastheid van het Woord van God inhoudt. 3. Hoe de verkondiging in ons werkt.
	Aanspraak:	Geen aanspraak.
550	Samenvatting:	Zie paragraaf 8.1

4.1.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.1.2.1 Homiletische analyse:

a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

De inleiding begint bij de beloften en profetieën van het Oude Testament die de verwachting
555 van de komst van het Koninkrijk van God en de Messias hebben gewekt. De prediker werkt vervolgens de geschiedenis van de verheerlijking op de berg uitgebreid uit, want naar deze geschiedenis verwijst Petrus in vers 17 en 18.

b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

¹¹² Jaargang 86-2017 begint bij bladzijde 1 in het eerste boekje en eindigt bij bladzijde 162 in het vierde boekje.

560 De preek wordt in grote mate bepaald door de feitelijke uitleg. Centraal staat de kern: het komen van Christus in deze wereld en Zijn tweede komst als de te verwachten Koning. De Bijbelse kernwoorden 'kracht' en 'komst' worden in het eerste membrum uitgelegd. De kracht van Gods beloften wordt zichtbaar op de berg van de verheerlijking en Petrus spreekt over Gods beloften. In het tweede membrum komt de vastheid (vers 19) aan de orde en in
565 het derde membrum komt de werking van het Woord als een morgenster die in het hart opgaat aan de orde.

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

In de voorgaande punten is weergegeven hoe God in Christus Zijn beloften heeft vervuld en zal doen totdat Christus komt. Het woord 'parousia' wordt uitgelegd als aankomst van een koning.¹¹³ De prediker wijst erop dat Petrus hier het komen van Jezus in het vlees, als kind in de kribbe, samenneemt met Zijn wederkomst.

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In de preek wordt de beweging van God naar de mens gemaakt, want de prediker neemt vanaf de inleiding het uitgangspunt dat de beloften en profetieën van het Oude Testament vervuld zijn in Christus. Hij geeft aan dat de Bijbel overal de opstanding van Christus ademt, zie bijv. 'Hij is de Opgewekte. Hij is aan de rechterhand van de Vader, Hij pleit voor ons.'¹¹⁴ En in het derde membrum benadrukt de prediker dat de Morgenster is opgegaan om te schijnen in de harten van de mensen.

- 580 e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De preek eindigt met het erop wijzen dat de Heere in Zijn Woord dat vast is, ook onze gang wil vastmaken. Omdat het Woord vast is en wij zo mogen leven van de kracht en de komst van Christus.

4.1.2.2 Nadere theologische oriëntatie

- 585 a) Staat in de preek de eer van God centraal?

In de preek staat de eer van God centraal, omdat de prediker de hoorder wijst op Christus en wat Hij gedaan heeft en zal doen voor Zijn Vader, zie 'Wie Christus zegt, zegt daarom ook 'kracht'.¹¹⁵ En 'Christus Jezus is de Gestorvene, maar wat meer is, Hij is de Opgewekte. Hij is aan de rechterhand van de Vader, Hij pleit voor ons.'¹¹⁶

¹¹³ Uit de Levensbron 86^e jaargang 2017-1, 4-5. Uit de Levensbron zal afgekort worden als UdL met uitgave nummer en bladzijde nummer erbij.

¹¹⁴ UdL-1, 5. Zie vierde alinea.

¹¹⁵ UdL-1, 4.

¹¹⁶ UdL-1, 5.

590 b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?
Op twee plaatsen verwijst de prediker naar het werk van de Heilige Geest, zie 'Het heeft voor hem (=Petrus) bevestigd dat – zoals vers 21 zegt – de profetie niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat mensen door de Heilige Geest gedreven van Gòdswege hebben gesproken'¹¹⁷, en 'De Heilige Geest heeft veel werk aan ons om ons bij de belofte, het
595 Woord, bij Christus alléén te brengen en te houden.'

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)
Van de preek kan gezegd worden dat het een heilshistorische preek is. Het heil wordt de hoorders betogend/verhalend voorgehouden vanaf de Oudtestamentische beloften, Zijn
600 komst op aarde, Zijn sterven, Zijn hemelvaart, Zijn (weder)komst. Enerzijds is het betogend vanuit de kernwoorden en anderzijds is het ook verhalend door de geschiedenis van de verheerlijking op de berg en wat er na gebeurt de hoorders voor te houden.

4.1.2.3 Bevinding en prediking

a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en
605 gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?)
De prediker ziet de gemeente als zondaren die door het geloof Christus hebben leren kennen. Wie buiten dat Licht is, is nog in het duister. In de preek komt voornamelijk naar voren dat een mens door geloof Christus leert kennen. Dat de beloften die God heeft gegeven ook voor de hoorders gelden.

b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
De prediker geeft aan dat in deze tijd nadrukkelijk gevraagd wordt om ervaringen, maar de roep om ervaringen in deze tijd is niet hetzelfde als waar Petrus op doelt.¹¹⁸ Bij de ervaring die Petrus, Jakobus en Johannes hadden, draaide het niet om hen, maar om de Heere Jezus en zij mochten er bij zijn. Het gaat er om dat ze terugvallen op het Woord. Het draait om die
615 God die gezegd heeft 'Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in Wie Ik Mijn welbehagen heb.' Zo wil de Heere werken, want de ervaring laat de kracht en betrouwbaarheid van het Woord zien. Niet meer en niet minder. Door het Woord, door Zijn Geest.¹¹⁹

c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

¹¹⁷ UdL-1, 6-7.

¹¹⁸ UdL-1, 6.

¹¹⁹ UdL-1, 7.

620 De prediker wil vanuit de exegese, zoals in membrum 1 uitgewerkt, de kracht van het Woord terug laten komen in membra 2 en 3, om uiteindelijk op de kracht van die verkondiging in ons leven te wijzen, dat dé Morgenster in het hart wil schijnen. Het hart is de plek waar ons denken, willen en voelen bij elkaar komen.

d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

625 De prediker spreekt zijn hoorders aan en wil vanuit het Woord dicht bij hen staan. De prediker geeft aan: 'Het is de nood en de aanvechting die wij maar al te goed kennen. Het lijkt vandaag of de HEERE en Zijn Woord krachteloos zijn. Groter contrast tussen de verheerlijking op de berg en de nood onderaan die berg is er niet.'¹²⁰

e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

630 De prediker heeft laten zien wat 'ervaring' inhoudt (analyse 3b). Juist het punt van objectief als subjectief brengt hij naar voren. De prediker geeft aan, dat "het Woord van God niet inspirerend is, dat we naar geloven kunnen gebruiken. Nee, dat Woord komt ons leven binnen, dat het duister verdrijft.' Wij weten in deze tijd veel en bestuderen veel, maar 'wij zijn duister en hebben het schijnsel van het Woord nodig. Leren op een andere manier te
635 kijken. Leren om de Bijbel écht te onderzoeken, zoals God het bedoelt, is het Woord als een licht bij je naar binnen laten schijnen. Dan zie je pas wat er aan de hand is.'¹²¹

4.1.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch getoonzet is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

- 640 - Wie God is? De prediker wijst op de krachtige beloften die de Heere heeft gegeven, hoe Hij Zijn beloften heeft vervuld. (analyse 1a, 1b, 1c en 2a)
- Wat God openbaart? Naar voren komt hoe de Drie-enige God zich openbaart. In de preek komt ook het werk van de Heilige Geest terug. (analyse 2b, 2c)
- Hoe God werkt in het leven van mensen? Vanuit het Woord laat de prediker zien hoe God
645 naar de mens omziet door Zijn beloften en hoe God dat aan het hart wil leggen. (analyse 1d, 3b-e)

4.2 2017-1B

4.2.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Kerstpreek

650 Schriftlezing(en): Lucas 1: 26-38 en Lucas 2: 1-7 (HSV)

¹²⁰ UdL-1, 5.

¹²¹ UdL-1, 8.

Preektekst: Lucas 1: 26 en Lucas 2: 6 (HSV)

Lucas 1:26 In de zesde maand werd de engel Gabriël door God gezonden naar een stad in Galilea, waarvan de naam Nazareth was, Lucas

2: 66 En het geschiedde, toen zij daar waren, dat de dagen vervuld werden dat zij baren zou,

655 Thema en verdeling: Gods werk in uitvoering

1. Zorgvuldig voorbereid;
2. Standvastig uitgevoerd.

Aanspraak: Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.2

660 4.2.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.2.2.1 Homiletische analyse:

a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

De prediker zet bij de inleiding in vanuit de mens met al de voorbereidingen voor kerst die gedaan zijn en al de plannen die gemaakt zijn en komt zo bij het thema en de verdeling.

665 b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

De prediker begint zijn kerstpreek niet bij het eerste gedeelte van de tekst, maar werkt eerst de aankondiging van de geboorte van Johannes uit. Vervolgens gaat de prediker de komst van de engel Gabriël bij Maria schetsen. Vanuit de tweede tekst laat de prediker naar voren komen dat de Heere Zijn plan uitvoert. De twee kernwoorden uit de membra 'voorbereid' en 'uitgevoerd' komen aan de orde. In de context met Luk. 1: 26 komt dat overeen, maar het tweede woord zou meer tot zijn recht gekomen zijn als ook Luk. 2: 7 erbij getrokken was. (De geboorte van Christus komt wel aan de orde aan het einde van de preek).

670 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

Het wordt niet direct vanuit het tekstgedeelte naar voren gebracht, maar met een terug verwijzing naar: de ballingschap, naar David, naar Abraham om uiteindelijk met Genesis 3 erop te wijzen dat de Heere Zijn trouw toont aan ongehoorzame en ontrouwe mensen. De nadruk die de prediker legt, is dat de Heere Zijn plan heeft uitgevoerd.

680 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

De beweging van God naar de mens wordt duidelijk gemaakt aan de hand van de uitvoering van Gods heilsplan, zie bijv. '(...) als we God hebben mogen leren kennen als een trouwe God: dwars door de ontrouw van mensen, blijft God trouw aan Zijn Verbond!' ¹²²

¹²² UdL-1, 14-15.

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

685 De prediker eindigt zijn preek met 'Eeuwige dood wacht, wie het Kind Jezus Christus niet aanneemt als Verlosser. (...) Dat is God. Onnavolgbaar en niet na te rekenen.'¹²³ Dit betekent dat God centraal staat, maar als slot roept de prediker op om diep te buigen voor dat Kind. Laten wij aanbidden, die Koning!'

4.2.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- 690 a) Staat in de preek de eer van God centraal?

Vanuit thema en verdeling wordt God centraal gesteld. Deze insteek zie je in heel de preek terugkomen. Het centrale van de eer van God komt onder druk te staan door de toepassingsvragen waar de mens centraal wordt gesteld, zie bijv. 'Doordat Hij Zijn Zoon Jezus Christus naar de aarde heeft gezonden. En dat deed Hij voor u, voor jou, voor mij! Als je je ogen open doet, als je naar je leven kijkt, dan gaan we dat ook zien, vroeg of laat.'¹²⁴

695

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Vader komt naar voren door de uitvoering van Zijn heilsplan, de Zoon komt naar voren in Zijn komst naar deze aarde. Het werk van de Heilige Geest wordt niet genoemd.

- 700 c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

De preek is te beschrijven als een heilshistorische preek, waar de prediker op een verhalende wijze het heil beschrijft en toepassingen op een betogende manier naar voren laat komen.

Voorbeeld 'Maar het plan van God kent (...) herhaaldelijk in het Oude Testament.'¹²⁵ En

705 'Gemeente, God laat niet (...) oostelijke deel van het Romeinse rijk.'¹²⁶

4.2.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?)

De mens wordt voornamelijk getoond als gelovige zondaar. Juist door het oproepen van de 'herkenningsvragen' bij de toepassingen wordt dit benadrukt. De problematiek komt naar voren in het feit dat vanuit de toepassingen in de preek, die theocentrisch gericht zijn, het subject centraal komt te staan. De prediker stelt het subject centraal met zinnen als: 'De weg tot de Goddelijke troon zal weer ontsloten worden door deze Vredevorst! Bent u daar klaar

710

¹²³ UdL-1, 20.

¹²⁴ UdL-1, 18.

¹²⁵ UdL-1, 14.

¹²⁶ UdL-1, 17.

- 715 voor? Staat u daar voor open?’ en ‘Eeuwig leven is verworven (..) voor wie Hem als Koning (...) aanvaardt.’¹²⁷
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- De prediker laat het werk van de Heere in Zijn gemeente in het algemeen terugkomen, zie bijv. ‘Hij laat de werken van Zijn handen niet los. Bij alles wat er in het leven gebeurt: God is erbij. Zelfs als u niets van Hem merkt: dan nòg IS Hij daar!’¹²⁸ en ‘En tòch belooft de Here God dat als je Hem ècht zoekt, in je gebed en heel je leven, dat je Hem ook echt zult vinden! Hij bemoeit Zich echt met jou. Met heel deze wereld.’¹²⁹
- 720 c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)
- De prediking richt zich op wat de mens ervaart van God. Het heilsplan wordt de hoorders voorgehouden en in de toepassingen wordt er naar herkenning gevraagd. Zoals: ‘Hebben wij ook al iets mogen ervaren (...) Misschien kent u dat wel?’, ‘Weet u de weg tot de Hemelse Vader te vinden’¹³⁰, ‘Weet u, broeders en zusters, wat het is om GENADE TE VINDEN BIJ GOD?’¹³¹ Een tweetal onderwerpelijke toepassingen, zoals ‘Ziet u dat het ook voor u is, voor ieder van u persoonlijk? (...) wel plaats voor de Koning in úw hart?’¹³² Aan het einde nog:
- 730 ‘Eeuwige dood wacht, wie het Kind Jezus Christus niet aanneemt als Verlosser. Wie buiten Hem rekt en het zelf wil oplossen. Eeuwig leven is verworven door Gods Zoon, voor wie Hem als Koning van het leven aanvaardt.’
- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
- In de toepassingen worden de hoorders doelbewust aangesproken. In de loop van de preek wordt dat sterker. (analyse 3a, b, c)
- 735 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- Het gevoelsleven krijgt een plaats in de prediking via de ‘herkenningsvragen’ in de toepassingen. (analyse 3a, b, c)

4.2.3 Fase 3: evaluatie

- 740 Van deze preek kan gezegd worden dat een theocentrische insteek aanwezig is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart. Maar bij het werk wat God doet in het leven van mensen, ligt de nadruk op de mens.

¹²⁷ UdL-1, 20.

¹²⁸ UdL-1, 15.

¹²⁹ UdL-1, 18.

¹³⁰ UdL-1, 15.

¹³¹ UdL-1, 16.

¹³² UdL-1, 19.

- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Hij gedaan heeft door het uitvoeren van Zijn heilsplan. (analyse 1c, d en 2c)
- 745 - Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe Christus Zich openbaart aan mensen in Zijn komst naar deze wereld. Het werk van de Heilige Geest komt niet in deze preek naar voren. (Analyse 2b en 2c). Een discrepantie komt naar voren wanneer de prediker aangeeft 'De weg tot de Goddelijke troon zal weer ontsloten worden door deze Vredenvorst', maar de weg naar de troon is juist geopend.¹³³ We leven immers na Goede vrijdag en na Pasen.
- 750 - Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker wil laten zien hoe er een beweging is van God naar de mens. (analyse 1c, d) Maar door de toepassingsvragen wordt de hoorder juist voorgehouden dat het van de hoorder afhangt. (analyse 3a, b, c)

4.3 2017-1C

4.3.1 Fase 1: eerste impressie

755	Gelegenheid:	Oudejaarsavondpreek
	Schriftlezing(en):	1 Korinthe 16: 10-24 NBG (of HSV/NBV)
	Preektekst:	1 Korinthe 16: 22 NBG (of HSV, NBV)
		1 Korinthe 16: 22 Indien iemand de Here niet liefheeft, hij zij vervloekt. Maranatha!
	Thema en verdeling:	Oudjaar: met een vloek of met de liefde over de drempel
760	Aanspraak:	Geliefde gemeente van onze Here Jezus Christus, broeders, zusters, jongelui
	Samenvatting:	Zie paragraaf 8.3

4.3.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.3.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- 765 De inleiding begint confronterend bij God vandaan met de woorden van 'vervloeking' van de tekst naar de hoorders. Vervolgens gaat de prediker over naar de geadresseerden van de gemeente in Korinthe en begint met de preek.
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?
- 770 De tekst komt vanaf het begin tot het einde in de preek naar voren. Vanuit de tekst exegetiseert de prediker de problematiek die er in de gemeente van Korinthe speelt en wijst daarmee op het fundamentele gebrek aan liefde in de gemeente. De prediker besteedt in verhouding meer aandacht voor de liefde die er in de gemeente onderling zou moeten zijn,

¹³³UdL-1,20.

775 dan aan het liefhebben van de Heere.¹³⁴ In de preek komt de consequentie van de tekst,
degene die de HEERE niet liefheeft, zij vervloekt, summier aan de orde. Zie bijv. 'Anders sta je
er buiten'.¹³⁵

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

780 De prediker gaat ervan uit dat zijn hoorders 'voorkennis' hebben over God en Jezus, om zo
het tekstgedeelte in het licht van heel de brief aan Korinthe te zien. Bijvoorbeeld met de
woorden 'Borg'¹³⁶, 'excommunicatie/uitsluiten'¹³⁷, 'doorboorde handen van Jezus'.¹³⁸ De
prediker zegt over wat God doet: 'We benaderen de Bijbel vaak 'ik-gericht!'; van onszelf uit.
Terwijl we in de Bijbel echt heel serieus genomen worden. Door de apostel één gaat God
securer alles in Korinthe langs. Maar dan vanuit Zijn gezichtspunt, en niet vanuit het onze.'¹³⁹

- 785 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In eerste instantie wordt vanuit de inleiding en het eerste gedeelte van de exegese de
beweging van God naar de gemeente getrokken, zie bijv. 'Iets, om ook ons daarop meer te
richten dan wij vaak doen! Zo bedoelt God ons!'¹⁴⁰ Vanaf begin blz. 25 wordt de beweging
gemaakt van de mens naar God. De mens en zijn gedachten krijgen dan een grote plaats in
790 de preek, zie bijv. 'Paulus denkt: 'Hoe zal deze brief in de gemeente van Korinthe straks
ontvangen worden. Wie dit invoelen wil, snapt hoe dat gaat: Er zullen mensen zijn die zich
teleurgesteld voelen (...) Wij benaderen de Bijbel vaak 'ik-gericht'; van onszelf uit.'¹⁴¹ Vanaf
de tweede alinea van blz. 28 gaat de beweging weer van God naar de mens, zie 'De God die
gróter is dan onze opgeloste vragen, onze paniek of pijn.'

- 795 e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De prediker geeft aan dat wij niet het laatste woord hebben, dat God het laatste woord
heeft.¹⁴² Maar dan draait het de prediker het om en wordt het vanuit de mens weergegeven
dat de mens Hem mag liefhebben, Hem mag toebehoren, Hem volgen het nieuwe jaar in, om
uiteindelijk aan te geven dat we Zijn zegen, beloften mee de toekomst in moeten nemen. De
800 prediker sluit af: zie 'Zijn schouders zijn sterk genoeg om allen te dragen. Gezegend bent u,
ben jij, om in het jaar dat aanbreekt tot zegen te zijn. In liefde!'¹⁴³

¹³⁴ UdL-1, 25-28.

¹³⁵ UdL-1, 26.

¹³⁶ UdL-1, 23.

¹³⁷ UdL-1, 26.

¹³⁸ UdL-1, 28.

¹³⁹ UdL-1, 25.

¹⁴⁰ UdL-1, 22.

¹⁴¹ UdL-1, 25.

¹⁴² UdL-1, 28.

¹⁴³ UdL-1, 29.

4.3.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

In de preek komen door de wijze waarop de prediker de hoorder benadert, de hoorder
805 centraal te staan en niet de eer van God.¹⁴⁴

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van God komt in indirecte zin naar voren, zie bijv. 'Over wat de HERE van ons vraagt
te doen.'¹⁴⁵ En 'Door de apostel één gaat God secuur alles in Korinthe langs. Maar dan
vanuit Zijn gezichtspunt, en niet vanuit het onze.'¹⁴⁶ En 'Zo bedoelt God ons.'¹⁴⁷

810 Het werk van Christus wordt enkele keren genoemd, zoals bijv. 'En om dan jaren later te
mogen merken, dat zij de Here Jezus Christus, hun Borg, hun Meester nog méér liefhebben
dan toen: dat is nog eens groei-in-het-geloof.'¹⁴⁸ En 'Hoe krijgt Jezus Christus de ruimte in
onze harten, onze levens, (...). Er gaat dus iets vooraf aan alle correctie, alle 'ik vind zus en ik
vind zo', alle vorming: Jezus Christus Zelf.'¹⁴⁹

815 Het werk van de Heilige Geest komt summier naar voren, zie bijv. 'Maar ineens valt het
Paulus in (en daardoor werkt Gods Geest!)'¹⁵⁰, 'Juist omdat Jezus er is (het is kerst geweest),
verlangen we er zo naar dat we op Hem mogen gaan lijken. De vrucht van de Geest mogen
dragen'¹⁵¹, 'Omdat de Geest van God ons vult met liefde voor CHRISTUS.'¹⁵²

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt
820 het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

In deze preek wordt geen heilshistorische lijn of heilsordelijke lijn gehanteerd. Wel zitten er
heilshistorische aspecten in de preek: 'En dat betekent twee dingen: Maràn-athà. Dat
betekent: de Here is gekomen (feit). Of: Maranátha, (dat is het gebed): Kom Here Jezus! Juist
omdat Jezus er is (het is kerst geweest), verlangen we zo dat we op Hem mogen gaan
825 lijken.'¹⁵³

4.3.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en
gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)

¹⁴⁴ Zie par. 4.3.2.3

¹⁴⁵ UdL-1, 23.

¹⁴⁶ UdL-1, 25.

¹⁴⁷ UdL-1, 33.

¹⁴⁸ UdL-1, 23.

¹⁴⁹ UdL-1, 26.

¹⁵⁰ UdL-1, 26.

¹⁵¹ UdL-1, 28.

¹⁵² UdL-1, 29.

¹⁵³ UdL-1, 28.

- 830 De prediker ziet de gemeente en zijn hoorders als gelovigen, tenzij ze Christus niet
liefhebben, dan worden ze uitgesloten. In het eerste gedeelte van de preek komt de uitleg
van het Woord naar voren.¹⁵⁴ Vervolgens gaat de prediker zijn hoorder als subject plaatsen
ten opzichte van het Woord. De prediker geeft wel aan dat 'Wij de Bijbel vaak 'ik-gericht'
benaderen; van onszelf uit. Terwijl we in de Bijbel echt heel serieus genomen worden.' De
prediker vraagt de mens veel en uiteindelijk mag de hoorder het in de doorboorde handen
835 van Jezus geven. De hoorder wordt aangespoord de Zegen van God en Zijn beloften mee te
nemen de toekomst in. Hier komt naar voren of het van de hoorder afhangt.
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
De prediker laat sterk naar voren komen dat de hoorder met de liefde aan het werk moet,
om de Heere Jezus lief te hebben. Het uitgangspunt wordt dan: 'Hoe krijgt Jezus Christus de
840 ruimte in onze harten, onze levens, onze huwelijken, op de werkvloer en 'onder het
kerkdak'??'¹⁵⁵ Dus niet de beweging van God naar de mens, maar de mens naar God.
- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens
ervaart van God)
De preek heeft het doel om de hoorders duidelijk te maken dat men de Heere Jezus moet
845 liefhebben. Het gaat in de preek om de vraag of de hoorder wel liefheeft en leeft de hoorder
wel naar de wil van Jezus, zie bijv. 'En dus is, wanneer vanavond voor de laatste keer in (jaar),
na de dienst de kerkdeuren dichtgaan, de vraag, die het héle jaar aangaat: HOE IS HET MET
MIJN LIEFDE voor God en voor mijn naasten...?'¹⁵⁶
- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
850 De mens wordt in de preek wel aangesproken, al bespreken sommige alinea's ook weer de
mens. Zie bijv. 'Wie dit invoelen wil, snapt hoe dat gaat: Er zullen mensen zijn die zich
teleurgesteld voelen... Op de teentjes getrapt... Zij kregen geen gelijk. Voelden zich betrap
en beledigd (...) Nou hoor je het ook eens van een ander, van dominee Paulus nog wel!'¹⁵⁷
(En ook de volgende alinea).
- 855 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
Het gevoelsleven wordt niet specifiek naar voren gebracht, wel wordt meer de 'ervaring' van
de hoorder naar voren gehaald om te zien of de hoorder Jezus liefheeft, zie bijv. 'Maar hoe
zit het met onszelf bij de vraag van de liefde...? Is dat: 'Here, laat wat U wilt mijn wil zijn.'¹⁵⁸

¹⁵⁴ UdL-1, 22-24.

¹⁵⁵ UdL-1, 26.

¹⁵⁶ UdL-1, 26.

¹⁵⁷ UdL-1, 25.

¹⁵⁸ UdL-1, 27.

4.3.3 Fase 3: evaluatie

860 Van deze preek kan gezegd worden dat hij sterke antropocentrische lijnen heeft. In deze preek staat de hoorder en zijn ervaring centraal. Uit de analyse komt naar voren dat er wel gewezen wordt op de beweging van God naar de mens, maar dat de beweging van de mens naar God sterker benadrukt wordt. (analyse 1d,1e en 3a, b, c, d). De prediker wijst wel op wie God is. (analyse 1c) En wijst de hoorders wel op wie Christus is. (analyse 2b) Toch wijst de prediker uiteindelijk naar zijn hoorders dat ze een beweging naar God moeten maken. (analyse 3b)

865

4.4 2017-1D

4.4.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid:	Nieuwjaarspreek
Schriftlezing(en):	Psalm 28 (HSV)
870 Preektekst:	Psalm 28: 7a en 8 (HSV) Psalm 28: 7a, De HEERE is mijn kracht en mijn schild; op Hem heeft mijn hart vertrouwd en ik ben geholpen. 8. De HEERE is hun kracht, Hij is de kracht achter de overwinningen van Zijn gezalfde.
Thema en verdeling:	De KRACHT van God verwachten, geeft vast vertrouwen Dat geldt voor zowel ieder persoonlijk en als gemeente.
875 Aanspraak:	Gemeente van onze Heere Jezus Christus,
Samenvatting:	Zie paragraaf 8.4

4.4.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.4.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- 880 De prediker begint bij een praktijkvoorbeeld van een wapen wat in het leger wordt gebruikt 'de Uzi', vervolgens wijst de prediker op de betekenis van dat woord 'God is mijn kracht'. Zie 'Maar het wordt veel sterker en rijker wanneer je God aan die kracht weet te verbinden. En dat is nu precies wat David in Psalm 28 doet.'¹⁵⁹ Het draait in de inleiding om de kracht van God.
- 885 b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?
- De preek wordt sterk bepaald bij de uitleg en positionering van 'de Kracht van de HEERE' In de context van het leven van David wordt de tekst uitgelegd, wie nu de HEERE is.

¹⁵⁹ UdL-1, 32.

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

Duidelijk komt naar voren wie God is en wat Hij gedaan heeft. De prediker laat dat zien in de verwijzing naar de kracht van de HEERE bij de doortocht van het volk Israël door de Schelfzee.¹⁶⁰ En bij de verwijzing naar het verzoendeksel van de Ark van het Verbond.¹⁶¹ Ook op heden en de toekomst wijst de prediker op de kracht van de HEERE die achter de overwinning van Zijn Gezalfde is.¹⁶² En voor de toekomst: 'Nee, we moeten en mogen in Gods bevrijdende kracht gaan, dat is een kracht die juist in zwakheid volbracht wordt.'¹⁶³

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

Op een groot aantal plaatsen laat de prediker terug komen dat het de HEERE is die naar Zijn volk omziet, die Zijn kracht toont en van Wie de mens het mag verwachten, bijv. 'De HEERE heeft ieder mens persoonlijk op het oog, tegelijk wil Hij niet dat een mens alleen op zichzelf betrokken blijft. Hij heeft ook het geheel op het oog.'¹⁶⁴ en 'Tegelijk is deze verbondssluiting met Abraham en zijn nageslacht ook bedoeld tot zegen van alle geslachten van de aardbodem.'. En 'God gaat een weg met Zijn volk, nieuwtestamentisch gesproken met de gemeente van Christus.'¹⁶⁵

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De prediker eindigt met 'Laten we het jaar niet in eigen kracht ingaan' en wijst vervolgens op de HEERE die de kracht wil geven.¹⁶⁶ De preek eindigt met de verheerlijking van het werk van God.

4.4.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

Van de preek kan gezegd worden dat de prediker de eer van God centraal stelt. Het is de HEERE Die regeert en Zijn kracht toont in het leven van Zijn volk, in de gemeente van Jezus Christus. Zie bijv. 'In Jezus Christus brak de kracht van God door in een wereld vol onrecht, ziekte en dood, maar ook demonische duisternis. Waar deze Gezalfde kwam daar moesten de boze machten wijken.'¹⁶⁷

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

¹⁶⁰ UdL-1, 33.

¹⁶¹ UdL-1, 34.

¹⁶² UdL-1, 38.

¹⁶³ UdL-1, 39.

¹⁶⁴ UdL-1, 34-35.

¹⁶⁵ UdL-1, 36-38.

¹⁶⁶ UdL-1, 39.

¹⁶⁷ UdL-1, 37.

Van het werk van God is al het een en ander opgemerkt, (analyse 1c, 2a.) Maar ook bijv.
'Waar God er is voor de koning, daar is Hij er ook voor het hele volk.'¹⁶⁸

- 920 Het werk van Christus komt op diverse plaatsen aan de orde, zie bijv. 'In het Nieuwe Testament staat de redding van de mensheid centraal in wat Jezus, de Gezalfde door kruis en opstanding heen bewerkt heeft.'¹⁶⁹ en 'In Jezus Christus brak de kracht van God door in een wereld vol onrecht, ziekte en dood, maar ook demonische duisternis.' Ook het werk van de Heilige Geest komt duidelijk naar voren, zie 'Het is deze kracht van de Heilige Geest die mensen door de moeiten en gevaren van de wereld heen helpt.' en 'De Heilige Geest schenkt
- 925 Zijn krachten in het midden van de gemeente. Daar waar wij de krachten samenbundelen, niet onze kracht, maar Gods kracht, daar wordt de gemeente een getuigende kracht in deze wereld.' en 'De Geest van de heiliging bewijst met kracht dat Jezus Christus, de Zoon van God is, door Zijn opstanding uit de doden. Gods kracht maakte de dode Jezus levend.'¹⁷⁰
- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt
- 930 het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)
- Het is een heilshistorische preek die eerst verhalend wordt voorgehouden door de uitleg en vervolgens overgaat in bezingende, betogende stijl, dat de HEERE in Zijn kracht machtig is.¹⁷¹

4.4.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en
- 935 gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?).
- In de preek komt niet echt het onderscheid tussen de hoorders naar voren. Het heil wordt getoond door de kracht die van de HEERE uitgaat in Christus Jezus tot de gemeente, want 'De mens ondervindt niet apart Gods kracht en bevrijding, maar als deel van de gemeenschap. Daar zit heel nadrukkelijk een verbondsmatig denken achter.'¹⁷²
- 940 b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- In analyse 3a is verwezen naar het citaat op blz. 35. Daaruit blijkt dat de kracht van de HEERE uitgaat in Christus Jezus tot de gemeente en in de harten van mensen wil werken.
- c) Waar richt de prediking zich op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

¹⁶⁸ UdL-1, 35.

¹⁶⁹ UdL-1, 36-38.

¹⁷⁰ UdL-1, 38-39.

¹⁷¹ UdL-1, 34-37.

¹⁷² UdL-1, 35.

945 De prediking richt zich voornamelijk op het punt om de grote daden van God in het leven van de hoorders te verkondigen, zie 'Gods kracht is vernieuwende, scheppende kracht. Die kracht komt in de prediking naar ons toe.'¹⁷³

d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

De mens wordt niet als individu aangesproken, maar als lid van het geheel van de gemeente.

950 De prediker spreekt de hele gemeente aan en gebruikt frequent de wij-vorm. De prediker probeert het Woord en de mens bij elkaar te houden, zie 'Daar gaat, wat de Heere met een individueel mens doet, heel het volk aan. De HEERE is mijn kracht en mijn schild op Hem heeft mijn hart vertrouwd en ik ben geholpen. Alle reden om de Heere te danken. Maar tegelijk mag ook gezegd worden: 'De HEERE is hun kracht'. Want wat Hij mij gedaan heeft, doet Hij ook voor Zijn volk, voor de mensen die hun handen naar Hem opheffen en het van Hem verwachten.'¹⁷⁴

e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

Het gevoelsleven heeft geen grote plaats in de preek, wel gebruikt de prediker een verwijzing ernaar, zie 'Wij hebben met zulke gebeden wel eens moeite.'¹⁷⁵ Op blz. 33 wordt verwezen naar begrip in de roep om straf en wraak en op blz. 34 en 36 wordt verwezen naar het nazeggen en meezingen.

960

4.4.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

965 - Wie God is? In de preek komt naar voren wie God is en hoe groot Zijn kracht is. (analyse 1a, c, d en 2a)

- Wat God openbaart? De prediker laat zien dat in Jezus Christus de kracht van God doorbrak in deze wereld. En hij wijst erop dat de Geest van de heiliging met kracht bewijst dat Jezus Christus, de Zoon van God is. Sterk komt het werk van de Heilige Geest naar voren (analyse 2c, 2c)

970

- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens. (analyse 1d) De prediker wil het Woord dichtbij het hart brengen en laat zien dat Christus weet wat de Zijnen op aarde doormaken en doorleven. (analyse 3a, c, d)

¹⁷³ UdL-1, 37.

¹⁷⁴ UdL-1, 36.

¹⁷⁵ UdL-1, 32.

4.5 2017-2A

975 4.5.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Lijdenspreek

Schriftlezing(en): Lukas 22: 39-46 (HSV)

Preektekst: Lukas 22: 39-46 (HSV)

980 Lukas 22: 39 En Hij ging de stad uit en vertrok, zoals Hij gewoon was, naar de Olijfberg; en ook Zijn discipelen volgden Hem. 40 Toen Hij op die plaats gekomen was, zei Hij tegen hen: Bid dat u niet in verzoeking komt. 41 En Hij verwijderde Zich van hen ongeveer een steenworp afstand, knielde neer en bad: 42 Vader, als U wilt, neem deze drinkbeker van Mij weg; maar laat niet Mijn wil, maar de Uwe geschieden. 43 En aan Hem verscheen een engel uit de hemel, die Hem versterkte. 44 En Hij kwam in zware zielenstrijd en bad des te vuriger. En Zijn zweet werd als grote druppels bloed, die op de aarde neervielen. 45 En toen Hij van het gebed opgestaan was, kwam Hij bij Zijn discipelen en vond hen slapend van droefheid. 46 En Hij zei tegen hen: Hoe kunt u slapen! Sta op, en bid dat u niet in verzoeking komt.

985

Thema en verdeling: De beker moet leeg!

Geen verdeling

Aanspraak: Gemeente van onze Here Jezus Christus,

990 Samenvatting: Zie paragraaf 8.5

4.5.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.5.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

De prediker begint bij de laatste momenten van Jezus' leven, met name ronde het laatste Avondmaal.¹⁷⁶

995

- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

De preek wordt indirect door de feitelijke uitleg bepaald, want de prediker heeft er voor gekozen om het gehele Schriftgedeelte als uitgangspunt te nemen, zonder een verdeling toe te passen. Consequentie hiervan is dat zaken genoemd, maar verder niet uitgewerkt worden, zie bijv. 'En daarom legt Hij zijn lot in de handen van Zijn hemelse vader. (...) Hij is bereid de beker tot de laatste druppel leeg te drinken.'¹⁷⁷ De prediker zegt: 'niet Zijn wil, maar de wil van de Vader', maar de betekenis van wat nu de wil van de Vader is, wordt niet uitgewerkt. De prediker geeft aan dat de Heere Jezus in een zware strijd gewikkeld was, maar hij legt niet uit waarom er bloed wordt gezweet.¹⁷⁸

1000

1005

¹⁷⁶ UdL-2, 41-42.

¹⁷⁷ UdL-2, 45.

¹⁷⁸ UdL-2, 46.

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

In de preek wordt beschrijvend aangegeven dat we God verdriet doen met onze woorden, daden en gedachten, dat zonde niet bij God past.¹⁷⁹ In de preek komt naar voren dat God de Vader op afstand van Jezus staat, zie 'En hier in dit gebed (...) van God verlaten zijn.'¹⁸⁰

1010

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In de preek wordt meerdere malen de beweging van de mens naar God gemaakt, zie 'Ook wij zijn mensen die dagelijks onze eigen wegen gaan en de Here God verdriet doen met onze zonden.'¹⁸¹ En ook wordt er een beweging gemaakt van God naar de mens, zie 'Dat kunnen we niet in eigen kracht! En dat weet de Here God ook en daarom heeft Hij voor ons Zijn Heilige Geest uitgestort in deze wereld. En deze Geest wil ons helpen steeds maar weer het leven buiten onszelf in Christus Jezus te zoeken.'¹⁸²

1015

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De prediker citeert als laatste Johannes 3:16 en eindigt daarmee in God.¹⁸³

1020 4.5.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

Door de beweging van de mens naar God in de toepassingen komt de mens centraal te staan, zie bijv. 'Natuurlijk, om de genade en de verlossing gaat het ten diepste. Maar hoe kunnen we op een goede manier aandacht besteden aan de boodschap van vergeving en verzoening als we niet bewust zijn van onze zonde?'¹⁸⁴

1025

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Vader komt naar voren dat wat God doet goed is.¹⁸⁵ De nadruk in de verhouding van God tot de mens ligt op de mens.¹⁸⁶ Het werk van de Zoon komt naar voren in de weg van Gethsémane die in het tekstgedeelte uitgewerkt wordt. Naar het werk van de Heilige Geest wordt verwezen met de woorden dat we niet in eigen kracht tegen de verzoeken en verleidingen stand kunnen houden en dat de Heilige Geest ons wil helen om het leven buiten onszelf in Christus Jezus te zoeken.¹⁸⁷

1030

¹⁷⁹ UdL-2, 44.

¹⁸⁰ UdL-2, 45.

¹⁸¹ UdL-2, 48.

¹⁸² UdL-2, 49.

¹⁸³ UdL-2, 50.

¹⁸⁴ UdL-2, 48.

¹⁸⁵ UdL-2, 45.

¹⁸⁶ UdL-2, 44.

¹⁸⁷ UdL-2, 49.

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

1035 In de preek komen zowel heilshistorie als heilsorde niet terug. Wel is er een miniem heilshistorisch aspect aanwezig, zie 'Dat de Here Jezus voor mij persoonlijk die beker leeggedronken heeft. Die gedachte maakt ons klein en stil... De gedachte dat de Here Jezus vrijwillig naar de aarde kwam om de straf te dragen die wij hebben verdiend door onze zonde.'¹⁸⁸ De preek heeft meer een betogende stijl.

1040 4.5.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)

De prediker ziet zijn hoorders als gelovigen. De lijnen van de toepassingen komen naar zondige hoorders toe, zie bijv. 'Wat is dat een enorme troost! Een troost te mogen weten dat de Here Jezus de beker voor ons gedronken heeft. Dat de Here Jezus voor mij persoonlijk die beker leeggedronken heeft.'¹⁸⁹ En 'We zouden ons juist alleen moeten richten op het verlossingswerk, op de genade en vergeving van de Here Jezus Christus.'¹⁹⁰

1045

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?

Het werk wat God in de harten van mensen wil doen, komt niet aan de orde. Het gaat om de toestand van de hoorder en dat de hoorder zich moet richten op het verlossingswerk, op de genade en vergeving van de Here Jezus Christus, zie bijv. 'Die worsteling was niet om Hem Zelf te doen. Nee, die worsteling van de Here Jezus was er voor u en voor mij. In die worsteling had Hij, u, jou en mij op het oog!'¹⁹¹

1050

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

1055 Deze preek richt zich op wat de mens ervaart van God. De mens heeft een centrale plaats in de preek, zie bijv. 'Hoe komt dat de beker gevuld is met onze zonde?' en 'Hoe gemakkelijk doen wij God verdriet met onze woorden, gedachten en daden?'¹⁹² Door het vele keren de 1^e persoon meervoud te gebruiken (wij, ons) komt de hoorder centraal te staan met zijn gedachten.

1060

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

¹⁸⁸ UdL-2, 45.

¹⁸⁹ UdL-2, 45.

¹⁹⁰ UdL-2, 48.

¹⁹¹ UdL-2, 49.

¹⁹² UdL-2, 44.

Uit het voorgaande analyse punt blijkt dat de mens een centrale plaats krijgt. Dat wordt ook zichtbaar in de wijze waarop de mens aangesproken wordt, zie bijv. 'We zouden ons juist alleen moeten richten op het verlossingswerk, op de genade en vergeving van de Here Jezus Christus.'¹⁹³

e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

Het gevoelsleven komt naar voren in de diverse toepassingen, zie bijv. 'Wat is dat een enorme troost! Een troost te mogen weten dat de Here Jezus de beker voor ons gedronken heeft. Dat de Here Jezus voor mij persoonlijk die beker leeggedronken heeft. Die gedachte maakt ons klein en stil...' En 'Dat u iets mag proeven van die grote liefde van God voor ons kleine mensen hierop aarde.'¹⁹⁴

4.5.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek is moeilijk aan te geven of de preek een theocentrische insteek heeft of een antropocentrische insteek. Er zijn namelijk aspecten waarin naar voren komt wie God is en wat Hij openbaart, maar de mens maakt de beweging naar God. Specifiek gekeken:

- Wie God is? De prediker geeft aan dat God door de zonde verdriet is aangedaan en dat God dat weet en daarom Zijn Geest geschonken heeft, Die het leven buiten onszelf in Christus laat zoeken. (analyse 1c, 1d en 2b)
- Wat God openbaart? De prediker laat zien dat God Zich in Zijn toorn aan Christus toont, omdat Hij vrijwillig die beker die gevuld was met onze zonden heeft leeggedronken. Het werk van de Heilige Geest wordt alleen genoemd. (analyse 2b en 2c)
- Beweging van de mens naar God? Uit de analyse bleek dat in de preek in verhouding vaker naar voren komt dat de mens een beweging naar God maakt, dan de beweging van God naar de mens.

4.6 2017-2B

4.6.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Lijdenstijd

Schriftlezing(en): Johannes 19:1-16 (HSV)

Preektekst: Johannes 19:5 (HSV)

Joh. 19:5 Jezus dan kwam naar buiten met de doornenkroon op en het purperen bovenkleed aan. En Pilatus zei tegen hen: Zie, de Mens!

Thema en verdeling: Zie, de Mens!

¹⁹³ UdL-2, 48.

¹⁹⁴ UdL-2, 45.

1. Pilatus' bedoeling;

2. Gods bedoeling.

1095 Aanspraak: Gemeente van de Heere Jezus Christus,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.6

4.6.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.6.2.1 Homiletische analyse:

a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

1100 De preek begint bij God. Pilatus zegt: 'Zie de mens' en deze woorden hebben een bedoeling die veel verder strekt dan Pilatus bedoelde.¹⁹⁵ Achter de bedoeling van Pilatus zit de bedoeling van de Heere Zelf.

b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

1105 De preek wordt sterk bepaald in het eerste membrum door de tekst uitleg en de achtergrond van de tekst. In het tweede membrum wordt de preek bepaald door theologische uitwerkingen en de diverse toepassingen.

c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

1110 In de preek wordt verkondigd dat de Heere Jezus de hemel heeft verlaten om bij ons te zijn.¹⁹⁶ Hij was bij de Vader en Hij is de weg gegaan, die Zijn Vader gewild heeft. In Hem wordt zichtbaar wat de Heere voor ogen had toen Hij de mens schiep naar Zijn beeld.

d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

1115 In de preek komt de beweging van God naar de mens naar voren, zie bijv. 'Deze Mens, bij Pilatus in het gerechtsgebouw, is het Lam. God Zelf stelt Zijn Zoon voor, zie, de Mens. De Mens, Mijn Zoon. In Wie Ik Mijn welbehagen heb. Mijn Zoon, Mijn Eniggeborene, Die aan de boezem van de Vader was, Hij is de mens.'¹⁹⁷

e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

1120 De preek eindigt in de mens die geroepen wordt Hem te danken en te vereren. Hij zag mij, Hij liet zich vernederen voor mij. Uw aangezicht in gunst tot mij gewend, om vervolgens te eindigen in een lofzang: 'Duizend, duizend maal o Heer, zij u daarvoor dank en eer.'¹⁹⁸

¹⁹⁵ UdL-2, 51.

¹⁹⁶ UdL-2, 56.

¹⁹⁷ UdL-2, 57.

¹⁹⁸ UdL-2, 58.

4.6.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

In het tweede membrum worden de Heere en Christus een aantal keren centraal gesteld.

1125 Naast hetgeen in analyse 1d naar voren komt, kan ook gewezen worden op bijv. 'Zie, de Mens. In Hem wordt zichtbaar wat de Heere voor ogen had toen Hij de mens schiep naar Zijn beeld. De mens die God volmaakt lief heeft, gehoorzaamt met heel zijn hart, met al zijn verstand.'¹⁹⁹

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

1130 Het werk van God de Vader wordt getoond in de verhouding tot de Zoon. Christus wordt centraal gesteld in het heilswerk.²⁰⁰ Het werk van de Heilige Geest wordt twee keer genoemd: zie 'Als de Heilige Geest in je leven gaat werken en je gaat merken dat je tekort schiet, dan ga je deze Mens nodig krijgen.'²⁰¹ En 'Bidt om open ogen. Bidt om ogenzalf met de woorden van de brief aan de gemeente van Laodicea. Zalf je ogen, opdat je zult kunnen zien!'²⁰²

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

1140 De prediker volgt in het tweede membrum een betogende lijn rond een aantal heilsordelijke aspecten. De prediker zegt: 'Bidt om ogenzalf met de woorden van de brief aan de gemeente van Laodicea. Zalf je ogen, opdat je zult kunnen zien. Want als je ziet op Jezus word je gered. Het zien op Jezus, is het belijden van je zonden, het ontvangen van vergeving, wedergeboren worden en eeuwig behouden zijn.', zoals het volk Israël op de koperen slang in de woestijn moest zien (Num.21).²⁰³

4.6.2.3 Bevinding en prediking:

- 1145 a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?)

De prediker maakt onderscheid tussen zijn hoorders. Enerzijds wordt de mens hier gepreekt als: een gelovige zondaar die een keuze moet maken om voor Hem, die Koning te knielen en Hem te aanbidden.²⁰⁴ Anderzijds houdt de prediker de hoorder een spiegel voor en als je

1150 Hem niet ziet staan, dan is er iets goed mis. Hij wil niets liever dan gezien worden.²⁰⁵

¹⁹⁹ UdL-2, 56.

²⁰⁰ UdL-2, 55-56.

²⁰¹ UdL-2, 57.

²⁰² UdL-2, 58.

²⁰³ UdL-2, 58.

²⁰⁴ UdL-2, 57.

²⁰⁵ UdL-2, 58.

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?

De prediker laat zien wat Christus in het hart van mensen wil doen. Het werk van God in Zijn gemeente door Zijn Geest wordt alleen duidelijk gemaakt door de toepassingen zoals op blz. 57 en 58 over het werk van de Heilige Geest. De Geest die op Christus doet zien.

- 1155 c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God).

De prediker richt zich op mensen om ze, ieder persoonlijk, op Christus te laten zien.

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

- 1160 De mens wordt in het tweede membrum aangesproken en aangemoedigd op Christus te zien, zie bijv. 'Zie niet op jezelf. Kijk niet naar hoe goed je bent of hoe slecht je bent. (...) Zie op de Heere Jezus, kniel voor Hem.'²⁰⁶

- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

- 1165 Het gevoelsleven komt naar voren in de toepassingsvragen of de hoorder die Mens Christus kent en op die Mens heeft gezien, zie bijv. 'De hoorder moet niet op zichzelf zien. Niet kijken hoe goed je bent of hoe slecht je bent. Kijk niet naar wat je gedaan hebt of welke plannen je hebt gehad. Kijk naar de Heere Jezus. Zie niet op je omstandigheden. Je omstandigheden kunnen elk ogenblik veranderen (...) Bij Hem is veiligheid en genade zelfs voor de grootste der zondaren.'²⁰⁷

4.6.3 Fase 3: evaluatie

- 1170 Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Christus gedaan heeft. (analyse 1c, d)
- Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de God Zich in Christus openbaart aan mensen, de Vader die Zijn Zoon als het ware voorstelt. De Heilige Geest die de ogen opent. (analyse 2b en 2c)
- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens. (analyse 1c) De Heilige Geest die de ogen opent en het hart richt op Christus en de hoorder moet niet op zichzelf niet maar op Hem, want bij Hem is veiligheid en genade. (analyse 3b, d)

²⁰⁶ UdL-2, 58.

²⁰⁷ UdL-2, 58.

1180 4.7 2017-2C

4.7.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Goede Vrijdag

Schriftlezing(en): Johannes 16:1-15

Preektekst: Johannes 16:8 (NBG)

1185 Joh. 16: En als Hij komt, zal Hij de wereld overtuigen van zonde en van gerechtigheid en van oordeel;

Thema en verdeling: Bekennen is vragen om straf

Geen verdeling

Aanspraak: Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.7

1190 4.7.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.7.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

De preek begint bij wat de predikant een keer zag geschreven op de muur van een Huis van Bewaring. Deze zin vormt ook het thema van de preek.²⁰⁸

- 1195 b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

De preek wordt voornamelijk bepaald door de uitleg van het eerste gedeelte van de tekst 'En als Hij komt, zal Hij de wereld overtuigen.' De kernwoorden 'van zonde en van gerechtigheid en van oordeel' worden wel genoemd, maar niet uitgewerkt.²⁰⁹

- 1200 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

Vanuit het tekstgedeelte wordt niet verkondigd wie God is en wat Hij gedaan heeft. De prediker maakt wel verwijzingen naar God.²¹⁰ Centraal in de preek staat het werk van de Heilige Geest Die komt om te overtuigen van zonde en van gerechtigheid en oordeel. In het licht van de gelegenheid waar deze preek is geschreven, nl. Goede Vrijdag, is het opvallend dat het sterven van Christus niet centraal staat.

- 1205 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In de preek komt de beweging naar voren van God naar de mens, zie bijv. 'Met die Trooster bedoelt de Here de Heilige Geest, Die na zijn hemelvaart op de Pinksterdag zal worden

²⁰⁸ UdL-2, 61.

²⁰⁹ UdL-2, 63, 65-66. Op deze bladzijden worden ze genoemd en niet uitgewerkt.

²¹⁰ UdL-2, 62.

1210 uitgestort over zijn kerk.²¹¹ Vervolgens geeft de prediker aan dat: ‘de Heilige Geest Degene is, die je helpen wil om door het oordeel van God heen te komen. Die jou als zondig schuldig mens door dat oordeel heen wil helpen. Die alles op alles wil zetten, om je bij God vrij te pleiten, - hoewel je geen enkel recht op vrijspraak hebt.’²¹²

e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

1215 De preek eindigt met de woorden van de Heere Jezus: ‘Ik zal jullie helpen om dat in te zien; om in te zien, dat je zonder wat Ik ga doen aan het kruis van Golgotha, zonder geloof in Mij, verloren gaat. Want vanuit jezelf zie je dat niet in. Denk je misschien dat het allemaal wel zal meevallen, met dat oordeel van God. Of wil je niet geloven, dat er zo’n oordeel is. Ik zal jullie helpen. Mijn Geest komt.’ En als slotzin ‘De Advocaat, die zegt: “Je straf is al gedragen.

1220 Geloof het maar: bekennen betekent ... vrijspraak”.’

4.7.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

a) Staat in de preek de eer van God centraal?

In de preek staat het werk van de Heilige Geest in mensen centraal en daarbij komt dat de mens naar voren komt als de beantwoorder op het werk van de Heilige Geest. Want de prediker vraagt: ‘Maar wie hebben we daarmee in huis gehaald? Om wiens hulp hebben we gevraagd? Om de hulp van Hem, die volgens Jezus ons wil overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel.’, om vervolgens aan te geven dat we niet op iemand zitten te wachten die er kennelijk dagwerk van maakt om ons duidelijk te maken hoe zondig we zijn.²¹³ Mensen willen zonder angst kunnen geloven.

1230 b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Over het werk van God geeft de prediker aan dat: ‘Hij (= de Heilige Geest) moet de Rechter – God! – zover krijgen, dat Hij schuldigen onschuldig verklaart.’²¹⁴ Verder wijst de prediker op Johannes 3:16.²¹⁵ De prediker wijst op het oordeel van God.²¹⁶ Hij geeft aan dat we God weer teleurgesteld hebben.²¹⁷ Het werk van Christus komt summier naar voren en dat zou je bij een preek op Goede Vrijdag niet verwachten. Op twee plaatsen worden het kruis en Golgotha genoemd: ‘ons er óók van te overtuigen dat er voor onze zonde betaald is aan het kruis van Golgotha;’²¹⁸ en ‘Ik zal jullie helpen om dat in te zien; om in te zien, dat je zonder

²¹¹ UdL-2, 62.

²¹² UdL-2, 62.

²¹³ UdL-2, 63.

²¹⁴ UdL-2, 61.

²¹⁵ UdL-2, 62.

²¹⁶ UdL-2, 63-64.

²¹⁷ UdL-2, 65.

²¹⁸ UdL-2, 66.

1240 wat Ik ga doen aan het kruis van Golgotha, zonder geloof in Mij, verloren gaat.²¹⁹ Het werk van de Heilige Geest staat centraal in de preek en er wordt meerdere malen uitgewerkt dat de Heilige Geest overtuigt van zonde, van gerechtigheid en van oordeel. Echter de prediker werkt niet uit wat nu die zonde is, wat nu gerechtigheid is. Aan het eind van de preek wordt aangegeven dat een ieder die niet gelooft verloren gaat.

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

1245 Zowel heilshistorie, als heilsorde komen niet naar voren. Wel zijn er aspecten van heilsorde aanwezig, zie bijv. 'De Geest van God en van Jezus Christus heeft maar één bedoeling, als Hij de wereld, als Hij u en jou en mij wil overtuigen van zonde en gerechtigheid en oordeel, - en dat is: ons er óók van te overtuigen dat er voor onze zonde betaald is aan het kruis van Golgotha; en dat Gods gerechtigheid volbracht is door zijn eigen Zoon, - en dat Gods oordeel

1250 voorbijaat aan wie in die Zoon gelooft.'²²⁰ Op een betogende manier wordt de hoorder voorgehouden dat de Heilige Geest wil werken in de harten van zondaren.

4.7.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?)

1255 De prediker ziet zijn hoorders voornamelijk als gelovige zondaren. Zij die niet geloven worden opgeroepen om zich te laten overtuigen door de Heilige Geest.²²¹

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
In de preek komt aan de orde dat de Heilige Geest in de harten wil werken en dat Christus op Golgotha betaald heeft voor onze zonden.²²²

1260 c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)
De prediking richt zich op wat de Heilige Geest in het leven van mensen doet, het overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel en Hij wil mensen ertoe brengen om hun heil bij Zijn eigen volbrachte werk te zoeken.²²³

1265 d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
De mens wordt in de preek besproken en ook aangesproken. Besproken zien we onder andere op blz. 63-64 waar gesproken wordt over mensen die er hun buik vol van hebben dat

²¹⁹ UdL-2, 67.

²²⁰ UdL-2, 66.

²²¹ UdL-2, 63-64.

²²² UdL-2, 66.

²²³ UdL-2, 66.

- je in de kerk altijd maar weer gewezen wordt op je zonde en schuld. Ook aangesproken op meerdere plaatsen, zie bijv. 'Waarom kan je geweten zo knagen, als je weet God weer teleurgesteld te hebben?'²²⁴ Doordat de mens (die zijn buik vol heeft) besproken en de hoorder aangesproken wordt, staat de mens in het middelpunt, want als je het anders ervaart dan die mensen die besproken worden, lijkt er zekerheid voor je te zijn.
- 1270 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- Vanuit het vorige punt is te distilleren dat het gevoelsleven een sterke rol speelt. Juist door mensen te bespreken wordt bij de hoorders een bepaald gevoel opgewekt. De prediker beaamt het ook nog door te vragen 'Hebben ze niet gelijk, - mensen, die dat zeggen? En hebben ze niet veel meer gelijk, dan ze zelf denken?'²²⁵ En de prediker gebruikt het gevoelsleven van zijn hoorder door te vragen 'Er zijn plaatsen in ons land, waar mensen zó kapot gepreikt zijn, dat ze in hun wanhoop zelfmoord plegen, - enkel en alleen omdat ze niet meer verder kunnen leven met die vreselijke angst voor God, die hen dag in dag uit beheerst. Is dat het, wat je dan maar het beste kunt doen, als je overtuigd bent van zonde, gerechtigheid en oordeel?'²²⁶
- 1275
- 1280

4.7.3 Fase 3: evaluatie

- Van deze preek kan gezegd worden dat hij niet theocentrisch is. In de preek komt niet naar voren wie God is (analyse 1c, 2a). De prediker brengt het werk van de Heilige Geest naar voren, gericht vanuit de mens (analyse 1c, 2d). Met betrekking tot hoe God Zich openbaart, brengt de prediker naar voren hoe de Heilige Geest, God de Rechter zover moet krijgen dat Hij schuldigen onschuldig verklaart (analyse 2b), dit is niet hoe de Drie-enige God is en hoe God werkt. Door de manier waarop mensen aangesproken en besproken worden – ten aanzien van hoe God werkt – wordt een gevoelsleven opgewekt, waar hoorders een keuze voor Christus kunnen maken die niet naar het Woord is (analyse 3d, 3e).
- 1285
- 1290

4.8 2017-2D

4.8.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid:	Hulpverleningszondag (2017)
1295 Schriftlezing(en):	Exodus 4:1-9 en Mattheüs 25:41-46
Preektekst:	Exodus 4:2 (HSV)
- Ex. 4:2 De HEERE zei tegen hem: Wat hebt u daar in uw hand? Hij zei: Een staf.

²²⁴ UdL-2, 65.

²²⁵ UdL-2, 64.

²²⁶ UdL-2, 65.

Thema en verdeling: Leven in vertrouwen

1. De moeite;
2. De noodzaak;
3. De Zegen ervan

1300

Aanspraak: Gemeente van onze Here Jezus Christus, broeders en zusters,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.8

4.8.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

1305 4.8.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

De preek begint bij de ervaring van de mens met wat nu klein is en wat nu groot is. De prediker zet dan in bij de vraag die God aan Mozes stelt 'wat heb je in je hand?'²²⁷

- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

1310

De preek wordt feitelijk bepaald door de uitleg van de context. De prediker legt eerst het gebeuren rond de staf uit in de context van Exodus en stapt vervolgens over naar het leven en de roeping van Mozes.²²⁸ In de tekst zelf is geen sprake van kernwoorden.

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

1315

Niet vanuit het tekstgedeelte, maar vanuit de context wordt verkondigd wie God is. De prediker laat zien met de verwijzing naar Exodus 3:13 dat Mozes vraagt: 'maar wie bent u nu eigenlijk?'²²⁹ Uit het gezichtspunt van Mozes noemt de prediker een aantal zaken wie God is, om vervolgens aan te geven dat het God is die Mozes persoonlijk roept, God is de 'God van het verleden, maar ook van het heden, van vandaag is. Hij is Dezelfde als daarvoor.'²³⁰

1320

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In eerste instantie maakt de prediker de beweging van de mens naar God, om vervolgens beweging van God naar de mens te maken. Op veel plaatsen komt de beweging van de mens naar God toe terug, zie bijv. 'Misschien denk je dat ook wel eens als je over God praat, als je het met je kinderen over Hem hebt. (...) In feite is God zo in de kast gezet als een souvenir van vroeger,..'²³¹ En 'Hoe vaak heeft God u al geroepen om uw leven aan Hem te geven, hoe vaak deed God al een beroep op, (...) Hoe vaak hebt u zelf niet gedacht, ik moest eens iets

1325

²²⁷ UdL-2, 69.

²²⁸ UdL-2, de uitleg over de staf, 69-70. De roeping van Mozes, 70-74.

²²⁹ UdL-2, 71.

²³⁰ UdL-2, 72.

²³¹ UdL-2, 71.

meer doen in de gemeente... Maar ach, uw, jouw werk, de drukte en zo.'²³² En 'Gestimuleerd, gemotiveerd door Gods kracht stroomt Zijn energie dan door alles wat je doet heen ... Je
1330 bent dan aangesloten op de Krachtcentrale van het geloof, op God Zelf.'²³³

e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De preek eindigt in de mens. De prediker eindigt met een verhaal over een man die door
Bijbelstudie besloot om eieren niet op te eten, maar om uit te broeden. Hierdoor kregen ze
een groot kippenbedrijf. De prediker trekt het door met de vraag 'wat heb je in je hand?' om
1335 zo te delen van onze rijkdom met anderen.²³⁴

4.8.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

a) Staat in de preek de eer van God centraal?

De intentie van de prediker is om de eer van God te preken als Degene Die roept en wil
werken in het leven van mensen. Maar door de uitwerking en de toepassingen in de preek
1340 komt de mens centraal te staan, zie 'Misschien denk je dat ook wel (...) te zien.'²³⁵ En 'Hoe
vaak heeft God u al geroepen (...) Hoe vaak?'²³⁶ En 'Als je dat doet, niet omdat je moet, of
omdat je er mee scoort, (...), thuisloze dat is Hijzelf, zegt Hij daar!' En 'Wat heb je in je hand?
(...) Waarmee je op pad durft?'²³⁷

b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van God wordt uitgewerkt in het leven van Mozes en in het leven van de hoorders.
1345 Het werk van Christus en het werk van de Heilige Geest wordt alleen genoemd, zie bijv.
'Maar dat is helemaal zoals ook de Here Jezus erover spreekt. In Mattheüs 25 staat: (...) Als je
dat niet doet, niet omdat je moet, of omdat je ermee scoort, maar omdat je Heiland je dat
vraagt en je je 'gewoon' in dienst laat nemen!'²³⁸ En 'Om Jezus' wil!' en 'maar Hij belooft mee
1350 te gaan, aanwezig te zijn en Zijn Geest daarover te geven!'²³⁹ Er wordt meer gezegd 'Hij wil
onze Vader zijn door het werk van Zijn zoon, onze Heiland, de Here Jezus. Die ook door zo'n
simpel stuk hout, het kruis, ons met Zijn Vader verzoende, zodat we voor Hem zouden
leven.'²⁴⁰

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt
1355 het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

²³² UdL-2, 72-73.

²³³ UdL-2, 73.

²³⁴ UdL-2, 75-76.

²³⁵ UdL-2, 71.

²³⁶ UdL-2, 73.

²³⁷ UdL-2, 74.

²³⁸ UdL-2, 73.

²³⁹ UdL-2, 74.

²⁴⁰ UdL-2, 74.

Geen van beiden komen naar voren in de preek. De preek is meer een betogend geheel dat je moet geloven en dat je dan aangesloten bent op de Krachtcentrale van het geloof, God Zelf.²⁴¹

4.8.2.3 Bevinding en prediking:

- 1360 a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk geprekeet?)
- De prediker ziet zijn hoorders als gelovigen en wil zijn hoorders bemoedigen om in het geloof aan het werk te gaan, zie bijv. 'Wat heb je in je hand? Wat heb jij – hoe klein en onbelangrijk in je eigen ogen ook – om te gebruiken in je dienst aan de Here? Gewoon wat je hebt! Welke
- 1365 gewone dingen heb je al die je zomaar zonder enige moeite daarvoor kunt gebruiken? Niet om grote dingen te doen, maar waarmee je je gaat inzetten voor God.'²⁴²
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- De prediker wijst de hoorders erop dat God kracht geeft en mee zal gaan: 'Wat heb je in je hand? Wat een gewone vraag! Maar in het kader van uw roeping om God te dienen, voor
- 1370 Hem er te zijn in deze wereld, ook een vervelende vraag om antwoord op te geven! God belooft door deze geschiedenis dat Hij ons kracht zal geven, met ons mee zal gaan bij wat Hij van ons vraagt – hoe groot of klein ook!'²⁴³
- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God).
- 1375 De preek is voornamelijk gericht op wat de mens ervaart van God en dat God krachten geeft en dat God in het hart van mensen wil werken. Problematiek ontstaat omdat het subject een grote rol speelt met alles wat het subject voelt, denkt en moet doen. De mens staat in het middelpunt en met wat de mens aan kennis heeft, hoe klein dan ook, moet hij het in de praktijk gaan doen. Zie vorige punten.
- 1380 d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
- De mens wordt zowel besproken als aangesproken. Zie vorige punten
- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- Het gevoelsleven speelt een grote rol en er worden zaken ingevuld, zie bijv. 'In feite is God zo in de kast gezet als een souvenir van vroeger, misschien mooi als herinnering of om naar te
- 1385 kijken, maar verder .. geen vertrouwen meer in Hem, in de kracht van Zijn liefde en genade,

²⁴¹ UdL-2, 73.

²⁴² UdL-2, 74.

²⁴³ UdL-2, 73.

afgeschreven..., voorbij!²⁴⁴ Het voorbeeld van het aangesloten zijn op de Krachtcentrale van het geloof geeft dit ook al aan.

4.8.3 Fase 3: evaluatie

1390 Van deze preek kan gezegd worden dat hij niet theocentrisch is, want de tekst van de preek wordt als
hulpmiddel gebruikt om de roeping van Mozes uit te werken en dienstbaar te zijn aan anderen. De
context die de prediker gebruikt laat wel zien wie God is, maar door de toepassingen staat niet de
eer van God centraal, maar de mens. (analyse 1c, 2a) De prediker wijst wel op de openbaring van
God, maar dat het erom gaat om aangesloten te zijn op de Krachtbron. (analyse 2a, b, c) De preek
laat zien hoe de mens met zijn keuzes en gevoelens centraal komt te staan, want het gaat erom dat
1395 we aangesloten zijn op de Krachtbron. (analyse 3a, b, c)

4.9 2017-3A

4.9.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Biddag voor gewas en arbeid
Schriftlezing(en): Daniël 6:1-12 (SV)
1400 Preektekst: Daniël 6:1-12 (SV)
12 Toen kwamen die mannen met hopen, en zij vonden Daniël biddende en smekende voor zijn God.²⁴⁵
Thema en verdeling: Daniël bidt in tijden van beproeving.
1. Het schrift getekend;
2. Open vensters;
1405 3. De ware aanbidding.
Aanspraak: Geliefde gemeente,
Samenvatting: Zie paragraaf 8.9

4.9.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.9.2.1 Homiletische analyse:

1410 a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
In de inleiding staat God centraal. De inleiding begint wel bij de mens met de vraag hoe we
naar de kerk gaan, maar vervolgens draait de preek naar de verwijzing dat het huis van de
Heere een huis van gebed wordt genoemd.²⁴⁶ De Heere heeft beloofd, dat Hij de Zijnen zal

²⁴⁴ UdL-3, 71.

²⁴⁵ In de preek stond verder geen tekst genoemd. Aan de hand van het thema geef ik alleen vers 12 weer.

²⁴⁶ UdL-3, 75.

- 1415 verheugen in Zijn bedehuis. Daniël is gericht op de Heere, zie 'en hij bad, en deed belijdenis voor zijn God,'²⁴⁷
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?
- De preek wordt bepaald door wat er in de tekst staat. Het tekstgedeelte wordt voornamelijk in het eerste membrum uitgelegd en de theologische uitwerkingen en toepassen vinden
- 1420 voornamelijk in de andere membra plaats.
- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?
- Vanuit het tekstgedeelte wordt verkondigd wie God is en wat Hij doet en doen zal, zie bijv. 'Darius merkt dat de gaven van Daniël van God gegeven zijn. Het zijn gaven van Boven.'²⁴⁸ En
- 1425 'Daniël zoekt het bij God; hij schuilt bij Hem. De Heere nodigt: "Roep Mij aan in de dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren." God is groot. Geen ding zal bij Hem onmogelijk zijn.'²⁴⁹ En 'Maar hij (=Daniel) wist nog van een ander Schrift, (...) Dat was een ander Schrift, wat oneindig veel meer waarde had – een profetie.'²⁵⁰ De prediker wijst de hoorders ook op Daniël 9 dat eenmaal de Messias er zal zijn.
- 1430 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?
- In het tweede membrum komt de beweging van God naar de mens naar voren. (Dit wordt onder andere getoond in de genoemde profetieën.)²⁵¹
- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?
- De preek eindigt in de toepassing dat Daniël bad tot God in tijden van benauwdheid en dat
- 1435 God hem levend maakte. Is de hoop op God gevestigd, op God in Christus? De prediker citeert als laatste Psalm 138:4 uit de berijming van 1773, dat de HEERE zo getrouw als sterk is en eindigt zo in God.

4.9.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?
- 1440 Juist in het tweede membrum staat de eer van God centraal. God die alles leidt en de profetieën in vervulling zal laten gaan, zie bijv. 'Daniël wist van deze Schriften. Dat was Gods beloftewoord. Een rest van het volk zou terugkeren naar Jeruzalem.'²⁵² En 'In zijn hart leeft:

²⁴⁷ UdL-3, 78.

²⁴⁸ UdL-3, 79.

²⁴⁹ UdL-3, 81.

²⁵⁰ UdL-3, 83.

²⁵¹ UdL-3, 83.

²⁵² UdL-3, 84.

Uw macht is groot, Uw trouw zal nooit vergaan, al wat Gij ooit beloofd hebt, zal bestaan. U bent het eeuwig waard, dat ik mijn knieën buig vanmorgen, vanmiddag en vanavond.'

- 1445 b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?
Het werk van God de Vader komt naar voren: 'God geeft open vensters. Hij geeft zicht op Zijn Zoon. God gaf Zijn Zoon.'²⁵³ Het werk van Christus wordt verder uitgewerkt dat Hij is gekomen, op aarde heeft geleefd, dat Hij geleden heeft en is gestorven aan het kruis op Golgotha, waar Hij verlaten werd door God.²⁵⁴ Het werk van de Heilige Geest komt naar voren met een verwijzing naar John Bunyan "'Bidden is oprecht, hartelijk en aanhankelijk het hart uitstorten voor God, door Christus, in de kracht van de Heilige Geest". Wij mogen vragen om hetgeen de Heere beloofd heeft in Zijn Woord.'²⁵⁵
- 1450 c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)
- 1455 In de preek heeft komt een heilshistorische lijn naar voren als gewezen wordt op de profetieën en de beloften die de Heere gaat vervullen. Op blz. 85 en 86 gaat de prediker in op het werk van Christus. De prediker heeft in het eerste membrum een meer verhalende toon en in het tweede membrum komt de betogende en ook wel bezingende toon naar voren.²⁵⁶
- 1460 4.9.2.3 Bevinding en prediking:
- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk geprekeet?)
De prediker maakt onderscheid tussen de hoorders en zegt dat er gelovigen (de Zijnen, Zijn kinderen) zijn en hij benoemt degenen die de Heere (nog) niet kennen en spoort ze aan om de Heere te zoeken en weder te keren.²⁵⁷
- 1465 b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
De prediker laat zien hoe belangrijk en krachtig het gebed is en dat de Heere door Zijn Geest wil werken in de harten van de hoorders.²⁵⁸ De hoorders worden aangespoord het van de Heere te verwachten, zie bijv. 'Dat de ogen vooral op U mogen zijn, om het van U te verwachten, Die mildelijk geeft en Die nooit verwijt.'²⁵⁹
- 1470

²⁵³ UdL-3, 85.

²⁵⁴ UdL-3, 85.

²⁵⁵ UdL-3, 82.

²⁵⁶ UdL-3, 84-89.

²⁵⁷ UdL-3, 85.

²⁵⁸ UdL-3, 87.

²⁵⁹ UdL-3, 88.

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

De prediking richt zich op wat God wil doen en doet en zal doen in het leven van Zijn volk en de prediker wijst op de beloften van de Heere.²⁶⁰

- 1475 d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

De hoorder wordt aangesproken en hem wordt de weg tot Christus gewezen door het Woord en door het gebed.²⁶¹ De prediker wil het Woord en de mens dicht bij elkaar houden.

- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

1480 In de toepassingen wordt door een bepaald beeld te creëren een verband met het gevoelsleven gelegd, zie bijv. 'Zijn we niet teveel gehecht aan aards geld en goed? Zijn we echt betrouwbaar, voor het heilig aangezicht van God? En vooral: Buigt u regelmatig uw knieën en bidt u?'²⁶² En 'Wat zou u doen? Zou u zeggen: Ik pas wel op; ik ben voorzichtig. Als er zo'n straf op staat: de leeuwenkuil. Een jongen zegt: "Ik zou bidden op een plaats waar niemand mij kan zien."'²⁶³

1485 4.9.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Hij zal doen door de beloften die Hij heeft gegeven. (analyse 1c en 2a)
- 1490 - Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de God Zich in Christus openbaart aan mensen, de Vader die Zijn Zoon heeft gezonden, die geleden heeft, de toorn van God gedragen heeft en gestorven is. De mens mag door het gebed, door de kracht van de Heilige Geest tot God naderen. (analyse 2b en 2c)
- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van
1495 God naar de mens. (analyse 1b, c) De prediker wil het Woord dichtbij het hart brengen en laat zien dat door het gebed de weg open is naar God. (analyse 3c, d)

4.10 2017-3B

4.10.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Lijdenspreek

²⁶⁰ UdL-3, 83.

²⁶¹ UdL-3, 88-89.

²⁶² UdL-3, 80.

²⁶³ UdL-3, 87.

1500	Schriftlezing(en):	Markus 14:66-72 en 1 Petrus 5:5-9
	Preektekst:	Markus 14:66-72
		(...) 72 En de haan kraaide de tweede maal; en Petrus werd indachtig het woord, hetwelk Jezus tot hem gezegd had: Eer de haan tweemaal gekraaid zal hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen. En hij, zich van daar makende, weende.
1505	Thema en verdeling:	Petrus verloochende zijn Meester
		Wat betekent de verloochening voor:
		1. Jezus
		2. Petrus
		3. Voor ons?
1510	Aanspraak:	Broeders en zusters, jongeren
	Samenvatting:	Zie paragraaf 8.10

4.10.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.10.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- 1515 De inleiding draait om God. De prediker verwijst naar 1 Petrus 5 'Omgordt u allen, jegens elkander met nederigheid, want God wederstaat de hoogmoedigen, maar de nederigen geeft Hij genade.' De hoorders zullen zien hoe Petrus van zijn voetstuk valt, maar ook dat Jezus je dan niet laat vallen.²⁶⁴
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?
- 1520 De preek wordt bepaald door het hele tekstgedeelte en de achtergrond van Petrus en zijn verloochening van Christus en Zijn lijden. Dit wordt in de context van de Schrift geplaatst.
- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?
- 1525 Vanuit het tekstgedeelte wordt voornamelijk het werk van Christus verkondigd. Het lijden en sterven van Christus en het dragen van de toorn van God over onze zonden.²⁶⁵
- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?
- In de preek komt de beweging van Christus naar Petrus en naar de mens toe. Dat in Hem genade te vinden is.
- 1530 e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

²⁶⁴ UdL-3, 91.

²⁶⁵ UdL-3, 96.

De preek eindigt in God wanneer de prediker oproept met de woorden die hij ooit eens heeft gelezen dat Petrus die gezegd zou hebben: ‘ “Verneder u dan onder de krachtige hand van God opdat Hij u op Zijn tijd verhoogt”. Petrus wist waar hij het over had, toen hij deze woorden schreef. En hij schreef ze voor u en jou en mij.’²⁶⁶

1535 4.10.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

a) Staat in de preek de eer van God centraal?

De eer van God komt specifiek naar voren als de prediker verwijst naar de belijdenis van Petrus, zie ‘Gij zijt de Christus, de Zoon van de Levende God.’²⁶⁷ In de preek staat het werk van Christus centraal, zie bijv. ‘Hij kwam tot het Zijne en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Zijn volk wees Hem af. (...) Jezus was bezig de Zijnen te redden met dit vreselijke lijden,’²⁶⁸

1540

b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

In het vorige punt wordt aangegeven wat het werk van Christus is. Het werk van God en van de Heilige Geest wordt enkel genoemd, bijv. Gods werk: ‘Het lijden van Jezus is het dragen van de toorn van God over onze zonden’²⁶⁹ en ‘Maar voor de tweede keer klinkt de schreeuw van een haan door de vroege morgen. Het is het teken van Gods ontferming.’ En de roep om God en het werk van de Heilige Geest: ‘Als we niet leren leven naar de Woorden en de Geest van Christus, is ons leven een verloochening van Hem. Als we daaraan denken worden we heel klein, durf je het over een ander niet te hebben, maar vraag je “O God, wees mij de zondaar genadig”.’²⁷⁰

1545

1550

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

Niet één van beiden komen specifiek naar voren. Er zijn heilshistorische aspecten waar in het komen van Christus tot de Zijnen naar voren komt, maar dat de Zijnen Hem niet hebben gewild en dat Jezus bezig was de Zijnen te redden met dit vreselijke lijden.²⁷¹ Verder zijn er aspecten van de heilsorde: ‘En is het geen verloochening van de Here als we meer vertrouwen hebben in onze eigen prestaties dan op Zijn volbrachte werk? Roepen we niet met Petrus: “Ik ken die mens niet”! Als we meer verwachten van onszelf dan van Christus? Is het geen verloochening als we niet gehoorzaam leven bij het Woord van God?’²⁷²

1555

²⁶⁶ UdL-3, 99.

²⁶⁷ UdL-3, 97.

²⁶⁸ UdL-3, 95.

²⁶⁹ UdL-3, 96.

²⁷⁰ UdL-3, 98.

²⁷¹ UdL-3, 95.

²⁷² UdL-3, 98.

1560 4.10.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)

De prediker ziet zijn hoorders als gelovige zondaren, zie bijv. '(..) Hoe ik tot die vreselijke zonde ben gekomen; hoe ik zonde op zonde heb gestapeld; hoe ik elke dag mijn schuld groter maakte. En ik besef: (...) "ik ben de grootste der zondaren (...) maar mij is genade bewezen"'.²⁷³

1565

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?

Deze vraag is moeilijk te beantwoorden. De mens die van de genade van Christus moet leven komt meer naar voren.

1570

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

De prediking richt zich op het grote en diepe werk dat Christus voor de Zijnen heeft gedaan.²⁷⁴ Door Petrus verloochening wordt de hoorder voorgehouden hoe groot de genade van Christus is.²⁷⁵

1575

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

In de preek wordt de mens aangesproken. Als de preek in zijn geheel wordt bekeken dan wordt de hoorder als een Petrus naast Christus geplaatst. Enerzijds lijkt het of de prediker het Woord en de mens van elkaar scheidt, anderzijds wordt het dicht bij elkaar gehouden, zie bijv. 'Als we in het Evangelie lezen over de verloochening door Petrus moeten wij er wel voor oppassen dat we daar niet aan gewoon worden. Het niet als vanzelfsprekend aanvaarden dat, dat Petrus betrof en denken dat wij buiten schot blijven. Als we zo praten is dat het teken dat wij van hetzelfde hout zijn gesneden als Petrus.'²⁷⁶ En even verder 'En is het geen verloochening van de Here als we meer vertrouwen hebben in onze eigen prestaties dan op Zijn volbrachte werk? Roepen we niet (...) Is het geen verloochening als we niet gehoorzaam leven bij het Woord van God?'

1580

1585

- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

Uit het voorgaande punt en op andere plaatsen wordt er een beroep gedaan bij de diverse op het gevoelsleven gedaan bij de diverse toepassingen.²⁷⁷

²⁷³ UdL-3, 93.

²⁷⁴ UdL-3, 95.

²⁷⁵ UdL-3, 98.

²⁷⁶ UdL-3, 98.

²⁷⁷ UdL-3, 93, 95.

4.10.3 Fase 3: evaluatie

- 1590 Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.
- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is door het werk van Christus. (analyse 1c en 2a)
 - Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe God Zich in Christus openbaart aan mensen, Het werk van de Heilige Geest komt naar voren als we leren leven naar Zijn wil en Woorden.
- 1595 (analyse 2a, 2b en 2c)
- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker wil het Woord en de mens bij elkaar houden. (analyse 3a, b, c, d)

4.11 2017-3C

4.11.1 Fase 1: eerste impressie

- 1600 Gelegenheid: Lijdenspreek
- Schriftlezing(en): Johannes 19:17-27
- Preektekst: Johannes 19:26-27 (SV)
- 26 Jezus nu, ziende Zijn moeder, en den discipel, dien Hij liefhad, daarbij staande, zeide tot Zijn moeder: Vrouw, zie, uw zoon. 27 Daarna zeide Hij tot den discipel: Zie, uw moeder. En van die ure aan nam haar de discipel in zijn huis.
- 1605 Thema en verdeling: Christus' afscheidswoord aan Maria, een woord van liefde
- Het spreekt van:
1. Liefde tot Zijn moeder;
 2. Liefde tot Zijn Vader;
 3. Liefde tot Zijn Kerk.
- 1610 Aanspraak: Geliefde gemeente,
- Samenvatting: Zie paragraaf 8.11

4.11.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.11.2.1 Homiletische analyse:

- 1615 a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- De preek begint bij Christus en de grote haat van Zijn eigen volk tegen Hem.²⁷⁸ Christus wil de opdracht van Zijn hemelse Vader - omwille van Maria -niet ontrouw worden.
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

²⁷⁸ UdL-3, 100.

1620 De preek wordt bepaald door de specifieke tekstuitleg en de context waarin de tekst staat, want niet alleen het kruiswoord wordt uitgelegd, maar de prediker laat ook de moeder-zoon verhouding naar voren komen.²⁷⁹

- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

1625 Vanuit het tekstgedeelte wordt verkondigd wie God is door het lijden van Christus, zie bijv. 'Wel, dat heeft te maken met Christus' liefde tot Zijn Vader. Christus is in deze wereld gekomen om het werk te volbrengen dat Zijn Vader Hem gegeven had te doen.'²⁸⁰

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

De prediker maakt duidelijk de beweging van God naar de mens. (analyse 1c) En zie bijv.

1630 'Wat zijn dan die dingen van Zijn Vader? Wat houdt dat werk in? Het is het werk van de verlossing. Verlossing van ellendige zondaren uit de banden van zonde, schuld en dood.'²⁸¹

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De preek eindigt in de verheerlijking van Christus werk, zie 'Aardse banden moeten eens verbroken worden. Maar in het geloof leren we zien, dat er ook banden zijn die nooit

1635 verbroken worden! Dat is nu de vrucht van Christus' liefde voor Zijn Kerk.'²⁸² De prediker eindigt met het citeren van Psalm 133: 1, 3 uit de berijming van 1773.

4.11.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

In deze lijdenspreek komt de eer van God naar voren door het lijden van Christus aan het

1640 kruis, want Christus is de weg van het lijden gegaan vanwege Zijn liefde tot Zijn Vader. Hij wilde het Volk van God zalig maken van hun zonden en verzoening met God kan er alleen zijn als er volkomen is voldaan aan Gods eisend recht.²⁸³

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Drie-enige God wordt op diverse plaatsen uitgewerkt. Zoals 'Wie kon

1645 aanvaarden dat God Zelf dit menselijk leven in haar moederschoot weefde.'²⁸⁴ En 'Wel, dat heeft te maken met Christus' liefde tot Zijn Vader. Christus is in deze wereld gekomen om het werk te volbrengen dat Zijn Vader Hem gegeven had te doen.'²⁸⁵ Het werk van de Heilige Geest wordt genoemd met 'Hebben wij het kruis wel begrepen als er geen strijd is gekomen

²⁷⁹ UdL-3, 102-103.

²⁸⁰ UdL-3, 105.

²⁸¹ UdL-3, 105.

²⁸² UdL-3, 111.

²⁸³ UdL-3, 105.

²⁸⁴ UdL-3, 102.

²⁸⁵ UdL-3, 105.

- tussen vlees en Geest?’²⁸⁶ En het werk van de Heilige Geest wordt indirect genoemd ‘Allen die een even dierbaar geloof verkregen hebben, allen die door geloof in de lijdende Borg hun heil en hoogst geluk gingen beschouwen, worden samengebracht in een nieuw gezin: het huisgezin des Heeren.’²⁸⁷
- 1650
- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)
- 1655
- In de preek komen heilshistorische aspecten naar voren als de prediker wijst op dat God Zelf dit menselijk leven in de moederschoot weefde.²⁸⁸ En dat Christus in deze wereld is gekomen om het werk te volbrengen dat Zijn Vader Hem gegeven had te doen.²⁸⁹
- Er zijn ook heilsordelijke aspecten als gewezen wordt op de gronden in Christus’ kruisverdiensten voor de eerste bekering en het appel tot de dagelijkse bekering.²⁹⁰ De preek
- 1660
- heeft een betogende en ook een verhalende stijl.

4.11.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)
- De prediker maakt onderscheid tussen zijn hoorders. Er zijn hoorders die aangesproken worden als gelovige zondaren, zie bijv. ‘Maria mag in haar verdriet toch bemerken dat Christus aan haar denkt – in liefde. En dat mag ieder zeggen die om zo te zeggen naast Maria is gaan staan. Die vanwege zondenood en zielensmart moet zeggen: ik ben wel ellendig en nooddruftig, maar (en dat is de sterkte van hun hart): de Heere denkt aan mij.’²⁹¹
- 1665
- Er zijn hoorders die aangesproken worden met de vraag of ze wel geloven, zie bijv. ‘Is dat ook uw nood geworden? Voor die dodelijke kwaal is nergens genezing te vinden, dan alleen bij Hem, die door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid volkomen heeft betaald voor de schuld van Zijn volk. Hebt u al deze waarde leren ontdekken in Jezus’ kruisverdiensten?’²⁹²
- 1670
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- Aan de orde komt hoe God in het hart van mensen werkt als de prediker aangeeft dat: ‘Allen die een even dierbaar geloof verkregen hebben, allen die door het geloof in de lijdende Borg
- 1675

²⁸⁶ UdL-3, 107.

²⁸⁷ UdL-3, 110.

²⁸⁸ UdL-3, 102.

²⁸⁹ UdL-3, 105.

²⁹⁰ UdL-3, 107.

²⁹¹ UdL-3, 104.

²⁹² UdL-3, 106.

hun heil en hoogst geluk gingen beschouwen, worden samengebracht in een nieuw gezin: het huisgezin des Heeren.²⁹³

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

1680 De preek richt zich op de harten van de hoorders, dat God in Christus Zijn liefde wil schenken en dat het leven verandert als de vrede door Christus' kruisverdienste neerdaalt in het hart.²⁹⁴

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

1685 De prediker spreekt de hoorders rechtstreeks aan, zie bijv. 'We betreden in gedachten die heuvel en beseffen dat we nu het einde zien naderen van de lijdensweg van Christus.'²⁹⁵ 'Zit u ook wel eens met raadsels?'²⁹⁶ En 'Hebben wij het kruis wel begrepen, als er geen kruis is komen te staan door onze eigenliefde? Door onze wereldgelijkvormigheid?'²⁹⁷

1690 De prediker wil vanuit het Woord de mens aanspreken en het Evangelie aan het hart leggen, zie bijv. 'Gemeente als de Heere Jezus was blijven vasthouden aan Zijn aardse banden met Maria en de bloedband had gesteld boven de gehoorzaamheid aan Zijn Vader, (...) Dan had Hij ook niet de Zaligmaker kunnen zijn van wie ook maar. Dan zou het tevergeefs zijn als u door de nood gedreven u tot Hem om troost begeeft.'²⁹⁸ Op grond van het werk van de Zoon van God mag de mens tot God naderen. De prediker houdt het Woord en de mens bij elkaar.

- 1695 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

1700 In de prediking komt op diverse plaatsen het geloofsleven terug, zie bijv. 'Wie kan die diepte peilen van het lijden van de Borg? Wie er iets van begrijpt wat de oorzaak is van dit bitter lijden, slaat zichzelf op de borst van berouw. Maar wie kan ook de liefde peilen die Hem dreef om in dit alles voort te gaan, om te volharen tot het einde.'²⁹⁹ En 'Waren de touwen te sterk, de spijkers te diep ingeslagen?' En 'Probeert u het zich even in te denken wat het betekent voor een vrouw die haar man al aan haar zijde mist, om nu ook als moeder getuige te zijn van het bitter lijden en naderende einde van haar oudste Zoon. Nu moet ze ook Hem missen.'³⁰⁰

²⁹³ UdL-3, 110.

²⁹⁴ UdL-3, 106-108, 110.

²⁹⁵ UdL-3, 101.

²⁹⁶ UdL-3, 104.

²⁹⁷ UdL-3, 107.

²⁹⁸ UdL-3, 106.

²⁹⁹ UdL-3, 101.

³⁰⁰ UdL-3, 103.

4.11.3 Fase 3: evaluatie

- 1705 Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.
- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en dat Zijn eer naar voren komt door het lijden en sterven van Christus. (analyse 1c en 2a)
 - Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de God Zich in Christus openbaart aan
- 1710 mensen, om het werk te doen wat Zijn Vader Hem opgedragen heeft. Het werk van de Heilige Geest komt indirect naar voren als zondaren worden samengebracht in het huisgezin van God. (analyse 2b en 2c)
 - Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens. (analyse 1c, 1d) De prediker wil het Woord dichtbij het hart brengen en

1715 laat zien dat Christus weet wat de Zijnen op aarde doormaken en doorleven. (analyse 3b, c, d, e)

4.12 2017-3D

4.12.1 Fase 1: eerste impressie

- Gelegenheid: Paaspreek
- 1720 Schriftlezing(en): Openbaring 1:9-20
- Preektekst: Openbaring 1:17-18
- 17 En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan Zijn voeten; en Hij legde Zijn rechterhand op mij, zeggende tot mij: Vrees niet; Ik ben de Eerste en de Laatste; 18 En Die leef, en Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels der hel en des doods.
- 1725 Thema en verdeling: Pasen op Patmos
1. Christus' glorieuze verschijning;
 2. Christus' sterke bemoediging
- Aanspraak: Gemeente,
- Samenvatting: Zie paragraaf 8.12

- 1730 4.12.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.12.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
- De preek begint bij God, want de groet komt naar voren waarmee de christenen van de oude kerk elkaar begroetten op de Paasmorgen: 'Christus is opgestaan' en dat ze tegen elkaar
- 1735 zeiden 'Hij leeft'. De prediker vraagt zijn hoorders of er rekening gehouden wordt met de

‘Opgestane, Die dood, zonde en satan overwonnen heeft en gezegd heeft dat Hij àlle macht heeft in hemel en op aarde?’³⁰¹

- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

1740 De preek wordt bepaald door de uitleg van de tekst en ook de context waarin de tekst staat, waar hij uitlegt hoe Johannes op Patmos is gekomen.³⁰² Ook de kernwoorden komen naar voren, zoals de uitleg van het kernwoord ‘dood’, zie ‘Jij zegt: hoe kan dat nou? Waarom valt Johannes als een dode neer? (letterlijk staat er ‘als een lijk’)’ en de uitwerking van het woord ‘Het laatste woord lijkt aan de dood te zijn.’³⁰³ Nu zegt Christus: nee (...)’³⁰⁴

- 1745 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

Vanuit het tekstgedeelte wordt verkondigd wie God is en wat Hij gedaan heeft, zie ‘Wij hebben alle rechten verspeeld. Wij hebben het contact met Hem verbroken. Maar, wat een wonder, daar kon God de Vader niet mee leven! Hij gaf het Liefste wat Hij had, Zijn eniggeboren Zoon. (...) Hij droeg die vloek en droeg die weg voor een ieder die in Hem gelooft. Hij keerde terug naar de hemel.’³⁰⁵

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

De prediker maakt in de preek duidelijk de beweging van God naar de mens, zie bijv. ‘Deze machtige Koning buigt Zich over je heen! Hij zegt daarmee: Kom joh, Ik wil jou echt gelukkig maken. Buig je dan voor Hem neer. (...) En als je Hem gevonden hebt, omdat Hij je vond? Als Hij door Zijn Geest je trok uit de duisternis tot het licht? Als je het eigendom bent geworden van Hem, die trouwe Zaligmaker?’³⁰⁶

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De preek eindigt in Christus door Hem te laten spreken: ‘Allen die hier voor Hem knielen (...) mogen straks uit Zijn mond horen: kom binnen en erf het Koninkrijk. Ik doe de deur van het Vaderhuis voor je open. (...) Christus doet nog één keer Zijn mond open vanmorgen/vanmiddag. (...) Vrees niet. Houd moed!’³⁰⁷

1760

4.12.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

³⁰¹ UdL-3, 113.

³⁰² UdL-3, 114.

³⁰³ UdL-3, 120.

³⁰⁴ UdL-3, 116.

³⁰⁵ UdL-3, 117.

³⁰⁶ UdL-3, 122.

³⁰⁷ UdL-3, 123.

1765 In de preek staat de eer van God centraal, zie bijv. 'Omdat Jezus nu als de verhoogde Christus komt, in volle heerlijkheid en luister. Hij is de Zoon, Die in dezelfde heiligheid deelt als de Vader. Hij verschijnt in glorie, met macht.'³⁰⁸ En 'Ik ben één met de Vader. Ik ben de onveranderlijke, trouwe, machtige, genadige God. Ik zorg en Ik blijf zorgen voor Mijn volk.'³⁰⁹

b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

1770 Het werk van God de Vader en God de Zoon komt naar voren in dat Ze één zijn, zie 'Ik ben één met Mijn Vader. Ik ben de onveranderlijke, trouwe, machtige, genade God. Ik zorg en Ik blijf zorgen voor Mijn volk.' En 'Nu zegt de verhoogde, machtige Christus: (...) Ik heb de dood en het graf overwonnen. Ik heb het hele rijk van de dood overwonnen. Ik heb alles wat bij de dood behoort, overwonnen. Ik heb de losprijs betaald, Mijn Vader was er tevreden mee.'³¹⁰

1775 Het werk van de Heilige Geest komt naar voren met: 'Weet u wat de Heilige Geest wil doen? Hij wil een arme zondaar met al zijn vragen, twijfels en aanvechtingen, moeite, zorg en verdriet in verbinding brengen met deze Christus.'³¹¹

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

1780 De prediker verwerkt in deze paasprek de heilshistorie op een betogende, bezingende wijze 'Wij hebben het contact met Hem verbroken. Maar, wat een wonder, daar kon God de Vader niet mee leven! Hij gaf het Liefste wat Hij had, Zijn eniggeboren Zoon. Hij verliet de hemelse heerlijkheid. Hij daalde neer. (...) Hij keerde terug naar de hemel.'³¹²

4.12.2.3 Bevinding en prediking:

1785 a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?) De prediker maakt onderscheid tussen zijn hoorders. Er zijn hoorders die hij aanspreekt als gelovigen en hij spreekt de ongelovigen aan en wijst hen de weg naar Christus, zie bijv. 'Tegenover die grote God besef ik: Ik ben klein, onrein, onheilig. En dan ga je tegen de grond. Dan kun je jezelf niet meer op de been houden.

1790 Dan kom je aan Zijn voeten. Net als Johannes. Want Hij is vol van majesteit. Zullen wij daarom geen heilig ontzag hebben voor deze God en eerbiedig, ootmoedig tot Hem naderen? (...) Dan val je toch op de knieën voor Hem?'³¹³ En 'Zonder Hem ben ik, hoewel ik springlevend ben, dood, geestelijk dood en ben ik op weg naar de eeuwige dood. Zonder

³⁰⁸ UdL-3, 116.

³⁰⁹ UdL-3, 119.

³¹⁰ UdL-3, 121.

³¹¹ UdL-3, 117.

³¹² UdL-3, 117.

³¹³ UdL-3, 117.

- 1795 levend geloof heb ik geen toekomstperspectief. (...) Voor een ongelovige is Zijn luister te groot, je zult voor eeuwig vergaan. Maar dáár heeft de Heere je niet voor over!³¹⁴
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- Op diverse manieren komt aan de orde dat God werkt en wil werken in de harten van mensen. Het werk van Christus die zondaren verlost dat Hij betaald heeft voor de sleutels van het Koninkrijk en een zondaar ontvangt door het geloof in het eeuwige leven.³¹⁵ De
- 1800 Heilige Geest trekt zondaren uit de duisternis tot het licht en dan wordt een zondaar het eigendom van Hem, de trouwe Zaligmaker.³¹⁶
- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)
- De prediking richt zich op wat God doet en wil doen in het leven van een mens, zie bijv. 'De
- 1805 zaak van Christus is geen verloren zaak. Echt niet. Want? Waarom niet? Wil je dat weten, zegt Hij? Omdat IK BEN. Ja, dàt zegt Hij. (...) Ik ben er aan het begin van je leven en bij het einde ervan. Ik overspan je levensloop'³¹⁷
- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
- Vanuit het Woord wordt de mens aangesproken, zie bijv. 'Als engelen hun gezicht bedekken,
- 1810 als Johannes niet kan blijven staan, zou ik dan wel rechtovereind kunnen blijven staan? God is mijn vriendje niet. Ja, Hij is de Redder en Hij wil een Vriend zijn van zondige mensen. Hij biedt ons Zijn vriendschap aan. Zeker. Maar Hij is ook de gans andere, (...) Dan kom je aan Zijn voeten. Net als Johannes. Want Hij is vol majesteit.'³¹⁸ De prediker houdt het woord en de mens bij elkaar.
- 1815 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- De prediker maakt gebruik in zijn voorbeelden van herkenning en gevoel, zie bijv. 'Misschien heb jij wel eens bij een grote waterval gestaan. Het water kletterde naar beneden. Je wilde iets zeggen tegen iemand, maar je kwam nauwelijks boven het geluid, dat de waterval maakte, uit.'³¹⁹ En 'Vrees niet! Wees niet bang! Haal maar adem, Johannes. Voel je Mijn hand
- 1820 niet? Herken je Mijn stem niet? Vrees niet! Ik ben niet gekomen om je de schrik op het lijf te jagen, maar om jou en de gemeente te bemoedigen.'³²⁰

³¹⁴ UdL-3, 122.

³¹⁵ UdL-3, 121, 123.

³¹⁶ UdL-3, 122.

³¹⁷ UdL-3, 119.

³¹⁸ UdL-3, 116-117.

³¹⁹ UdL-3, 115.

³²⁰ UdL-3, 118.

4.12.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

- 1825 - Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Hij gedaan heeft. (analyse 1c)
- Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de Drie-enige God Zich openbaart aan mensen, de Vader die Zijn Zoon heeft gezonden om zondaren op te zoeken en de Zoon die voor zondaren heeft betaald met Zijn sterven en opstanding en de Heilige Geest die zondaren wil verbinden aan Christus. (analyse 2b en 2c)
- 1830 - Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens, dat die Koning zich over je heen buigt en Zijn genade aanbiedt. (analyse 1d) De prediker houdt het Woord dicht bij de mens en laat zien dat God door Christus een redder is van zondaren. (analyse 3d)

4.13 2017-4A

1835 4.13.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Hemelvaartsdag

Schriftlezing(en): Hebr 6:9-20 (SV/HSV)

Preektekst: Hebr 6:20a (SV/HSV)

20a Waar de Voorloper voor ons is ingegaan, namelijk Jezus,

- 1840 Thema en verdeling: Jezus, Voorloper in Gods heiligdom
1. Zijn aankomst in Gods heiligdom;
2. Zijn werk in Gods heiligdom;
3. Zijn gevolg in Gods heiligdom.

Aanspraak: Gemeente,

- 1845 Samenvatting: Zie paragraaf 8.13

4.13.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.13.2.1 Homiletische analyse:

- a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

- 1850 De preek begint bij God, vanuit het paaswonder dat de Heere is waarlijk opgestaan. De vier evangelisten eindigen hun geschriften rond deze woorden. Jezus' sterven en opstanding zijn de pilaren waarop Gods Evangelie rust. Paulus, Petrus en Johannes in hun brieven, alsook in de Hebr 6-brief wordt er gewezen op het vertroostende van Jezus' hemelvaart.³²¹

³²¹ UdL-4, 125-126.

- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

1855 De prediker geeft uitleg van de tekst en context. Daarnaast worden de kernwoorden meegenomen in deze uitleg. De achtergrond van de hemelvaart en in de context met de Oudtestamentische verwijzingen worden door de prediker uitgelegd.³²² De kernwoorden als 'Voorloper', 'Hogepriester' en 'eed zweren' worden door de prediker uitgelegd en toegepast. Zoals bijv. '(...) Dit scheepje heet 'een voorloper'. Het gaat vooruit met in zijn kielzog de rest van de vloot en brengt zo het leger aan land'³²³ En 'In het woord 'Voorloper' echoot Jezus' woord door: 'Ik ga heen om uw plaats te bereiden!'³²⁴

1860 Het woord 'Hogepriester' wordt uitgelegd als 'Waar de Voorloper is ingegaan. Hier ligt ook een heerlijke troost voor u die God vreest! Hij is binnengegaan in het binnenste heiligdom. (...) Eenmaal in het jaar mocht de hogepriester het heilige der heiligen betreden. Op Grote Verzoendag schreed hij met bebloede handen naar binnen. Hij moest het bloed van het Lam over het gouden verzoendeksel uitstrijken.'³²⁵ Het 'eed zweren' wordt uitgelegd als 'Maar God heeft niemand op wie Hij Zich kan beroepen. Zo zwoer Hij bij Zichzelf. Laat ik Hem citeren: 'Zo waarachtig als Ik leef! Zo Ik lust heb in de dood van de zondaar. Daarin heb Ik lust dat de zondaar leeft en zich bekeert.'³²⁶

- 1870 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

Op meerdere plaatsen komt in de preek naar voren wie God is en wat Hij gedaan heeft, maar op één plaats komt het specifiek naar voren: 'God zet Zijn bestaan op het spel om ons te overtuigen dat Hij de waarheid spreekt. Waarom moet Hij zweren?! Hij is toch betrouwbaar?! Hij zweert omdat wij Hem niet op Zijn Woord geloven, gemeente. God confronteert u met de betrouwbaarheid van Zijn belofte. Hij zegt de zaligheid u onder ede toe. Hier voltrekt zich de scheiding. Of u verklaart Hem in ongeloof voor dood òf u buigt voor Zijn Woord!'³²⁷

- 1875 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

1880 Met het citaat in het vorige punt komt de beweging van God naar de mens naar voren.

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

³²² UdL-4, 126-127, 132.

³²³ UdL-4, 127.

³²⁴ UdL-4, 128.

³²⁵ UdL-4, 133.

³²⁶ UdL-4, 133.

³²⁷ UdL-4, 133.

1885 De prediker eindigt in de verheerlijking van God. De prediker zegt: 'Het oog van de hoop mag naar Boven. Naar Hem die ons Anker is! Jezus de Voorloper. Al slingert mijn levenschip door de golven van aanvechting en strijd heen en weer. In Christus ligt mijn levenschip voor Anker in God. Het ligt vast in Hem die tegen Zijn Vader bij aankomst gezegd heeft: 'Ik ben er al. De rest volgt zo!' (...)'³²⁸

4.13.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

a) Staat in de preek de eer van God centraal?

1890 In de preek staat de eer van God centraal dat wordt specifiek genoemd in punt 1d waar de hoorders de kern van de betrouwbaarheid van God wordt voorgehouden. Daarnaast komt het werk van de Zoon naar voren hoe Hij de hemel is binnengegaan en de plek aan de Rechterhand van Zijn Vader inneemt.³²⁹

b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

1895 Het werk van God de Vader komt op diverse plaatsen naar voren, onder andere bijv. 'Mag ik u wijzen op Jezus' hogepriesterlijke gebed waar Jezus Zelf zegt: 'Ik bid niet voor deze wereld, maar voor degenen die de Vader Mij gegeven heeft.'³³⁰ En 'God confronteert u met de betrouwbaarheid van Zijn belofte. Hij zegt de zaligheid u onder ede toe.'³³¹ Het werk van de Zoon staat centraal in de preek, dat Hij aan de rechterhand van de Vader zit, bijv. 'Aan Gods rechterhand zit Jezus. (...) Hij weet waar wij voor komen te staan, omdat Hij daar allang is doorgegaan. Hij kijkt daarop terug. Hij maakt Zijn ondervonden kennis dienstbaar in het priesterlijk dienen van ons. Jezus, hogepriester in Gods heiligdom.'³³² Het werk van de Heilige Geest wordt niet genoemd door de prediker.

1900

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

1905 Diverse aspecten van heilshistorie komen naar voren in deze preek voor Hemelvaartsdag, bijv. 'Op dit moment zit dus aan Gods rechterhand: Jezus uit Nazareth. Heel ons leven heeft Hij meegenomen de hemel in. Van de moederschoot, de kribbe, Zijn leven en Zijn sterven onder ons: alles. Ons leven is nu in Hem aanwezig aan Gods rechterhand.'³³³

1910 Een heilsordelijk aspect wordt naar voren gebracht met 'Om te weten wie die uitverkorenen zijn, moeten we eerst horen hoe God een mens bekeert. (...) Dan is je hart verklaard, je

³²⁸ UdL-4, 134.

³²⁹ UdL-4, 126.

³³⁰ UdL-4, 131.

³³¹ UdL-4, 133.

³³² UdL-4, 131.

³³³ UdL-4, 129.

bekering gepreekt en ga je als een bekeerde man of vrouw naar huis.’³³⁴ De prediker bedoelt met deze aspecten juist hoe hoorders er verkeerdt mee om kunnen gaan. De prediker hanteert in zijn preek een meer betogende stijl om zijn hoorders te wijzen op de noodzaak om achter het bloed van Christus te schuilen.³³⁵

1915 4.13.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreekt?)

De prediker ziet zijn hoorders als gelovigen en als ongelovigen, zie bijv. ‘Of u verklaart Hem in ongelooft voor dood òf u buigt voor Zijn Woord! Daar ligt niets tussen. Niets. Dood of leven.

1920 Of tegenóver God of u valt vóór God.’³³⁶

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?

De prediker stelt het werk wat Christus voor de Zijnen doet centraal in de preek, bijv. ‘Hij verstaat vanuit Zijn leven onze worsteling met Gods weg in ons leven. (...) Zó oefent Hij het priesterambt uit. Zijn leven onder ons heeft Hij dienstbaar gemaakt aan Zijn priesterschap nu voor ons.’³³⁷

1925

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

De prediking richt zich op wat God doet in het leven van een mens en wat Hij wil doen door de voorbedding van Christus aan Zijn rechterhand. Zie bijv. ‘Hier valt het beeld van het anker met de Persoon van de Voorloper. Hij is het Anker. Door Hem gaat Gods kerk voor anker in God.’³³⁸

1930

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

De mens wordt duidelijk aangesproken. (analyse 3a) Waar scherp de twee soorten mensen worden aangesproken. De prediker houdt vanuit het Woord, de mens dichtbij dat Woord, door vanuit de tekst de toepassingen te maken. Zie bijv. ‘Klonk het in uw gebed al eens door: ‘Heere aan uw rechterhand staat Eén van ons die precies kan vertellen wat ik hier en nu meemaak!’ Is dit niet een diepe troost? (...) dat er Eén luistert naar onze nood in ons leven tegen de achtergrond van Zijn ervaring met het lijden in Zijn leven.’³³⁹

1935

- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

³³⁴ UdL-4, 131-132.

³³⁵ UdL-4, 133.

³³⁶ UdL-4, 133.

³³⁷ UdL-4, 129.

³³⁸ UdL-4, 134.

³³⁹ UdL-4, 130.

1940 De prediker gebruikt het gevoelsleven bij hoe diep het meeleven van Christus gaat, zie bijv. punt 3d en 'Vanuit Zijn eigen leven is Jezus uit Nazareth in staat om Zijn Vader te vertellen wat angst en lijden voor ons betekent. (...)'³⁴⁰

4.13.3 Fase 3: evaluatie

Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie

1945 God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.

- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Hij gedaan heeft. (analyse 1c en 2a)
- Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de God Zich in Christus openbaart aan mensen, de Vader die Zijn Zoon heeft gezonden om zondaren op te zoeken en de Zoon die na Zijn sterven en opstanding de plaats in de hemel heeft ingenomen aan de rechterhand van de Vader waar Hij Zijn Vader de situatie van de Zijnen Hem voorhoudt. Het werk van de Heilige Geest komt niet in deze preek naar voren. (analyse 2b en 2c)

1950

- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens. (analyse 1c) De prediker wil het Woord dichtbij het hart brengen en laat zien dat Christus weet wat de Zijnen op aarde doormaken en doorleven. (analyse 3d.)

1955 4.14 2017-4B

4.14.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Weeszondag

Schriftlezing(en): Colossenzen 3:1-17 (HSV/NBV)

Preektekst: Colossenzen 3:1-4

1960

1 Als u nu met Christus opgewekt bent, zoek dan de dingen die boven zijn, waar Christus is, Die aan de rechterhand van God zit. 2 Bedenk de dingen die boven zijn en niet die op de aarde zijn, 3 want u bent gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God. 4 Wanneer Christus geopenbaard zal worden, Die ons leven is, dan zult ook u met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

Thema en verdeling: In de wolken!

1965 Geen verdeling

Aanspraak: Gemeente van onze Heere Jezus Christus,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.14

4.14.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.14.2.1 Homiletische analyse:

1970 a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

³⁴⁰ UdL-4, 129.

De preek begint vanuit de mens. De prediker verwijst naar een ballonvaart die mensen maken en daar diep van onder de indruk zijn. Er zijn ook mensen die heel blij en gelukkig zijn, dan zeggen we wel eens 'Hij is helemaal in de wolken'. Zoek dan de dingen die boven zijn, zegt Paulus.³⁴¹

- 1975 b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

De prediker geeft een algemene uitleg van de tekst. Centraal in heel de preek staat het zoeken en bedenken van de dingen die boven zijn.

- 1980 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

De prediker verkondigt niet wie God is en wat Hij gedaan heeft en zal doen. Centraal staat dat de mens het boven moet zoeken. De prediker zegt: 'Richt je op de dingen die boven zijn. Er is niet alleen een beneden, er is ook een boven. Al beweren sommige mensen van niet. Wat een armoe. Gelukkig, dit hier is niet alles. Er is een God in de hemel die alles bestuurt en die over je waakt. Die je op het oog heeft.'³⁴²

- 1985 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In de preek wordt geen beweging van God naar de mens gemaakt, maar wel de beweging van de mens naar God, zie bijv. 'Hoe kunnen we nu die dingen zoeken die boven zijn? Hoe kunnen we die dingen bedenken? Door eerst je te concentreren, de stilte op te zoeken. (...) verwonder je over de zon, de vogels, de sterren. Zie Gods hand. Leg je zorgen en zonden bij God neer. Bid tot God, neem je Bijbel en lees erin.'³⁴³

- 1990 e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

De preek eindigt in de mens, zie 'Zoek de dingen die boven zijn, richt je op Hem, neem daar de tijd voor en leef daaruit ... Zodat ook jij erbij mag zijn als Christus weerkomt in heerlijkheid. Je wilt je leven toch niet verliezen?'³⁴⁴

1995

4.14.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- a) Staat in de preek de eer van God centraal?

De eer van God staat niet centraal. Het bedenken en zoeken van de dingen die boven zijn door een gelovige staan centraal, bijv. 'Geestelijk leven, dichtbij God leven, christen zijn, dat gaat niet vanzelf. Daar moet je je in oefenen.'³⁴⁵

2000

³⁴¹ UdL-4, 135-136.

³⁴² UdL-4, 137.

³⁴³ UdL-4, 138.

³⁴⁴ UdL-4, 142.

³⁴⁵ UdL-4, 141.

- b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Drie-enige God komt niet naar voren, alleen in combinatie met wat de gelovige doet, bijv. m.b.t. God: 'Dat doe je toch door God te zoeken? Door Zijn aanwezigheid te zoeken! (...) Zoek naar wat God van je vraagt, zoek Zijn nabijheid, spreek met Hem.'³⁴⁶ De

2005 Heilige Geest wordt enkel genoemd door de prediker als: 'We geloven in de Vader, Zoon en Heilige Geest.'³⁴⁷

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

De prediker heeft meer een betogende stijl van wat de gelovige moet doen. Een enkel heilshistorisch aspect komt naar voren, bijv. 'Christus heeft de dood overwonnen. Hij is opgestaan. Hij heeft het offer gebracht voor onze zonden. Hij pleit voor ons. Hij neemt het voor je op bij God. Christus bereidt een plaats voor je in de hemel.'³⁴⁸

2010

4.14.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk geprekeet?)

De prediker ziet zijn hoorders als gelovigen die de dingen boven kunnen bedenken en zoeken, bijv. 'Als we naar Christus kijken, hoe Hij leefde, dan schieten wij veel tekort. Als we luisteren naar Gods geboden en zien hoe wij die geboden invullen, dan zijn we zondige mensen. Juist als we dat beseffen en berouw hebben, nodigt Hij ons om tot Hem te komen, Hij wil ons verlossen van onze zonden.'³⁴⁹

2015

2020

- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?

Vanuit punt 1a en 1d zien we al dat de mens God moet zoeken en dan wil God werken in de harten.

- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)

De preek richt zich op dat de mens ervaart van God, zie bijv. 'Daarom is het ook zo belangrijk dat we dit doen om in het dagelijks leven beter te functioneren, om namens God hier op aarde te zijn. We hebben het nodig voor ons heil, maar ook voor ons dagelijks leven.'³⁵⁰

2025

- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

³⁴⁶ UdL-4, 138. En zie analyse 1c m.b.t. het werk van Christus.

³⁴⁷ UdL-4, 142.

³⁴⁸ UdL-4, 136.

³⁴⁹ UdL-4, 142. Bijzonder dat de prediker hier een verleden tijd gebruikt in 'hoe Hij leefde', want juist in de tekst komt naar voren dat Christus leeft en aan de rechterhand van God de Vader zit.

³⁵⁰ UdL-4, 140.

- 2030 De mens wordt aangesproken. In heel de preek komt de lijn van de mens naar God toe naar voren. Zie vorige punten 2c, 1a en 1d. Een ander aspect waarin de hoorder wordt aangesproken is dat wanneer de band die de mens met God moet hebben als een 'vriend' ver weg is, dat dan de dingen boven gezocht moeten worden en dat je je dan op Christus moet richten.³⁵¹
- 2035 e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- In heel de preek komt het voelen en denken van de mens naar voren, zie de vorige punten en bijv. 'Zie Gods hand. Leg je zorgen en zonden bij God neer. Bid tot God neem je Bijbel en lees erin. (...) Wat heeft Hij niet allemaal voor jou gedaan? Wat gaat Hij voor je doen? Dank en loof God. Leef uit de relatie die je met Hem hebt. Dan krijg je ook die rust en vrede in je hart.'³⁵²
- 2040

4.14.3 Fase 3: evaluatie

- De preek is niet theocentrisch, maar heeft een sterk antropocentrisch karakter. In analyse 2c komt naar voren dat je je moet richten op Boven. De prediker brengt niet naar voren dat God Zich openbaart, maar dat de mens het bij God moet zoeken (analyse 2b, 2c). De prediker stelt de mens centraal en vanuit het denken en geloofsleven moet dan zichtbaar worden wie God voor de mens is. En als die geloofsband er niet is dan moeten de dingen boven gezocht worden. (analyse 3a-c)
- 2045

4.15 2017-4C

4.15.1 Fase 1: eerste impressie

	Gelegenheid:	Pinksteren
2050	Schriftlezing(en):	Leviticus 23:15-22 en Handelingen 2:1-13 (SV)
	Preektekst:	Handelingen 2:1-4 (SV)
2055		1 En als de dag van het Pinkster feest vervuld werd, waren zij allen eendrachtelijk bijeen. 2 En er geschiedde haastelijk uit den hemel een geluid, gelijk als van een geweldigen, gedreven wind, en vervulde het gehele huis, waar zij zaten. 3 En van hen werden gezien verdeelde tongen als van vuur, en het zat op een iegelijk van hen. 4 En zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest, en begonnen te spreken met andere talen, zoals de Geest hun gaf uit te spreken.
	Thema en verdeling:	Het pinksterfeest te Jeruzalem, dat is:
		1. Een verwacht feest;
		2. Een vernieuwd feest;
2060		3. Een vervuld feest.
	Aanspraak:	Gemeente,

³⁵¹ UdL-4, 142.

³⁵² UdL-4, 138.

Samenvatting: Zie paragraaf 8.15

4.15.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.15.2.1 Homiletische analyse:

- 2065 a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?
De preek begint bij God dat God Zijn Geest heeft uitgestort op het moment dat het Pinksterfeest werd gevierd. Dat is naar God orde de bestemde tijd.³⁵³
- b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?
- 2070 Het betreffende tekstgedeelte van Pinksteren wordt uitgelegd en ook geplaatst in de context met hemelvaart en met een terugblik op de tijd na hemelvaart wordt gegeven.³⁵⁴ Bij de uitleg van pinksterfeest komt naar voren waarom Pinksteren in Israël werd gevierd en hoe de Heere dat zichtbaar en hoorbaar veranderde. En 'Op deze pinksterdag geschiedt er ineens een geluid uit de hemel. (...) Ook zijn er tongen als van vuur en die zitten op een ieder van
- 2075 hen. (...) Dit maakt dit pinksterfeest anders, nieuw. (...) De Geest komt ook onder het teken van het vuur. (...)'³⁵⁵
- c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?
- In heel de preek komt naar voren wie God is en wat Hij gedaan heeft in Christus en waarom de Geest is gekomen, zie bijv. 'De Geest komt niet op eigen initiatief. Hij wordt uitgezonden door Christus. (...) Werkt zo Gods Geest in onze harten? Dan komt Gods Woord met kracht in ons leven. Gods Geest doet ons de waarheid kennen. We gaan letten op Gods woorden en werken.'³⁵⁶
- 2080 d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?
- 2085 In de preek wordt de beweging van God naar de mens gemaakt, zie vorige punt en zie bijv. 'Met dezelfde glans en gloed die God eigen is, komt Hij tot Gods volk. Hij doet een heiligend, zuiverend werk in hen. Vuur verteert en brandt weg. Dat is de betekenis van het hemelse pinkstervuur. Wat moet Gods Geest de zonde uitbranden in ons leven.'³⁵⁷
- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

³⁵³ UdL-4, 143.

³⁵⁴ UdL-4, 144.

³⁵⁵ UdL-4, 147-148.

³⁵⁶ UdL-4, 148.

³⁵⁷ UdL-4, 148.

2090 De preek eindigt in God met 'Pinksteren is de garantie: De Heere zal het volmaakt vervullen.
(...) Wat geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord, in geen mensenhart is
opgeklommen, dat heeft God Zijn volk bekend gemaakt.'³⁵⁸

4.15.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

a) Staat in de preek de eer van God centraal?

2095 In de preek staat het werk van God door de Heilige Geest centraal, zie bijv. 'Dat is het nieuwe
van dit pinksterfeest, het gaat om Jezus Christus, dit komt uit de hemel. De Heilige Geest
neemt het uit Christus en past het toe. Dan word je vervuld met Zijn weldaden en gaven,'³⁵⁹
En 'De Zoon mag van de Vader Zijn volk vervullen met Zijn weldaden. Dit is een krachtig
bewijs van het Goddelijke Zoonschap van de Heere Jezus en van het feit dat Hij de beloofde
2100 Messias is.'³⁶⁰

b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Vader en ook van de Zoon wordt kernachtig weergegeven zoals in
voorgaande punt a al werd genoemd. Het werk van de Zoon komt ook naar voren in 'Jezus
kan en mag Gods Geest schenken aan rechtelozen, zondaren die onrein zijn in zichzelf. Hij
2105 stort Zijn Geest uit in de gelovigen, zodat het een gemeenschap wordt.'³⁶¹ Het werk van de
Heilige Geest komt in deze pinksterpreek meerdere malen naar voren, zie bijv. 'De Geest
komt onder het geluid van een geweldige, gedreven wind. Hij werkt vrijmachtig en krachtig.
(...) Alles gaat tegen de vlakke. Zo werkt de Geest krachtig in het leven van zondaren.'³⁶²

c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt
2110 het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

Deze preek heeft heel sterk een heilsordelijke karakter. Op een betogende wijze komen de
diverse aspecten van de heilsorde naar voren, zoals 'Zo werkt de Geest krachtig in het leven
van zondaren. We zitten zo vastgeroest in de zonde. De wortel van ons zondaarsbestaan in
Adam moet er uit. Dan worden we verslagen van hart en roepen in de nood: wat zullen wij
2115 doen? Werkt zo Gods Geest in onze harten? Dan komt Gods Woord met kracht in ons leven.
Gods Geest doet ons de waarheid kennen. We gaan letten op Gods woorden en werken. We
worden van Boven geboren. Je krijgt een nieuw hart en een nieuwe geest. (...) De Geest
steekt het vuur van het geloof aan. Daardoor neem je de toevlucht tot Christus om de
zaligheid in Hem te zoeken. In Hem is vergeving van zonden en bedekking van je schuld. (...)

³⁵⁸ UdL-4, 152.

³⁵⁹ UdL-4, 149.

³⁶⁰ UdL-4, 150.

³⁶¹ UdL-4, 150.

³⁶² UdL-4, 148.

2120 We krijgen Hem hartelijk lief. Dat is het nieuwe van dit pinksterfeest, het gaat om Jezus Christus, dit komt uit de hemel. De Heilige Geest neem het uit Christus en past het toe. Dan word je vervuld met Zijn weldaden en gaven.³⁶³

4.15.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)
- 2125 De preek heeft een onderscheidend karakter. De prediker spreekt de zondaren aan die kennis hebben van de genade van Christus en hij spreekt degenen aan die niet geloven, zie bijv. 'Als de hemel een belofte schenkt, brengt ons dat op de knieën. Gedenk aan het Woord, gesproken tot Uw knecht, waarop Gij mij verwachting hebt gegeven! Zalig die zijn verwachting op de Heere mag stellen.'³⁶⁴ En 'Zijn er onder ons die het werkt van de Heilige Geest nog niet kennen? Die niet weten wat Pinksteren in de praktijk is? Ga bidden tot de Heere en roep Hem aan.'³⁶⁵
- 2130
- b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- 2135 Vanwege het sterk heilsordelijke karakter van de preek (analyse 2c) komt meerdere malen naar voren hoe God werkt in het hart, zie bijv. 'Waar Gods Geest werkt, ga je dat merken. De wonderen van Zijn genade kunnen niet verborgen blijven. Het is rijk als je Gods geest mag ontvangen, maar je wordt er pas echt blij en gelukkig van als je mag doorgeven wat je ontvangt.'³⁶⁶
- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)
- 2140 De prediking is gericht op wat God doet in het leven van een mens, dat komt voornamelijk door het heilsordelijk karakter van de preek. (analyse 2c) Daarbij wordt ook aangegeven wat de mens dan gaat ervaren, zie bijv. '(...) als je mag doorgeven wat je ontvangt. Wie de Heere is voor een zondaar. Het wonder van de vergevende genade in Jezus Christus. Het lege en arme zondaarshart wordt vervuld met wat van Christus is. (...) Het vermoeide en uitgewerkte zondaarshart mag de troost van de genade ontvangen door de Heilige Geest.'³⁶⁷
- 2145
- d) Wordt de mens besproken of aangesproken?

³⁶³ UdL-4, 148-149.

³⁶⁴ UdL-4, 146.

³⁶⁵ UdL-4, 145.

³⁶⁶ UdL-4, 151.

³⁶⁷ UdL-4, 151.

- 2150 De mens wordt aangesproken, zie 'Hebt u van uzelf ook niets om op te pleiten? Denkt u dat het geen Pinksteren kan worden in uw leven omdat er zoveel zonde en schuld is?'³⁶⁸ Het komt ook voor dat de mens descriptief besproken wordt, (analyse 2c) 'Het vermoeide en uitgewerkte zondaarshart mag de troost van de genade ontvangen door de Heilige Geest. Afgesneden in het heilig recht van God is het de Heilige Geest Die vervult met het afdoende werk van Christus. Dat is voldoende!' De prediker wil door de wijze van aanspreken het Woord dicht bij de mens houden. Vanuit het Woord wil de prediker de aangesproken mens
- 2155 bij Christus brengen, zie bijv. 'Hopen op Zijn toezegging. Je verwachting op de Heere alleen stellen. Want Hij geeft bemoedigend Zijn beloften' en 'Ga biddend tot de Heere en roep Hem aan. Kunnen we Hem niet missen? Hoop op Zijn Woord en verwacht het biddend van Zijn genade.'³⁶⁹
- e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?
- 2160 Het gevoelsleven komt meerdere malen terug in de preek, juist vanwege de descriptieve aanspraak³⁷⁰ En ook in de herkenningvragen wordt een beroep op het gevoelsleven gedaan, zie onder andere bijv. 'Wat is er veel ellende en verdriet! Velen verkeren in erbarmelijke omstandigheden. Wat voor uitzicht hebben vluchtelingen? Wat een voorrecht dat wij mogen weten van de belofte van Gods Geest.'³⁷¹
- 2165 4.15.3 Fase 3: evaluatie
- Van deze preek kan gezegd worden dat hij theocentrisch is, want in de preek komt naar voren: Wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen.
- Wie God is? De prediker geeft aan wie God is en wat Hij gedaan heeft. (analyse 1c, 1d en 2b)
 - Wat God openbaart? De prediker laat zien hoe de God Zich in Christus door Zijn Geest
- 2170 openbaart aan zondaren. Juist vanwege het heilsordelijke karakter wordt door de prediker naar voren gehaald dat Gods Geest het nieuwe leven gaat uitdelen aan zondaren. (analyse 2c en 3b)
- Hoe God werkt in het leven van mensen? De prediker laat zien hoe er een beweging is van God naar de mens door de werking van Zijn Geest. (analyse 1d) Door het descriptief
- 2175 beschrijven van de heilsordelijke lijnen wil de prediker de hoorders wijzen op de rijkdom die er ligt in Christus en de beloften die de Heere gegeven heeft. (analyse 3d en 3e)

³⁶⁸ UdL-4, 145.

³⁶⁹ UdL-4, 145.

³⁷⁰ Zie voorgaande punt 3d.

³⁷¹ UdL-4, 146.

4.16 2017-4D

4.16.1 Fase 1: eerste impressie

Gelegenheid: Geen

2180 Schriftlezing(en): 1 Koningen 20:22-28 (NBV)

Preektekst: 1 Koningen 20:28a

Thema en verdeling: Kerk zijn in een gesloten wereld.

Geen verdeling

2185 Aanspraak: Gemeente van onze Heer Jezus Christus, zussen en broers, oud en jong,

Samenvatting: Zie paragraaf 8.16

4.16.2 Fase 2: analyse van preken op het theocentrische karakter

4.16.2.1 Homiletische analyse:

a) Inleiding: begint de preek bij God of vanuit de mens?

2190 De inleiding van de prediker wordt gehouden voor de schriftlezing. Deze inleiding wordt vanuit de mens aan de hoorders voorgehouden, zie bijv. 'Dat we vandaag kerk zijn in een gesloten wereld waarin wij het moeten doen, het klimaat waarin geen algemeen besef van God meer is. (...) Is God er eigenlijk nog in 2017? En zo ja, hoe is Hij dan? (...) Luister met deze achtergrond naar de Schriftlezing uit Koningen.'³⁷²

2195 b) In welke mate wordt de preek bepaald door de feitelijke uitleg van wat er in de tekst staat en de uitleg van de kernwoorden?

In de inleiding komt de uitleg van de tekst naar voren en aan het begin van de preek.³⁷³

Verder zijn er enkele verwijzingen naar de tekst of citaten.³⁷⁴

2200 c) Wordt vanuit het tekstgedeelte verkondigd wie onze God is en wat Hij gedaan heeft, wat Hij doet en doen zal in de geschiedenis van het heil?

In de preek wordt vanuit vers 28 de verbondsnaam HEERE de lijn getrokken naar Exodus 3 waar Mozes God ontmoet. De prediker wijst erop dat God geen 'praatjesmaker' is, want dat heeft Hij laten zien toen Hij het volk bevrijdde uit Egypte en toen Hij de Syriërs versloeg.³⁷⁵

2205 Vervolgens wijst de prediker er op 'Ook als je Hem niet verwacht en niets van Hem merkt, duikt Hij ineens weer op en altijd in dezelfde stijl: helpend. Toen de Romeinen de baas waren en niemand Hem verwachtte, kwam Hij in de mens Jezus van Nazareth.

³⁷² UdL-4, 154-155.

³⁷³ UdL-4, 155-156.

³⁷⁴ UdL-4, 158-159, 161.

³⁷⁵ UdL-4, 159.

- d) Wordt in de preek de beweging van God naar de mens gemaakt?

In de preek wordt de beweging van de mens naar God gemaakt. Echter de prediker zegt dit af te wijzen, al is dit niet in één oogopslag te zien, door een citaat van Kuitert aan te halen:

2210 'Alle spreken over boven komt van beneden, ook de uitspraak dat iets van boven komt. (...) Ik zeg het met de woorden van Petrus: Mensen die namens God spraken, werden daartoe altijd gedreven door de Heilige Geest, maar dat doen ze namens God!'³⁷⁶ Vervolgens noemt de prediker de weg van God met Mozes en dat Hij Mozes roept.³⁷⁷

- e) Eindigt de preek in de mens of in de verheerlijking van God?

2215 De preek eindigt in de mens, door aan te geven: 'Maar wat zou het geweldig zijn als er heel wat kleine lichtjes voor in de plaats kwamen. Mensen die blij zijn geworden met de God Die ze ontmoeten hebben en die, door hun doen en laten heen, iets laten zien van Wie deze God is: IK ben er altijd, ook voor jou.'³⁷⁸

4.16.2.2 Nadere theologische oriëntatie:

- 2220 a) Staat in de preek de eer van God centraal?

De kern hiervan wordt weergegeven op bladzijden 158 en 159, maar dit wordt vervolgens vanuit menselijke oogpunt aan de hoorders voorgehouden, bijv. 'Maar dat er één ding vast staat en dat je de kracht daarvan ervaart in je leven: dat je God en HEER er altijd is, dat je op de Heer Jezus aan kunt.'³⁷⁹

- 2225 b) Op welke wijze wordt het werk van de Drie-enige God genoemd en/of uitgewerkt?

Het werk van de Drie-enige God wordt genoemd en miniem uitgewerkt. Het werk van God komt naar voren als de prediker aangeeft dat de HEERE Zijn volk bevrijd heeft uit Egypte.³⁸⁰

Het werk van de Zoon komt naar voren in dat Hij 'aan het kruis de schuld van heel de wereld wegdroeg en op Pasen Zich liet zien als Overwinnaar, ook van de grote slokop dood.'³⁸¹ Het

2230 werk van de Heilige Geest komt summier naar voren, namelijk op bladzijde 158 waar de prediker de woorden van 2 Petrus 1:21 citeert.

- c) Op welke wijze komt heilshistorie en/of heilsorde in de preek naar voren? In welke stijl wordt het heil weergegeven? (Betogend, bezingend, verhalend e.d.)

³⁷⁶ UdL-4, 157-158.

³⁷⁷ UdL-4, 158-159, analyse 1c.

³⁷⁸ UdL-4, 162.

³⁷⁹ UdL-4, 161.

³⁸⁰ Zie analyse 1c.

³⁸¹ UdL-4, 159.

2235 In de preek komt summier een heilshistorisch aspect naar voren (blz. 159), zoals dat in punt
1c is weergegeven hoe God Zijn volk heeft bevrijd uit Egypte en hoe op het 'onverwacht'
Jezus van Nazareth is geboren.³⁸²

4.16.2.3 Bevinding en prediking:

- a) Hoe ziet de prediker zijn hoorders, zijn gemeente, de mens als schepsel, zondaar en gelovige? (Wordt er onderscheidenlijk gepreikt?)
- 2240 De prediker ziet zijn hoorders als gelovigen, soms met een klein beetje onderscheid, in de 'gemeente van Heer Jezus', bijv. 'Daar heb je de onmisbaarheid en de kracht van de gemeente: mensen delen in de gemeente hun geloof, hun ervaring dat deze God te vertrouwen is. (...) Beste gemeente in de kerk, de kracht van die ontmoeting kun jij ook ervaren. Maar dat gebeurt niet als je op afstand blijft en sceptisch blijft toekijken of je een
- 2245 stem hoort of iets spectaculairs beleeft. Maar als je je geeft aan deze HEER, aan Jezus, als je ingaat op de stem die zegt Ik ben er altijd, ook voor jou, en als je de Geest Zijn werk laat doen. Dan kan het gebeuren dat je in de put zit en dat dat ene lied in de kerk je raakt en je er bovenuit tilt. (...) en dat je van binnen ervaart: Die Heer is er echt, ik hoor bij Hem en ik voel de kracht in mijn bestaan.'
- 2250 b) Komt aan de orde dat God werkt in Zijn gemeente, in het hart van mensen?
- Zie punt 3a hierboven, en zie bijv. 'Het gaat om de ontmoeting met God de HEER en met Jezus; als Die je raakt kun je al luisterend naar Hem en pratend met Hem groeien in het vertrouwen dat mensenwoorden van beneden over boven in de Bijbel toch waar zijn en dat we met deze HEER verder kunnen in een onzekere wereld en dat we van Hem nog wat te
- 2255 verwachten hebben.'³⁸³
- c) Waar richt zich de prediking op? (Wat God doet in het leven van een mens, of wat de mens ervaart van God)
- Voornamelijk richt zich de prediking op wat de mens ervaart van God. Het voorgaande punt 3b is hiervan een voorbeeld.
- 2260 d) Wordt de mens besproken of aangesproken?
- De mens wordt aangesproken door er mee in gesprek te gaan. De voorgaande punten 3a, 3b geven hier een voorbeeld van. De prediker laat de beweging van de mens naar God gaan (analyse 1d en 3b), daarnaast geeft de prediker in zijn inleiding weer hoe er in deze tijd gedacht wordt; dat 'dit leven dat zien dat is alles, en wat we hier kunnen tellen, meten en
- 2265 wegen dat is er allemaal maar meer is er niet. Als er nog iets van religiositeit is dan is dat

³⁸² UdL-4, 159.

³⁸³ UdL-4, 160.

hooguit: misschien is er 'iets', maar in onze gesloten wereld doe je daar als mens niets mee, laat staan dat je er wat aan hebt: hier moet je het zèlf doen, jezelf zien te redden.'³⁸⁴ De prediker kiest vervolgens in zijn preek de wijze om vanuit de mens het werk van God zijn hoorders voor te houden, zie nogmaals punt 3b. De consequentie is dat in de preek de mens centraal komt te staan.

2270

e) Welke plaats heeft het gevoelsleven in de preek?

Het gevoelsleven heeft een grote plaats in de preek, zie bijv. 'Het gaat om de ontmoeting met God de HEERE en met Jezus; als Die je raakt kun je al luisterend naar Hem en pratend met Hem groeien in het vertrouwen dat mensenwoorden van beneden over boven in de Bijbel toch waar zijn (...) En als je die ontmoeting met de Here God lastig vindt, vraag dan een gebedsteam of iemand anders om met en voor je te bidden dat die ontmoeting tot stand komt. (...) Met zo'n ontmoeting kom je verder. Als je sceptisch op afstand blijft staan omdat je verstand zegt dat je over God toch nooit iets zeker weet, dan (...)'³⁸⁵ En ook op bladzijde 161 komt de ervaring naar voren 'Vertel mensen over je ervaring met God. Die ervaring laat zien dat het ècht is in je leven, dat je alles heus niet allemaal op een rijtje kunt krijgen, (...) dat je ook kunt piekeren hoe het verder moet met jezelf en je kinderen en kleinkinderen. Maar dat er één ding vast staat en dat je de kracht daarvan ervaart in je leven: dat je God en HEER er altijd is, dat je op de Heer Jezus aan kunt.'

2275

2280

4.16.3 Fase 3: evaluatie

De preek is antropocentrisch. De prediker laat zien dat de beweging vanuit de mens naar God gaat. (analyse 1d, 3a en 3b). Over de vraag of God Zich in de preek openbaart, kan gezegd worden dat de prediker het wel noemt, maar verder niet uitwerkt (analyse 2b, 2c). In de inleiding laat de prediker zien hoe in deze tijd, door wat we zien, het meten en weten centraal staan, maar juist in het punt rond het gevoelsleven komt naar voren hoe belangrijk het is wat wij voelen. (analyse 3d en 3e) De mens wordt op deze wijze centraal gesteld en functioneert het Woord op een afstand.

2285

2290

³⁸⁴ UdL-4, 154.

³⁸⁵ UdL-4, 160.

5 Conclusie

In dit hoofdstuk worden de analyses van de preken samengevat. Daarna volgen de conclusies en enkele aanbevelingen.

In hoofdstuk 2.1 is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre is de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken A.D. 2017, blijkens de christelijke gereformeerde prekenserie Uit de Levensbron, theocentrisch? Een evaluatief onderzoek aan de hand van de recente jaargang 2016-2017 van de prekenserie Uit de Levensbron.

In de evaluaties van de preken wordt de vraag gesteld of de preek theocentrisch is. Het theocentrische in een preek wordt bepaald of naar voren komt: wie God is, wat Hij openbaart en hoe Hij werkt in het leven van mensen. De uitkomst van de evaluaties is als volgt in een schema weergegeven:

Preek	Theo- centrisch	Wie God is	Wat God openbaart	Wat God werkt
1A				
1B				
1C				
1D				
2A				
2B				
2C				
2D				
3A				
3B				
3C				
3D				
4A				
4B				
4C				
4D				

Legenda

	= Bevestigd volgens de uitgangspunten
	= Sterk op de mens gericht
	= Bevat zowel theocentrische als antropocentrische aspecten

2310 Theocentrisch

De weergave laat zien dat tien van de zestien preken gekarakteriseerd kunnen worden als theocentrisch. Van drie preken kan niet gezegd worden dat ze theocentrisch zijn. Van deze drie preken is één preek sterk antropocentrisch (preek 2C). Twee preken hebben op het punt 'wat God openbaart' zowel theocentrische als antropocentrische aspecten (preek 4B, 4D). Als laatste kan nog opgemerkt worden dat de preken 1C en 2D sterk antropocentrisch zijn gericht, maar op de punten van 'wie God is' en 'wat God openbaart' ook theocentrische aspecten hebben. Dat preek 2A toch als gemiddeld gekwalificeerd wordt, komt hierdoor dat beide aspecten, zowel theocentrische als antropocentrische, aanwezig zijn. Op het punt van 'wie God is' en 'wat God openbaart' komt een theocentrisch aspect naar voren. Maar rond het aspect van 'wat God werkt' slaat de waardering om vanwege de sterke beweging van de mens naar God.

Wie God is

Van de theocentrische preken kan gezegd worden, naar aanleiding van de evaluaties, dat ze allen vanuit de tekst naar voren laten komen 'wie God is'. In preek 1C komt naar voren dat er in eerste instantie een beweging naar God is, maar vervolgens krijgt vanuit de tekst de beweging van de mens naar God meer de nadruk. In preek 2D wordt dezelfde beweging zichtbaar. In preek 2C en 4B komt niet naar voren 'Wie God is'. In 2C staat het werk van de Heilige Geest en de mens centraal. In preek 4B draait het erom dat de mens God boven moet zoeken, maar wie nu God vanuit de Schrift is, wordt niet omschreven.

2330

Wat God openbaart

Eén van de zestien preken heeft een heilsordelijk karakter (preek 4C). Van de andere preken hebben zeven een duidelijke heilshistorische inslag (preek: 1A,B,D, 3A,D, 4A,B). Zes preken bevatten verhoudingsgewijs meer heilshistorische aspecten dan heilsordelijke aspecten (1C,2B,C,3B,C,4D).

2335 Twee preken missen zowel heilsordelijke als heilshistorische aspecten (2A, 2D).

Een ander aspect dat uit de evaluatie naar voren komt, heeft betrekking op het werk van de Heilige Geest: er zijn zes preken waar het werk van de Heilige Geest breed in terugkomt (preek: 1A,D,3A,C,D,4B). In zeven preken wordt het werk van de Heilige Geest wel genoemd, maar niet uitgewerkt (preek:1C,2A,B,D,3B,4B,D). In twee preken komt het werk van de Heilige Geest niet terug (preek: 1B,4A). Opvallend is preek 2A waar het werk van de Heilige Geest als volgt getypeerd wordt: 'Hij (= de Heilige Geest) moet de Rechter – God! – zover krijgen, dat Hij schuldigen onschuldig verklaart.' Dit is een omschrijving van de wijze waarop de Heilige Geest werkt die niet teruggevonden wordt in de CD en de BGD.

2345 Wat God werkt

In negen preken komt naar voren hoe God in het leven van mensen werkt en wil werken. Daarin wordt het Woord, het Evangelie van Jezus Christus, aan het hart gelegd. De hoorder leert in die geloofservaring dat het Woord waarachtig en betrouwbaar is. In zes preken komt het anders naar voren, daar staat de mens zelf centraal. In preek 1C wordt de hoorder aangespoord de zegen van God en Zijn beloften de toekomst mee in te nemen en met de liefde aan het werk te gaan om de Heere Jezus lief te hebben. Deze benadering wekt de indruk dat het ontvangen van het heil van de hoorder zelf afhangt. In preek 4B komt naar voren dat als de hoorder merkt dat de band die hij zou moeten hebben met God als een 'vriend' ver weg is, dat dan de dingen boven gezocht moeten worden en dat je je dan op Christus moet richten.

2355

Na deze weergave wil ik nog een keer onderstrepen wat aan het begin van hoofdstuk 3 staat, namelijk dit: 'Wie zou zich daartoe in staat en bevoegd achten om een homiletisch oordeel te geven over de prediking in de Christelijke Gereformeerde kerken? Laat staan dat het de pretentie is van dit onderzoek om dat te doen.' De zestien preken die in dit onderzoek zijn geanalyseerd, zijn te klein in aantal om te kunnen spreken van een 'complete' analyse. Daarnaast zijn de preken, op één preek na, allemaal preken voor speciale gelegenheden, zoals: Advent, Kerst, lijdenstof (vier preken), Goede Vrijdag, Pasen, Hemelvaart, Weeszondag, Pinksteren, hulpverleningszondag, biddag, oudejaar en nieuwjaar. Dat kan er een teken van zijn dat deze prekenreeks niet helemaal representatief is voor het geheel van de prediking in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

2365

Toch is het mogelijk een zinvolle conclusie te trekken uit de analyse van deze zestien preken. Het ideaal voor de Christelijke Gereformeerde prediking is altijd geweest dat zij theocentrisch is, dat Gods stem erin hoorbaar wordt. In hoeverre komt de praktijk van de prediking volgens de zestien onderzochte preken nu met dat ideaal overeen?

2370

Het antwoord is: de praktijk komt er overwegend mee overeen. Een meerderheid van de preken, tien van de zestien, heeft een duidelijk theocentrisch karakter. Een minderheid ervan, drie van de zestien preken, heeft een overwegend antropocentrisch karakter. En de overige drie bevatten zowel theocentrische als antropocentrische aspecten in hun karakter.

2375

Leggen we deze uitkomst naast de aanleiding tot dit onderzoek, het interview met Quant in het RD (zie hoofdstuk 1), dan is de conclusie dat de zorg die Quant verwoordde, aansluit bij het beeld dat de onderzochte prekenreeks vertoont. In dat interview sprak Quant zijn zorgen uit of de geestelijke tonen van de drieslag nog wel overal te horen zijn, of er overal sprake is van bediening van het

2380 Woord van God in die zin dat de stem van God dicht bij het hart van de hoorders gebracht wordt en tot persoonlijke overgave dringt. Quant gaf aan dat het maar een deelindruk is, maar hij was er niet gerust op.

Dit onderzoek geeft ook maar een deelindruk van de prediking, namelijk het aspect van het
2385 theocentrische in de prediking, maar het is wel een onderstreping van de hierboven geuite zorg. Anders gezegd: de onderzochte preken laten zien dat ook in de Christelijke Gereformeerde prediking de ontwikkeling zichtbaar is die volgens de Christelijke Dogmatiek al eeuwen bezig is: dat er sprake is van een verschuiving van een vooral theocentrische prediking naar een meer antropocentrische prediking. Dit is uitgebreid weergegeven in hoofdstuk 2.

2390 Deze uitslag leidt tot de volgende aanbeveling: laat er een breder vervolgonderzoek opgezet worden binnen de Praktische Theologie om de ontwikkeling naar een minder theocentrische prediking scherper in het oog te krijgen en van een goed gefundeerde waardering te kunnen voorzien. Dat zou tegemoetkomen aan de zorg die ik als volgt wil verwoorden: Als de 'levende stem' van God steeds
2395 minder doorklinkt in de prediking moeten we ons zorgen maken. De hoorder moet horen wie onze Drie-enige God is, wat Hij gedaan heeft, doet en doen zal. Daarom geldt voor prediker en hoorder 'Liever langer luisteren' met het gebed: Spreek, want Uw knecht hoort.

2400 6 Samenvatting

In deze scriptie staat de vraag centraal in hoeverre de prediking binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken in een jaargang van *Uit de Levensbron* theocentrisch is. Deze vraag is voortgekomen vanuit de zorgen die ds. Quant heeft geuit of bepaalde tonen die altijd hebben geklonken in de prediking van de CGK, nog wel klinken.

2405

Allereerst is gekeken naar de historisch-theologische achtergrond van de vraagstelling. Omdat door de eeuwen heen een grote verschuiving heeft plaatsgevonden van een theocentrisch karakter van de christelijke geloofsbeleving, naar een antropocentrisch karakter. Eerst wordt gekeken op welke wijze het heil van God wordt 'toegepast'. De CD en de BGD beschrijven hoe in de gereformeerde theologie

2410

ten aanzien van de verwerkelijking van het heil strikt theocentrisch gedacht wordt, het gaat steeds om wat God, door Zijn Geest, doet in de mens. Zowel de BGD als de CD benadrukken het

theocentrische in de orde van het heil en daarmee wijzen ze er ten aanzien van het karakter van de prediking ook op dat het theocentrische naar voren moet komen. De prediker brengt niet God ter sprake, maar God spreekt Zelf. Aan de hand van de gedachten die prof. Van den Belt heeft over de

2415

positie van het objectieve en het subjectieve, is naar voren gekomen dat in de prediking het voorwerpelijke verbonden moet zijn aan het onderwerpelijke. Het gaat om de prediking die de grote werken van God verkondigt en het Evangelie van Jezus Christus aan het hart legt. Het is belangrijk om te zien hoe de mens tegenover God wordt geplaatst.

2420

Als laatste onderdeel van de historisch-theologische achtergrond van de vraagstelling, wordt nog gekeken naar 'Schrift en bevinding'. Daaruit blijken vier dingen. Als eerste komt naar voren dat de reformatoren een nauwe verbondenheid tussen het Woord van God en de geloofservaring zien. In de geloofservaring wordt bevonden dat het Woord waarachtig en betrouwbaar is. Als tweede laat de Schrift zien dat de geloofservaring het werk is van de Heilige Geest. Ten derde wordt verwezen naar

2425

het gegeven dat in de ervaring van het geloof de werken van de Drie-enige God zichtbaar worden. Als laatste komt het pastorale kader naar voren dat in de Reformatie en de Nadere Reformatie een grote rol speelt. Door de Heilige Geest wordt met het Woord de geloofservaring gewerkt.

2430

Aan de hand van evaluaties van de antwoorden op de vragen die aan zestien preken zijn gesteld, is naar voren gekomen dat een minderheid van deze preken niet theocentrisch genoemd kan worden. Dit sluit aan bij de zorg die onder andere door ds. Quant is geuit. Een aanbeveling is dan ook om een breder vervolgonderzoek op te zetten naar het theocentrische in de prediking, binnen de Praktische Theologie. Dat zou tegemoetkomen aan de zorg die ik als volgt wil verwoorden: Als de 'levende stem'

2435 van God niet meer doorklinkt in de prediking moeten we ons zorgen maken. De hoorder moet horen wie onze Drie-enige God is, wat Hij gedaan heeft, doet en doen zal. Daarom geldt voor prediker en hoorder 'Liever langer luisteren' met het gebed: Spreek, want Uw knecht hoort.

7 Literatuuropgave

- 2440 Baars, A., e.a. (eds), *Charis, bundel ter gelegenheid van het afscheid van prof.dr. J.W. Maris als hoogleraar dogmatiek aan de Theologische Universiteit Apeldoorn*, (Heerenveen: Groen, 2008).
- Baars, A., *Op zoek naar een methode van preekanalyse, Syllabus diakonologie deel 1 en 2*, (Apeldoorn 2010).
- 2445 Baars, A., 'De eenvoudige Heidelberger ...!', *Een korte geschiedenis van de Catechismuspreek in Nederland*, (Apeldoorn: Theologische Universiteit, 2012).
- Belt, H. van den, *Metten, weten en jezelf vergeten, het geheim van de geloofszekerheid*, (Heerenveen: Royal Jongbloed, 2015).
- Bohren, R., *Predigtlehre*, (Gütersloh: Kaiser, 1993).
- Bohren, R., *Die Predigtanalyse als Weg zur Predigt*, (Tübingen: A. Francke Verlag GmbH, 1989).
- 2450 Brink, G. van den, Campen, M. van, Graaf. J. van der (eds.), *Gegrond geloof*, (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum, 1996), 332. Tekst 'Geloven in drievoud' is benaming van het artikel van Reuver, A. de.
- Brink, G. van den, Kooi, C. van der, *Christelijke Dogmatiek*, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2013).
- Brunner, E., *Vom Werk des heiligen Geistes*, (Tübingen 1935).
- 2455 Calvin, J., *Institutie deel I & II*, (Houten: Den Hertog, 2009).
- Couvée, H.J., *Calvin en Calvinisme, een studie over Calvin en ons geestelijk en kerkelijk leven*, (Utrecht: Broekhoff N.V/ V/H Kemink en zoon, 1936).
- Genderen, J. van, Velema, W.H., *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, (Kampen: Kok, 1992).
- Graafland, C., *Verantwoord Gereformeerd*, (Zoetermeer: boekencentrum, 1995).
- 2460 Hoek, J. (ed.), *De preek werkt, Bezinning op christelijke verkondiging*, (Heerenveen: Royal Jongbloed, 2015).
- Hoek, J., Verboom, W., *Met hart en ziel geloven, Over bevinding*, (Utrecht: Uitgeverij Boekencentrum, 2017).
- Hoornbeeck, J., *De eerste Nederlandse Homiletiek, Ontstaan, vertaling, inhoud en verwerking van de homiletiek De taione Concionandi, vertaald en ingeleid door dr.T. Bienen*, (Kampen: De Groot Goudriaan, 2009).
- Huijgen, A., Fesko, J.V., Siller, A. (red.), *Handboek Heidelbergse Catechismus*, (Utrecht: Uitgeverij Kok, 2013).
- Kater, M.J., *Liever langer luisteren*, (Apeldoorn: Theologische Universiteit, 2017).
- 2470 Kremer, W., *Priesterlijke prediking*, (Amsterdam: Uitgeverij Ton Boland, 1976).
- Kuijt, M.A., Ommeren, N.M., *'Bijbel is gezaghebbend, Gereformeerde hermeneutiek vandaag*

[2, slot]', De Waarheidsvriend 2 (jaargang 108, 2, 11 januari 2018).

Lam, H.J. De heilsordelijke draad, Reformatorisch Dagblad, 15 september 2011.

Lam, H.J. De heilshistorische draad, Reformatorisch Dagblad, 22 september 2011.

2475 Leede, Bert de & Stark, Ciska, Ontvouwen. Protestantse prediking in de praktijk (Zoetermeer: Boekencentrum, 2016).

Meijer, J.A., De man in de schaduw, Heinrich Bullinger en zijn Tweede Helvetische Confessie, (Willem de Zwijgerstichting, 2005).

2480 Reuver, A. de, De drie stukken in de theologie van Luther, Calvijn en Kohlbrugge, (Heerenveen: Groen, 2004).

Ruijter, K. de, Horen naar de stem van God, theologie en methode van de preek, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2013).

Velema, W.H., Wegen en wensen, enige homiletische reflecties n.a.v. het lezen van 60 jaargangen preken in de serie "Uit de Levensbron", (Kampen: Kok, 1993).

2485 Velema, W.H., "Ervaring in de prediking: verrijking of vervlakking?", in Theologia Reformata 1987, <https://www.digibron.nl/search/detail/012e368deb73bc3865495587/ervaring-in-de-prediking-verrijking-of-vervlakking/0> [29-1-2018]

Zwan, A. van der, Ambtelijk Contact, Studieblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de christelijke gereformeerde kerken in Nederland, jaargang 56, nummer 5.

2490

8 Bijlagen

In de bijlagen worden de samenvattingen weergegeven van de preken die geanalyseerd zijn.

8.1 Samenvatting 2017-1A

Wat is advent? Waarom vier adventszondagen? Christus is toch gekomen? Advent is stilstaan bij Zijn
2495 komen in de wereld, om des te meer Zijn komst als Koning in heerlijkheid te verwachten. Daarom
heeft Petrus de kracht en de komst van Jezus Christus verkondigd.

1 Wat die kracht en komst zijn.

Petrus laat 'kracht' voorop gaan. God komt met reddende kracht een verloren wereld binnen. Gods
2500 majesteit blijkt. Net als op de berg van de verheerlijking. Een voorglans van Gods toekomst. Gods
beloften hebben kracht. Wie Jezus benadert als mens en vervolgens bedenkt dat wij Hem betekenis
toekennen, heeft het zicht op de kracht van Gods komen tot onze redding verloren. Wie Christus
zegt, zegt daarom ook 'kracht'. Jezus geboorte is 'komst'. Gericht op de toekomst. Deze komst is wel
de vervulling van de verwachting maar niet het einde. Die kracht is groter dan zonde en dood en
2505 brengt verzoening en nieuw leven.

2 Wat de vastheid van het Woord van God inhoudt.

De ervaring op de berg was bedoeld voor Jezus. De weg tot behoud loopt langs het kruis. Hierin heeft
Jezus het Oude Testament 'achter zich'. Beslissend hierbij zijn niet Mozes en Elia, maar de stem uit
2510 de hemel. De profetie is niet voortgebracht door de wil van een mens, maar mensen door de Heilige
Geest gedreven, hebben ze van Godswege gesproken.
Welke kant ga ik op met ervaring. Hier bevestigt de ervaring de kracht en de betrouwbaarheid van
Gods belofte. Petrus hield het Woord van God over, niet de ervaring. Het Woord was de ervaring. De
Heilige Geest heeft veel werk aan ons om ons bij de belofte, het Woord van God alleen, te brengen
2515 en te houden.

3 Hoe de verkondiging in ons leven werkt.

In de bijbelwetenschap wordt alles nuchter bekeken maar laat de Bijbel niet op een afstand blijven.
De Bijbel onderzoeken zoals God het bedoelt, betekent het Woord als een licht bij je naar binnen
2520 laten schijnen. Duisternis en schaduw des doods hebben dan niet meer het laatste woord. Dan staan
we op en laten we onze voeten richten op de weg van de vrede, Christus tegemoet.
Menselijk denken en redeneren en óók nadruk op beleving laten ons achter zonder hoop. Maar het
Woord is vast en de toekomst van Christus is zeker. Christus is de 'blinkende Morgenster'.

8.2 Samenvatting 2017-1B

2525 Het gaat bij kerst om de kerstboodschap.

1 Zorgvuldig voorbereid.

Lukas 1:26-38; De geboorteaankondiging van Johannes de Doper: Zacharias kan het niet geloven. De geboorteaankondiging van Jezus: Maria gelooft het.

2530 Gods werk komt na eeuwenlange voorbereiding tot uitvoering. Het begin van dit heilsplan ligt na de zondeval, waar God Zijn trouw tegenover ontrouw van mensen toont. Veel momenten in het Oude Testament getuigen van dit plan. God is trouw, ook al lijkt de weg dood te lopen. God laat niet varen de werken van Zijn handen. Ook bij ons niet.

Alles leidt nauwgezet heen naar de geboorte van de Heere Jezus. Op de juiste tijd en plaats. Naar Maria, die genade gevonden had bij God. Die genade mogen wij ook zoeken. Met Maria's nederige

2535 aanvaarding is de voorbereiding van God op kerstfeest klaar.

2 Standvastig uitgevoerd.

Lukas 2:1-7; Temidden van de wereldgeschiedenis (keizer Augustus) volvoert God zijn

2540 heilsgeschiedenis. Temidden van zorgen en twijfels mag je weten dat de Heere Zich echt met je bemoeit. Als je écht zoekt, zul je ook écht vinden. Kerst is een feest omdat God dichtbij is gekomen.

God gebruikt wie Hij wil om Zijn plan uit te voeren. Laten we net als Maria nederig Gods leiding aanvaarden. De manier waarop Jezus op de aarde kwam, was geen grootse en verblindende gebeurtenis. Sober staat alles beschreven en "Er was geen plaats." De wereld en de mensen waren niet bezig met de vervulling van de oude profetieën. Is er wel plaats voor in uw hart? Niet alleen met
2545 kerst maar Jezus Christus vraagt de belangrijkste plaats in uw leven. Zo lief heeft God de wereld gehad. Hij is gekomen om te verlossen. Wie in Hem gelooft mag de geopende weg naar de troon gaan. Wie het Kind niet aanneemt als Verlosser wacht de dood. Bid of God Zijn plan aan je bekendmaakt, zodat je mag gaan in Zijn wegen. Dankbaar, te midden van de drukte, die Koning aanbidden.

2550 8.3 Samenvatting 2017-1C

Paulus schrijft: "Genade en vrede zei u", aan mensen die de Heiland toebehoren en aanroepen.

Pluspunt: ze leven toe naar de Wederkomst. Vermaning: ze moeten één zijn in liefde.

2555 Paulus hoort dat er problemen in de gemeente zijn. Onder andere: partijschappen, een tuchtzaak, vragen over het gemengde huwelijk, botsingen tussen 'licht' en 'zwaar', verschillende gedachten over de emancipatie van de vrouw en de viering van het Heilig Avondmaal en over de gaven van de Geest en loochening van de opstanding.

Na een duidelijke reactie van Paulus volgt de zegengroet. Hij weet dat zijn reactie twee kanten op
2560 kan werken. Door de apostel heen, gaat God secuur alles langs: hoe werkt Mijn genade overal in
door. De apostel vraagt zich af: Hebben ze daar in Korinthe en in... de Heere wel lief? Zo ja, dan
kunnen ze een waarschuwing wel aan. Wie God liefheeft, heeft Christus leren nazeggen: "Niet mijn
wil, maar Uw wil worde gedaan." Dan ben je aanspreekbaar op het Woord van Hem. Anders sta je er
buiten, want zoals in de tekst: "Wie Hem niet lief heeft die is vervloekt." Hoe is het met mijn liefde
2565 tot God en de naaste?

Voor dit leven zelf en het voor het staan in de maatschappij geldt: Komt de liefde van Christus erin
uit? Ook al zien we het tegendeel: zoek naar de Liefde. Allereerst wijzelf: "Wie de Here niet hartelijk
liefheeft, die is vervloekt, Maranatha!". Met een vervloeking, een dreigement de drempel over?
2570 Maranatha: "Kom spoedig, Here Jezus!" Na de avondmaalsviering: "Doe dit, totdat Ik kom .. heb Mij
lief in alles!" Geen dreigement maar een indringend appel: "Heb ik de Here Jezus echt lief?" Als ik dat
oprecht doe mag ik ook pleiten op vergeving van alles wat ik verknoeid en misdaan heb.
Maranatha: het feit, de Here is gekomen. Maranatha, het gebed: "Kom, Here Jezus!"

2575 Als je de Here Jezus niet liefhebt, sta je buiten.
God is groter dan alle onopgeloste vragen. Hij heeft het laatste Woord. Wij mogen het in de
doorboorde handen van Jezus leggen. Vervloeking is dan geen dreigement maar troost en motivatie.
Maranatha! Een feestwoord. De Geest van God vult ons met liefde voor Christus die alle vloek
wegdroeg en ons met Zijn liefde vult.

2580 8.4 Samenvatting 2017-1D

In Psalm 28:7 zegt David: "De HEERE is mijn kracht (UZI)". Hij bidt oudtestamentisch om verlossing en
vergelding waarbij hij ook gelooft en vertrouwt dat de Heere hoort. Het gaat er niet om zelf kracht te
hebben, maar om te weten dat God onze kracht is. We kunnen delen in die kracht. Dat vraagt om
gevouwen handen en een hart dat zich wil laten vullen door de Heere.

2585 Er staat ook: "De HEERE is hun kracht". De Heere werkt persoonlijk maar heeft ook het geheel op het
oog. Hier zit verbondsmatig denken achter. (Abraham, nageslacht, alle geslachten.) Wat de Heere
met een individueel mens doet, gaat het hele volk aan. Daarbij past geen jaloersheid, maar dank.
Nieuwtestamentisch ligt de nadruk op eeuwig behouden worden of eeuwig verloren gaan. Dit is een
2590 persoonlijke zaak. We mogen ons richten op Gods Gezalfde. Gods UZI blinkt daar.

Heel het leven van Jezus Christus op aarde was vol van de kracht van God en van Zijn Geest. De ontvangenis, de geboorte, het verlossingswerk (de tekenen en de opstanding). Het geloof bestaat niet uit wijsheid van mensen maar uit kracht van God. De kracht van de Heilige Geest helpt door
2595 moeiten heen. Dus in het nieuwe jaar niet naar de omstandigheden kijken, maar naar boven, waar de Heere is met Christus als Voorspraak aan Zijn rechterhand. Maar ook om ons heen kijken. De gemeente kan getuigen als de krachten van God worden samengebundeld.

Laten we in het nieuwe jaar de knop omzetten van 'de HEERE is mijn kracht', naar 'de HEERE is hun
2600 kracht.' Persoonlijk en gemeenschappelijk uit Zijn kracht putten.

8.5 Samenvatting 2017-2A

Jezus eet met zijn discipelen het Pascha. Daarbij wordt teruggedacht aan de uittocht uit Egypte. Maar Jezus geeft het ook een nieuwe betekenis door het Heilig Avondmaal in te stellen. Hiermee laat Hij zien dat Hij zal gaan sterven.

2605

Thema: de beker moet leeg!

Na de maaltijd gaat Jezus met Zijn discipelen vanuit Jeruzalem naar de Olijfberg. Ondanks dat Hij weet dat Hij gevangengenomen gaat worden, zoekt Hij geen uitweg. Het is het doel van Zijn leven op aarde. Mattheüs, Markus en Lukas beschrijven, iets verschillend van elkaar, dat Jezus in Gethsemané
2610 is en in gebed gaat. Hij bidt: "Vader als U wilt, neem deze beker van Mij weg, maar laat niet Mijn wil, maar de Uwe geschieden." De beker staat symbool voor het lijden van de Here Jezus. Deze is gevuld met de zonde van ons, mensen, en met de toorn en de boosheid van God. Door het eten van de vrucht in het paradijs is de zonde gekomen. Alles was goed geschapen maar nu staat de mens schuldig tegenover God. Ook wij. Dagelijks doen wij de Here verdriet en pijn door onze zonde. Zonde
2615 maakt scheiding tussen God en mens. De zonde verdient straf, en die zouden wij zelf moeten dragen maar dat kunnen we niet. Alleen de Here Jezus kan de beker leegdrinken. Jezus bidt hier niet uit angst voor het lijden en sterven zelf maar omdat Hij de beker vol met Gods boosheid moet leegdrinken. Toch wil Hij dat Gods wil zal gebeuren en zal Hij de beker tot de laatste druppel leegdrinken. Het is een troost dat Jezus dit voor ons heeft gedaan. De strijd is zwaar geweest voor de
2620 Here Jezus. Hij zweette bloed en ging door een diep dal. Hij bleef bidden totdat Hij er van harte achter stond. Als Hij, als een overwinning opstaat, na het bidden, blijken zijn discipelen van vermoeidheid in slaap gevallen te zijn. Hij vraagt ze te bidden om niet in verzoeking te vallen. Dan wordt Hij gevangengenomen. Petrus en de discipelen hebben toen Jezus verlaten. Het komt er op aan ons te wapenen tegen de vele verzoeking die op ons af komen. We hebben bewaring voor de
2625 zonde en de verleiding van de duivel nodig. Omdat de Here Jezus de beker helemaal voor ons heeft

leeggedronken, kan de duivel niet overwinnen. En de Geest wil ons helpen om het leven buiten onszelf in Jezus te zoeken. Als we persoonlijk kunnen getuigen van Zijn sterven, krijgen we rust.

8.6 Samenvatting 2017-2B

Woorden strekken soms verder dan men zelf bedoelt. Zo ook hier bij Pilatus.

2630 1 Pilatus bedoeling.

“Ziet, de Mens.” Een hoogtepunt in het proces, en een dieptepunt voor Jezus. Pilatus trekt de conclusie dat Jezus onschuldig is. Er is geen juridische grond voor een proces tegen Jezus, maar hij is bang voor het volk. Het volk wil van Hem af. En Pilatus wil van deze zaak af. Daarom laat Pilatus het volk kiezen tussen Jezus en de moordenaar Barabbas. Maar het volk kiest niet Jezus’ vrijlating. Pilatus spreekt de menigte nu aan op hun gevoel. Hij laat Jezus geselen als een misdadiger. De soldaten kronen Hem met een doornenkroon en bekleden Hem met een purperen mantel. Hij wordt bespot en geslagen. En dan zegt Pilatus: “Zie, de Mens! Ecce Homo.”

2 Gods bedoeling.

2640 Pilatus zegt meer dan hij bedoelt te zeggen (Net als Kajafas). Hij is een Mens, zoals u en ik. Een deerniswekkend figuur. Lichamelijke en geestelijke pijn. Totale verachting.

“Ecce Homo” wijst op Jezus, een geknakt Mens. Wijst ook op ons als God ons licht heeft gegeven over hoe wij zelf zijn. Onschuldig draagt Hij de smaad en spot die wij verdienen. Daarom is er hoop en vergeving voor mij. Als we Hem zien, zien we onszelf, in zonde gevallen, kinderen van de toorn. Daarom die geseling en verachting. Wij wilden als God zijn, in het paradijs en nu nog steeds. Omgekeerd was Hij bij God en legde die heerlijkheid af om bij ons te kunnen zijn. Dit geeft hoop. Uit liefde voor mensen, zondaren, ondergaat Hij zonder gedaante en heerlijkheid als Gods Zoon het hele proces. “Zie, de Mens”, als we Hem zien, zien we hoe God de mens bedoeld had bij de schepping. Zie de Mens, een Koning voor allen die in Hem hun heil hun hoogst geluk beschouwen. Zien we in Hem onze Koning? Alleen als de Heilige Geest in je gaat werken, zie je dat je tekort schiet en Hem nodig hebt. Zie: er gaat iets belangrijks gebeuren. “Zie, de Mens”, Mijn Zoon, zegt God eigenlijk zelf. Pilatus laat uit verlegenheid Jezus zien. Dat is ook de bedoeling van de preek. We worden uitgenodigd om het oog op de vernederde Heere Jezus te slaan. Bid om open ogen. Zien op Jezus is gered worden. Het is belijden van zonde, vergeving ontvangen en wedergeboren worden en eeuwig behouden zijn. Zie niet op jezelf en op eigen omstandigheden. Zie de gekruisigde, gestorven begraven, opgewekte Jezus. Hij zit aan de rechterhand van God. Als ik Hem in mijn leven zie, dan zie ik Hem straks ook.

8.7 Samenvatting 2017-2C

Het stond op een gevangenismuur: bekennen is vragen om straf.

2660 Geen woord zeggen dat tegen je gebruikt kan worden. Als je werkelijk onschuldig bent, is het fijn een advocaat te hebben. Maar als je schuldig bent? Zouden advocaten soms geen last van hun geweten krijgen? Toch is dit het werk van de Advocaat waarover we in Johannes lezen. Hij moet de Rechter-God zover zien te krijgen dat Hij schuldigen onschuldig verklaart.

2665 De Heere Jezus vertelt dat Hij zal heengaan tot God die Hem gezonden heeft. Anders kan de Trooster, De Heilige Geest, niet komen, die op de pinksterdag uitgestort zal worden. Trooster is de vertaling van een woord dat ook met advocaat vertaald kan worden. De Here Jezus gebruikt namelijk meer termen die bij 'het recht' horen. De Heilige Geest wil jou als zondig, schuldig, mens, door het oordeel heen helpen. Hij wil je bij God vrijpleiten terwijl je geen recht op vrijspraak hebt. Deze

2670 Advocaat doet er alles aan om ons te overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel. Geen verzachtende omstandigheden maar 100% schuldig. We vragen of de Heilige Geest in onze harten wil wonen en werken maar willen we wel zo'n Advocaat die onze schuld aanwijst?

Velen willen zonder angst kunnen geloven. Je kunt ervoor weglopen uit een kerk. Maar Jezus heeft
2675 het niet over mensen, maar over de Heilige Geest die hiervan overtuigt. Gods Geest wil ons laten bekennen door prediking, Bijbellezen en het spreken van ons geweten. Bij Hem betekent bekennen: vrijspraak. Bij het menselijk recht klopt het: bekennen is vragen om straf. Bij het Goddelijk recht ligt het totaal anders. Hij wil ons er ook van overtuigen dat er voor onze zonde betaald is aan het kruis van Golgotha en dat Gods gerechtigheid volbracht is door Zijn Zoon en dat Gods oordeel voorbijgaat
2680 aan wie in Hem gelooft. Hij wil ons niet vermorzelen maar bij Jezus brengen die voor ons verbrijzeld is en in onze plaats onder dat oordeel gekomen is.

Jezus wilde laten inzien dat je zonder Zijn werk verloren gaat. Die Geest wil je overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel, om je ook te overtuigen van de liefde van God, Die Zijn Zoon gaf. De straf is al gedragen. Geloof het maar! Bekennen betekent... vrijspraak!

2685 8.8 Samenvatting 2017-2D

Ook kleine dingen hebben zijn waarde in de Bijbel. Wat heeft Mozes in zijn hand? Een staf. Het is zijn gereedschap, het hoort bij hem. Om het belang van die staf goed te zien, moeten we terug naar de braambos. Mozes weigert wel vijf keer om te doen wat God vraagt: Zijn volk uit Egypte halen.

2690 Mozes zegt achtereenvolgens dat hij het niet kan, het niet weet, het niet gelooft, er niet voor deugt en het niet wil. Maar God zegt dat hij moet gaan en het moet doen. Want God laat Mozes zien dat hij

het kan en dat God de God van het verleden is, maar ook van vandaag. En dat Hij te vertrouwen is en Mozes in Zijn dienst wil nemen. Om te laten zien hoe goed en machtig Hij is. Met deze vraag, leidt God drie tekenen in. Hij toont daarmee Zijn betrokkenheid, kracht en macht. De staf wordt een slang,
2695 de hand wordt melaats en het water in de Nijl wordt bloed. Onbegrijpelijk dat Mozes het niet door heeft. Hij lijkt meer op ons dan we beseffen.

God roept ons vaak om ons leven aan Hem te geven, om voor iemand te zorgen, of te bidden, om een voorbeeld te zijn. Als je deze dingen doet, niet omdat het moet, maar omdat je Heiland dat
2700 vraagt, dan ben je op Zijn kracht aangesloten. De Here vraagt wat we in onze hand hebben. God belooft dat Hij ons kracht zal geven, maar gebruiken we de vijf uitvluchten van Mozes? God geeft het niet op. Hij komt ons in onze zwakheid en twijfel tegemoet. Hij roept je. Om je gewone kleine dingen in je hand daarvoor te gebruiken. Onder leiding van Zijn Geest, tot Gods eer. God wil onze Vader zijn, door het werk van Zijn Zoon. Jezus gebruikte maar gewoon een simpel stuk hout om ons met de
2705 Vader te verzoenen. We mogen Hem helpen bij Zijn liefdesopdracht om ons over mensen die Hem niet kennen te ontfermen. Ons falen en onze bezwaren hebben niet het laatste woord. God geeft kracht. God geeft iedereen iets in de hand om mee aan de slag te gaan. De naasten veraf en dichtbij merken er graag iets van.

8.9 Samenvatting 2017-3A

2710 Daniël bidt in tijden van beproeving.

1 Het schrift getekend.

Het schrift, de wet van Meden en Perzen, was getekend. Daniël is in dienst van koning Darius en deze heeft opgemerkt dat Daniël gaven van God heeft gekregen. Hij wordt als heerser over het hele rijk gesteld. Dit wekt de jaloezie op van andere hooggeplaatsten. Daniël zoekt het welzijn van de mensen
2715 maar zij zoeken zichzelf. Jezus deed ook goed, maar ze haatten Hem. Ze proberen de betrouwbare, biddende Daniël op fouten te betrappen. Ten einde raad bedenken ze een plan. Ze vleien hun koning. De wet is een bedreiging voor Daniël, hij mag niet bidden tot zijn God.

2 Open vensters.

2720 Daniël zoekt Zijn hulp bij God, op het dak, in zijn bidvertrek. Een hopeloze situatie maar hij bidt zoals het zijn gewoonte is. Hij geeft God lof, hij bidt om vergeving, om Gods nabijheid. Uit genade knielt hij. Regelmatig stille tijd houden is nodig. De westerse mens jaagt maar voort. Bij gebed hoort oprechtheid. Buigen voor de Heere en de handen vouwen als teken van capitulatie. Met open
2725 vensters naar de verwoeste en verbrande stad Jeruzalem bidden waarvan Daniël wist dat er in een ander schrift, een profetie, geschreven stond dat er eens herstel zou komen. Gods beloftewoord:

ballingen zullen terugkeren, de tempel zal herbouwd worden en de offerdienst zal weer plaatsvinden. De Messias zal komen. Daniël vestigt zijn hoop en verwachting op het Lam van God. Daniël heeft een plekje waar de Heere Hem wil bemoedigen en vertroosten. Zo'n plekje hebben we nodig want we zijn geschapen voor de eeuwigheid. De Heere wil Zijn afkerige kinderen terug. Zodat
2730 we kunnen beantwoorden aan het hoogste doel van ons leven: de verheerlijking van God.

3 De ware aanbidding.

Open vensters in de richting van de dienst der verzoening. Zicht op Gods Zoon. Hij heeft geleden en is van God verlaten. Hij heeft voor de zonde betaald. De weg is open. Om Christus wil mogen we in het
2735 gebed tot God gaan. Als een bedelaar al onze zonden belijden. De Heere ontfermt zich op het gebed, niet om het gebed. Open vensters naar Golgotha waar de dood is overwonnen.

In deze beproeving buigt Daniël zichtbaar - drie keer per dag - toch de knieën. De leeuwenkuil is het einde niet. Dan mag hij voor eeuwig thuis zijn. Hij doet belijdenis, looft en prijst God. Bidt en dankt.
2740 Bidden wij? Is het ons een behoefte? Voor gezin, regering, samenleving, Oranjehuis, de wereld, ons werk, in moeilijke tijden. "Uw wil geschiede." De Heere Jezus is in alle dingen verzocht geweest. Is onze hoop en verwachting op God, in Christus?

8.10 Samenvatting 2017-3B

Wat betekende de verloochening voor: Jezus, voor Petrus, voor ons.

2745 Markus vertelt dat de Heere Jezus wordt gearresteerd. Over Zijn verhoor wordt niets gezegd. Markus heeft het evangelie van Petrus. Petrus heeft zelf het lijden van Jezus verzwaard. Ik ben de grootste der zondaren.

Op de binnenplaats - bij het vuur - ontkent Petrus uit angst zijn band met Jezus. In het portaal,
2750 herkend door zijn dialect, vervloekt hij Jezus zelfs en zegt Hem niet te kennen. Vol verachting en vergezeld met een eed klinken die woorden. De duivel lacht. Wat een duisternis komt hier openbaar. Petrus heeft meer aandacht voor zichzelf dan voor de Heiland. Aangrijpend voor de Heere Jezus. Zijn volk wees Hem af. Hij staat er alleen voor. Ook voor deze zonde moet Hij lijden. Dit lijden is veel zwaarder dan wij kunnen lijden. Doordat Hij de toorn van God over de zonde moet dragen. Liefde en
2755 goedheid klinken hierin door. Dan kraait de haan. Het roept Petrus bij de afgrond vandaan. Een teken van Gods ontferming. De woorden van de Heere Jezus gaan in vervulling.

Petrus had dit zeker niet van zichzelf verwacht. Nog eerder van een ander. De Heere had indrukwekkend in het leven van Petrus gewerkt. Hij was een man van woorden en van daden en toch

2760 verloochende hij Jezus. Dat maakt ons bang. Eigenlijk kennen we onszelf slecht. Jezus werd niet door een onbekende verloochend maar door Petrus. Daarom kan het ons juist gebeuren. Als we meer vertrouwen op onze eigen prestaties dan op Christus' volbrachte werk, verloochenen we Hem ook. De Heere vraagt gehoorzaamheid en dat we elkaar liefhebben. Laten we bidden: "O God, wees mij zondaar genadig." Of zeg met Petrus: "Wees met nederigheid bekleed, want God keert Zich tegen de
2765 hoogmoedigen, maar de nederigen geeft Hij genade." Petrus wist waar hij het over had.

8.11 Samenvatting 2017-3C

Christus heeft het lijden volgehouden uit zuivere Borgtochtelijke liefde en gehoorzaamheid tot het einde. In de gehoorzaamheid aan Zijn Vader, is Hij ook nog gehoorzaam aan het vijfde gebod. Christus' afscheidswoord aan Maria, een woord van liefde.

2770

1 Liefde tot Zijn moeder.

Vier vrouwen zijn aanwezig op Golgotha die met banden van geloof, hoop en liefde aan Jezus zijn verbonden. Met Maria heeft Hij de meest bijzondere band. Haar moederhart heeft moeten lijden met en om Hem. "Een zwaard zal door uw ziel gaan." Jozef is waarschijnlijk al gestorven. Nu wordt
2775 ook de moeder-Zoon band doorgesneden. Maria zwijgt en staat. In de kracht van haar geloof. Maar wel een beproefd geloof. Raadsels? Herkenbaar voor ons? Ellendig en nooddruftig? Christus denkt aan haar vol liefde. Jezus laat Johannes (de discipel die Jezus liefhad) voor haar zorgen (Zijn broers geloven waarschijnlijk nog niet). Jezus' testament: "Vrouw zie uw zoon, zoon zie uw moeder."

2 Liefde tot Zijn Vader.

2780 "Vrouw": respect en afstand. Aardse banden zijn ondergeschikt aan het volbrengen van Zijn taak. Het werk van Zijn Vader, het verlossingswerk: verzoening tot stand brengen met Zijn Vader. Voldoen aan Gods eisend recht. Tot eer van Zijn Vader en verlossing van Zijn volk. De steun van Maria moet Hij zelfs afwijzen. "Hij heeft de pers alleen getreden." Anders kan Hij niet de Zaligmaker zijn voor Maria en voor u en jou. Uit liefde tot Zijn Vader is Christus getrouw en gehoorzaam. Zien we waarde in
2785 Christus' kruisverdienste? Leren we hierdoor prioriteiten stellen? Hierin ligt de grond voor de eerste bekering en een appel voor de dagelijkse bekering. Zoeken we eerst het Koninkrijk van God? Hierin ligt misschien geen maatschappelijk succes verborgen maar wel zegen.

3 Liefde tot Zijn Kerk.

2790 Alles wat Christus deed, komt ten goede aan Zijn Kerk. Ten eerste spreekt Hij als mens en als Borg. Ook met betrekking tot het vijfde gebod. Dit gebod ontdekt zowel ouders als kinderen aan hun schuld. Ook voor deze zonde ligt nu verzoening in de kruisverdienste. Maar ook de bron voor de vernieuwing van het leven. Ten tweede neemt Johannes in liefde en gehoorzaamheid de taak op zich

2795 en daar ligt de basis voor de nieuwe gemeenschap: de kerk des Heeren. Een geestelijke familie met bloedbanden die verwijzen naar Christus' werk. Johannes en Maria kunnen getuigen van de grote daden van de Heere (Golgotha, verdriet; Pasen, blijdschap). De basis voor de gemeenschap der heiligen. Aardse banden worden verbroken maar er zijn ook banden die nooit verbroken worden: "Ai, ziet hoe goed...!"

8.12 Samenvatting 2017-3D

2800 Als de Opgestane verschijnt, wordt het Pasen, ook te midden van een paasloze wereld.
Pasen op Patmos

1 Christus' glorieuze verschijning.

2805 Na Jeruzalems verwoesting, Johannes' vervolging en verbanning toch Pasen op Patmos. Naar het getal zeven, van de volheid, zijn de door God gesproken en door Johannes opgeschreven woorden voor de gemeenten in Klein-Azië maar ook voor ons bedoeld.

Johannes ziet iemand te midden van zeven kandelaren (vs.20: de zeven gemeenten). Jezus verschijnt in Zijn heerlijkheid, macht en majesteit. Met het woordje 'als' probeert Johannes Hem te beschrijven. Hij valt neer als een dode. Zó adembenemend heeft Johannes Hem nooit meegemaakt. Meer

2810 gelovigen waren onder de indruk van Gods macht en majesteit. Zelfs de engelen. Ja, Hij is de Redder, maar ook de gans Andere. En wij zijn klein en zondig. Zullen we met respect, ootmoed en eerbied over Hem spreken? Wij hebben het contact verbroken maar Hij gaf Zijn Zoon. Hij wilde op aarde de weg naar Golgotha gaan. De Heilige Geest wil een arme zondaar met zorgen en twijfels in verbinding brengen met Hem. Hier verschijnt hij aan Johannes om hem te bemoedigen.

2815

2 Christus' sterke bemoediging.

Buigend legt de Opgestane Zijn rechterhand, het teken van kracht en macht, zegenend, genadig, ontfermend op de doodsbange Johannes. "Vrees niet!", Ik ben de machtige Overwinnaar. De zaak van Christus is geen verloren zaak. Ik ben de eerste en de laatste. Is dat waar? (Domitianus,

2820 vervolgingen, terreur.) Gods rechterhand is hoog verheven, maar ik heb er wel geloofsogen voor nodig. Jij ligt als dood Johannes, maar Ik was dood en ben levend geworden. Gemeente, Hij leeft tot in eeuwigheid. Een geweldige boodschap, ook als ik geestelijk gezien nog dood ben of verdord. Zijn rechterhand kan mij helpen als ik met de vraag zit hoe ik rechtvaardig voor God moet verschijnen. Hij heeft de dood overwonnen. Voor gelovigen, die met Hem hebben geleefd en met Hem zijn

2825 gestorven, wordt straks de deur naar het eeuwige Koninkrijk geopend. De dood kan geen vat meer op hen krijgen. Voor de ongelovigen is er geen toekomstperspectief. De eeuwige dood wacht. Zij

kunnen Zijn luister niet zien. Maar daar heeft Hij hen niet voor over. Hij buigt Zich over je heen. Buig je voor Hem neer. Belijd je zonden, zoek Hem en leef!

2830 Als je door de Heilige Geest getrokken bent, als je het eigendom van Christus bent, dan is dat voor altijd. Niet omdat je geloof en vertrouwen zo groot zijn, maar omdat Hij trouw is. Christus heeft de sleutels. Voor allen die het bij Hem zoeken, die zich door Hem laten leiden is er een gereserveerde plaats. Vrees niet, houd moed!

8.13 Samenvatting 2017-4A

2835 De feiten van Jezus' sterven en opstanding worden door de vier Evangelisten vanuit verschillende invalshoeken belicht. De Nieuwtestamentische brieven werken de vertroostende betekenis daarvan beter uit. Paulus, Petrus en Johannes in hun brieven en ook de Hebreeënbrief ontvouwen deze troost. De schrijver van Hebreeën staat het uitvoerigst stil bij de Hemelvaart.

2840 1 Zijn aankomst in Gods Heiligdom.

Jezus komt op eigen kracht de hemel in. Dood en graf laat hij verslagen achter. Aan Gods rechterhand krijgt Hij nu dezelfde aanbidding als Zijn Vader. Samen met Zijn Vader regeert Hij over alles in de hemel en op de aarde. "Het is volbracht", klonk er op aarde. Maar nu in de hemel begint Zijn werk pas echt. Voor ons gevoel werkte Hij op aarde als priester, maar Hebreeën benadrukt dat

2845 Jezus eerst op aarde in gehoorzaamheid aan Zijn Vader geleden heeft en nu als Hogepriester in de hemel aan Gods rechterhand staat.

2 Zijn werk in Gods Heiligdom.

Het voorbeeld van een Voorloper wordt gebruikt om Christus' werk als Hogepriester uit te leggen

2850 (vloot, leger, kleinkind). Als Voorloper komt Jezus in de hemel de komst van de rest aankondigen bij Zijn Vader. Jezus, Eén van ons, liet bij Zijn Hemelvaart het leven onder ons niet achter maar neemt het mee. Dat betekent dat Hij vanuit Zijn eigen leven weet wat strijd en lijden voor ons betekenen. Zijn leven onder ons maakt Hij nu dienstbaar aan Zijn priesterschap. Geeft dit u troost? Hij verwoordt niet alleen de betekenis van ons lijden maar heiligt en reinigt ook de zonde daarin. De vier

2855 Evangelisten benadrukken bewust niet Zijn blijdschap, die Hij in Zijn leven ervaren heeft, maar benadrukken de andere kant van Zijn gevoelsleven. Hij zit daar als mens. Hij is angstig, Hij ontmoet onbegrip. Maar Hij kijkt ook vooruit. Hij heerst over ons lijden, Hij overziet ons leven. Hij is daar allang doorgegaan. Zijn ondervonden kennis is dienstbaar aan Zijn priesterlijk dienen.

2860 3 Zijn gevolg in Gods Heiligdom.

“Hij is daar voor ons.” Het Evangelie wil gemijnd worden. Jezus bidt Zelf in Zijn Hogepriesterlijk gebed voor de uitverkorenen. Moeten we voor ons dan lezen als de uitverkorenen? Dit doet tekort aan Christus’ dienstbaarheid. De schrijver legt het voor ons uit met behulp van het Oude Testament. Abraham kreeg drie beloften mee: materiële zegen, het beloofde land en een nageslacht met daarin de komst van de Messias. In de weg van veel beproevingen heeft Abraham bij de derde belofte volharding beoefend. De betrouwbaarheid van deze belofte heeft God met een eed bevestigd. God heeft er lust in dat de zondaar zich bekeert en leeft. Of we buigen hieronder of we geloven het niet. Voor ons: de toevlucht nemen. De Voorbidder is binnengegaan in het binnenste Heiligdom waar vanuit de Hogepriesterlijke zegen klonk. Het oog van de hoop mag naar Boven. Naar Hem die ons Anker is. Mijn hoop moet zich verankeren in God. Door Jezus gaat Gods volk voor anker in God. Door aanvechting en strijd heen. Het ligt vast in Hem. Hij is er al!

8.14 Samenvatting 2017-4B

Met een ballonvaart kom je soms zelfs boven de wolken uit. Als je blij bent, ben je in de wolken. Paulus heeft het niet over de wolken, maar over de hemel. Christus regeert daar, Hij heeft de dood overwonnen, Hij is opgestaan, heeft het offer gebracht voor onze zonden. Hij pleit daar voor ons. Hij bereidt een plaats voor ons. Als je daaraan denkt, word je blij.

We moeten niet bezig zijn met de dingen op de aarde: onze verlangens, moeiten en zorgen. Als je één bent met Hem als Koning, als je gelooft en vertrouwt, dan zijn je problemen maar kleine dingen. Avondmaalsformulier: niet bij de tekenen van brood en wijn blijven steken, maar onze harten opwaarts verheffen in de hemel. Als je van Christus bent, is er een eenheid tussen Christus en de gelovigen en dan delen we als burgers van het hemelrijk in alles wat van Christus is. Hoe kunnen we de dingen zoeken en bedenken die Boven zijn? Door de dingen van God en Zijn aanwezigheid te zoeken. Door elke dag met God te wandelen, Gods Woorden te overdenken. Doen we dat? We zijn zo druk. Maar die dingen moeten we niet zoeken.

We moeten ons oefenen in stil worden voor God. Dan zijn we wel in de wolken maar met beide benen op de grond. Omdat je contact hebt met Boven, kun je beter functioneren beneden. Als we geestelijk tekortschieten, schieten we ook tekort in ons dagelijks leven. Dagelijks moeten we ons oefenen in het geloof. We mogen om vergeving vragen maar als we dat menen, dan moeten we het ook menen dat we het beter willen doen.

Als we naar Christus kijken, schieten we veel tekort. Als we naar de Tien Geboden luisteren, dan zijn we zondig. Als we dat beseffen en berouw hebben, dan nodigt Hij ons uit tot Hem te komen en wil Hij ons verlossen.

Misschien zijn we er niet zo mee bezig en voelen we ons niet zondig. We geloven wel in God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. We gaan wel naar de kerk en we lezen wel in de Bijbel maar beleven geen eenheid met Christus. Misschien zoeken we niet de dingen die in de hemel zijn, maar meer de dingen die op de aarde zijn. Dan zijn we van God vervreemd. Dan beleef je niet dat je in de wolken bent. Merk je dat veel dingen niet goed gaan in je leven? Richt je op Hem, neem daar de tijd voor, leef daaruit! Je wilt er toch ook bij zijn als Jezus weerkomt?

8.15 Samenvatting 2017-4C

Het Pinksterfeest te Jeruzalem, dat is:

1 Een verwacht feest.

Dit pinksterfeest komt niet onverwacht. Er is blijdschap bij het afscheid van Jezus. Mogen wij ook de Heere vrezen en in die pinksterverwachting leven? Ze zijn biddend bijeen. Niet met een verlanglijstje maar contact oefenend met God. Ze hebben niets in zichzelf om op te pleiten maar pleiten op de belofte van de komst van de Heilige Geest. Hebben we ook niets in onszelf om op te pleiten? Is er zoveel zonde en schuld? Het enige wat overblijft is het Woord van God. Hij geeft bemoedigend Zijn beloften. Ze zijn bijeen als bedelaars bij de Heere. Roep Hem aan als we het werk van de Heilige Geest nog niet kennen. Ze smeken om Zijn genade. Als de Heere een belofte geeft, geeft Hij ook een aanhankelijk leven bij de Belover. Staan wij in diezelfde hoop? Zalig die zijn verwachting op de Heere mag stellen. Vooral bidden ze om getuigen te zijn van de komst van het Koninkrijk van God door de komst van de Heilige Geest.

2 Een vernieuwd feest.

Het pinksterfeest was door de Heere ingesteld. Dankdag bij het binnenhalen van de oogst. De komst van de onzichtbare Heilige Geest wordt begeleid door verschijnselen van wind en vuur. Een Godsopenbaring, net als op de Sinai. De Geest wordt gezonden door Christus en werkt krachtig als de wind in de harten van zondaren. Hij werkt verslagenheid, leert de Waarheid kennen. Geeft een nieuw hart. Gods Geest doet een heiligend en zuiverend werk zoals vuur. De pinkstergeest ontdekt. De pijn valt mee, omdat het gedrenkt is in liefde en het werkt door geloof en toevluchtnemende wederliefde. De Heilige Geest neemt het uit Christus en past het toe.

3 Een vervuld feest.

Pinksteren is vervulling van Pasen. Jezus ontvangt de belofte van de Heilige Geest. Israël en wij kunnen die belofte niet ontvangen door onze zonden. Christus heeft de Verbondswet vervuld. Jezus kan en mag de Geest schenken aan rechteloze zondaren die onrein zijn in zichzelf. De discipelen
2930 ontvangen de Trooster van geen vreemde. Vervuld met de Heilige Geest vertellen ze over de grote werken van God. Ze zijn behouden en versierd met het heil van Christus.

De Heere heeft de feesten ingesteld en zorgt zelf voor de vervulling. Deze vervulling gaat nog door. Zondaren worden bekeerd en tot geloof in Christus gebracht. De pinkstergeest geeft het verlangen
2935 om je te wijden aan de Heere en Zijn dienst en om vrolijk te zijn. De Geest is het onderpand van de erfenis. Wie in deze zegen deelt, gunt het ook een ander. Pinksteren is de garantie: de Heere zal het volmaakt vervullen.

8.16 Samenvatting 2017-4D

Inleiding: We zijn kerk in een gesloten wereld waar geen algemeen besef van God meer is. Dit
2940 illustreert het gesprek tussen een tweelingbroer en –zus in de buik van de moeder.

Preek:

God wil niet dat mensen Hem in een bepaald vakje opsluiten en daarbuiten hun eigen zaakjes wel regelen. God is geen berggod, op vlak terrein wint Israël weer.

2945 Wij geloven niet dat God aan een bepaalde streek gebonden is. Maar de kerk van Christus heeft het wel lastig. Het klimaat van vandaag ziet er net zo uit als in dat gesprekje van de tweeling. We leven in het hier en nu en daar zullen we het mee moeten doen. In deze lucht groeien onze kinderen en kleinkinderen op. De Bijbel zegt toch dat er 'meer' is? Maar hoe bespreek je dat met
2950 andersdenkenden? Overeenkomend met het gesprekje in de baarmoeder zegt professor Kuitert: "Alle spreken komt van boven, ook de uitspraak dat er iets van boven komt." In gesprek met ongelovigen is ons geloof, dat mensen in de Bijbel namens God spraken, geen bewijs. Het is een mening. Dit kan je geloof aanvechten. Maar het geheim om stand te houden zit in de naam van de Heere." Ik ben er altijd." Als je Hem niet verwacht en niets van Hem hoort, duikt Hij toch zo weer op:
2955 helpend! In de mens Jezus, als Overwinnaar van de dood. Daarna is er een beweging van de Geest op gang gekomen. In een ontmoeting met Jezus word je een ander mens. En het is de kracht van de gemeente om dat met elkaar te delen. De kracht van deze ontmoeting kun jij ook ervaren als je je geeft aan Hem, als je ingaat op Zijn stem en als je de Geest Zijn werk laat doen in jou. Dan kun je groeien in je vertrouwen dat woorden van beneden over boven toch waar zijn. Hij kan je boven
2960 zorgen uittillen. Het is belangrijk om elkaar aan te moedigen. Vanuit die ontmoeting sta je ook

sterker tegenover andersdenkenden. Je begrijpt niet alles maar je ervaart de kracht van de Heere in je leven. Christen zijn in een gesloten wereld kan alleen als we vertrouwen op de “ Ik ben er altijd.” Deze ontmoeting doet iets bij jou en - als een lichtje - ook bij anderen.

2970

2975

*Wie in het goddelijk aangezicht van de tekst gezien heeft,
zal de glans daarvan aan zich dragen in de preek.'*

Prof. W. Kremer